

Kardes Kalemler

A Y L I K A V R A S Y A E D E B İ Y A T D E R G İ S İ

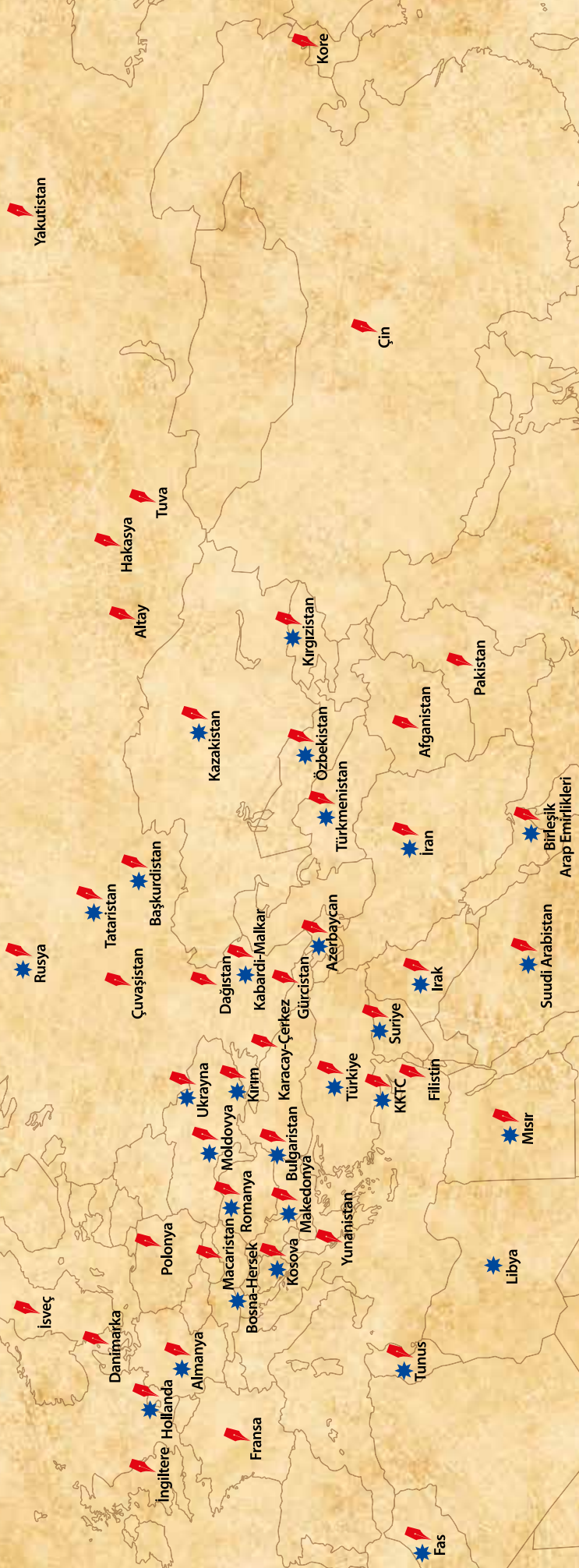
Yirmi Yıldır

Türk Dünyasının Ortak Sesiyiz

Osman Çeviksoy - Ufuk Tuzman - Ataman Kalebozan - Nurhan Buhan - Ekrem Arıkoğlu - Hüseyin Yıldız - Nergis Biray - Büşra Demir Yıldırım - Muhittin Gümüş - Muhittin Şimşek - Ahmet Metin Aysel Fikret - Ülkü Taşlıova - İldar Yuzeyev - Çulpan Zaripova Çetin - Araylım Murataliyeva Fatih Sultan Yılmaz - Hasan Tufan - Slavko Yanevski - Burcu Aliyi - Usman Azim - Marufcan Yoldaşev - Süleyman Abdulla - Yıldız Ormanova - Nursaule Tolkin - Ercan Argınbayev - Bekzat Bekbolat - Coşkun Haliloğlu - Serdar Dağıstan - Vagif Sultanlı - Parvana Bayram - Shahla Ibishova - Hayat Aras - Dilya Bulgakova - Musa Serin - İdil Hamdi - Şodman Suleyman - Abdülaziz Rahim

AVRASYA YAZARLAR BİRLİĞİ

AYB'NİN FAALİYET YAPTIĞI YERLER

Almanya
Azerbaycan
Başkurdistan
Birleşik Arap Emirlikleri
Bulgaristan
Fas
Hollanda
Irak
İran
Kabardi-Malkar

Kazakistan
Kırgızistan
Kırım
KKTC
Kosova
Libya
Makedonya
Mısır
Moldovya
Özbekistan

Romanya
Rusya
Suudi Arabistan
Suriye
Tataristan
Tunus
Türkiye
Türkmenistan
Ukrayna

KARDEŞ KALEMLER'İN YAZI YAYINLADIĞI YERLER

Afganistan
Almanya
Altay
Azerbaycan
Başkurdistan
Birleşik Arap Emirlikleri
Bulgaristan
Çin
Çuvaşistan
Dağıstan

Danimarka
Fas
Filistin
Fransa
Gürcistan
Hakasya
Hollanda
Irak
İngiltere
İran

İsveç
Kabardi-Malkar
Karaçay-Çerkes
Kazakistan
Kırgızistan
Kırım
KKTC
Kore
Kosova
Macaristan

Makedonya
Mısır
Moldovya
Özbekistan
Pakistan
Polonya
Romanya
Rusya
Suriye

Suudi Arabistan
Tataristan
Tunus
Tuva
Türkiye
Türkmenistan
Ukrayna
Yakutistan
Yunanistan

Avrasya Yazarlar Birliği, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu üyesidir.

Sevgili Okuyucu;

Türk dünyasının ortak edebiyat dergisi Kardeş Kalemler'in 20.Yıl özel sayısında sizlerle buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Hiç ara vermeden 233. sayıya ulaştık. Bu sürekliliği, dergiciliğimiz açısından küçümsenmeyecek bir başarı olarak görüyoruz. Siz değerli okurlarımıza; yazarlarımıza, maddi manevi destekleriyle yanımızda olan herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Avrasya Yazarlar Birliği olarak kuruluşumuzun üzerinden tam yirmi yıl geçti. Bu süre içinde dilimiz, kültürümüz, edebiyatımız açısından önemli faaliyetler gerçekleştirdik. Gelenekselleşen Uluslararası Kaşgarlı Mahmut Hikâye Yarışması, Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongresi, Yılın Edebiyat Adamı Seçimi ve peş peşe Türk dünyasından kitaplar yayınlarken adeta bir rekora imza atan Bengü yayınları bunlardan bazılarıdır. Adını sayamadığımız daha pek çok faaliyetimizi başlatan, devam ettiren kurucu Başkanımız Yakup Ömeroğlu' u rahmetle anıyoruz.

Yakup Başkanımızdan sonra görevi devralan Avrasya Yazarlar Birliği Başkanımız Ufuk Tuzman, atölye hocalarımız Osman Çeviksoy, Ataman Kalebozan, Nurhan Buharı; birliğimizin değerli dostları ve emektarları, Ekrem Arıkoğlu, Hüseyin Yıldız, Nergis Biray, Büğra Demir Yıldırım, Muhittin Gümüş, Muhittin Şimşek bu özel sayımızdaki yazılarıyla yirmi yılda geldiğimiz noktayı dikkatlerinize sundular.

AYB ailesi olarak biz, kalıcı köprülerin, dostlukların edebiyatla sağlanacağına inanıyoruz. Bu inançla hemen her etkinliğimizde hedeflediğimiz bir yakınlıktan söz etmek istiyorum. Avrasya Yazarlar Birliği, Bengü Yayınları kurulmadan, Kardeş Kalemler dergimiz yayın hayatına başlamadan önce ülkemizde bir iki edebiyat dergisinin ve bir iki yayın evinin dışında az da olsa Türk dünyasından aktarma yazı yayınlayan dergi, kitap yayınlayan yayın evi yok gibiydi. Derneğimizin gönül coğrafyamızla ilgili faaliyetlerinden, yayınlarından sonra Kardeş Kalemler'i ve Bengü Yayınlarını örnek alarak Türk lehçelerinden aktarma yazı yayınlayan dergilerin ve kitap yayınlayan yayın evlerinin sayısı artmıştır. Bu güzel gelişmeler, Türk dünyası edebiyatlarının, edebiyatçıların, devlet ve topluluklarının tanınırlıklarını artırmış, kalıcı yakınlıklarına yol açmıştır.

Bu sayımızda Türkiye'nin yanı sıra Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tataristan, Kuzey Makedonya, Başkurdistan olmak üzere yedi farklı Türk devlet ve topluluğuna mensup yazar ve şairlerden ürünler okuyacaksınız. Yazar ve şairlerimizle birlikte bu ürünleri Türkiye Türkçesine titizlikle aktaran dostlarımıza, arkadaşlarımıza da teşekkür ediyoruz.

Yeni sayılarda buluşmak dileğiyle, daha nice yirmi yıllara...

Kurucusu
Dr. Yakup Ömeroğlu

Sahibi
Avrasya Yazarlar Birliği Adına
Ufuk Tuzman

Genel Yayın Yönetmeni
Yazı İşleri Müdürü
Ali Akbaş

Editör
Osman Çeviksoy

Yazı Kurulu

Bekzat Bekbolat - Kemal Bozok - Oğuz Alparslan Çatal
Serdar Acar - Şahane Müşfik - Taner Güllütürk
Ülkü Taşlıova - Marufcan Yoldaşev
Mehmet Akif Ayyaz - Yasin Yavuz

İnternet Koordinatörü
Fatih Özer

Grafik & Tasarım
İbrahim Sağlam - 0532 460 96 41

Kapak Yağlıboya
Ethem Baymak "Meriç Köprüsü" Kosova

Baskı
Manas Dijital Baskı Matbaa ve Ulus. Tic. Ltd. Şti.
Kuzey Yıldızı Mah. 4137 Sk. No: 5G/4
Yenimahalle/ANKARA, Tel: (0533) 577 65 14
Matbaa Sertifika No: 82726

Baskı Tarihi
02.05.2026

İdari Adres
Hacettepe Mahallesi
Göztepe Sokak No: 5/A Altındağ/Ankara
Tel: +90 312 311 70 52
www.ayb.org.tr - www.kardeskalemler.com
kardeskalemler@ayb.org.tr

Abonelik

Fiyatı 350 TL
Yurtiçi yıllık abone bedeli 3.900 TL
Kurum ve kuruluşlar için 7.800 TL

Yurtdışı yıllık abone bedeli
Türk Cumhuriyetleri için 100 \$
Avrupa için 150 € / ABD için 200 \$'dır.

TC Ziraat Bankası Balgat Şubesi
IBAN: TR640001001395480618115002

Posta Çeki Hesabı: Avrasya Yazarlar Birliği No: 53 23 008
kardeskalemler@gmail.com

Dergimiz Türk Dünyası Edebiyat Dergileri
Kongresi üyesidir.

© KARDEŞ KALEMLER Dergisi, Avrasya Yazarlar Birliği tarafından
TC yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır.
Kardeş Kalemler'in isim ve yayın hakları
Avrasya Yazarlar Birliği'ne aittir.

Dergide yayınlanan malzemelerin her hakkı saklıdır.
Kaynak gösterilerek dergiden alıntı yapılabilir.

Yazıların sorumluluğu yazarlarına, ilanların
sorumluluğu ise ilan sahiplerine aittir.

Yerel Süreli Yayın

ISSN 1307-2382

Ufuk Tuzman

4 Yirmi Yıllık Kültür Köprüsü:
Avrasya Yazarlar Birliği

Ataman Kalebozan

6 Kaldığım Yer Değil,
Büyüdüğüm Yer

Nurhan Buhan

8 Geçmişten Geleceğe
AYB Atölyeleri

9 *Osman Çeviksoy*
Yirmi Yıl Nasıl Geldi Geçti

Ekrem Arıkoğlu

11 Avrasya Yazarlar Birliği ve
Sözlük Çalışmaları

Hüseyin Yıldız

13 Avrasya Yazarlar Birliği,
Perşembe Seminerleri ve Dil
Araştırmaları

Nergis Biray
17 Yirminci Kuruluş Yılında
Avrasya Yazarlar Birliği ve
Türk Dünyası

Büşra Demir Yıldırım
21 Uluslararası Akademik Dil
Eğitimi ve Kültürel Çalışmalar
Dergisi (UlakDil) Üzerine

6

Muhittin Gümüş

23 Türk Dünyasının Gözü, Kulağı,
Sesi; BENGÜ Yayınları

Muhittin Şimşek

27 Kalemlerin Kardeşliğinde
Yirmi Yıl

31 *Ahmet Metin*
Vakâr Kasidesi

13

17

32 *Aysel Fikret*
Şiirler

35 *İldar Yuzeyev*
Ben Neden Gafil Oldum

37 *Araylım Murataliyeva*
Yalnız Bir Yerde

40 *Hasan Tufan*
Şiirler

48 *Yıldız Ormanova*
Çalkantılı Ruh

50 *Nursaule Tolkin*
Şiir

55 *Muhittin Şimşek*
Güneş'in Tüyü

59 *Ercan Argınbayev*
Bir "TÖR" Hikâyesi

40

73 *Shahla Ibishova*
Dil, Kimlik ve Baskı Politikaları
Arasında: "1926" Belgeseli
Üzerine Bir İnceleme

79 *Hayat Aras*
Yenigün – İğdir Örneği

84 *Dilya Bulgakova*
Altın Küpe

27

62 *Coşkun Haliloğlu*
Serdar'ın Eşek Batırdığı Yer

65 *Serdar Dağistan*
Bir Okuma Salonunun Adı
Ne Söyler?

70 *Vagif Sultanlı*
Büyülü Kil

50

86 *Musa Serin*
Osman Çeviksoy'un "Yılların
Ardından" Kitabı Üzerine

89 *İdil Hamdi*
Türkçemle Bir Bağ Var Bende

90 *Şodman Suleyman*
Buhara Mucizeleri:
Ünü Dünyaya Yayılan Bir İnci

32

40 *Hasan Tufan*
Şiirler

42 *Slavko Yanevski*
Kuğunun Ölümü

44 *Usman Azim*
Şiir

45 *Süleyman Abdulla*
Kendi Olmak

37

Yirmi Yıllık Kültür Köprüsü: Avrasya Yazarlar Birliği

UFUK TUZMAN
AVRASYA YAZARLAR BİRLİĞİ BAŞKANI

Yirmi yıl... Kurumlar için bu süre yalnızca takvim yapılarının değişmesi değildir. Yirmi yıl; emek, ideal, sabır ve adanmışlıkla yoğrulmuş büyük bir yürüyüştür. Avrasya Yazarlar Birliğinin kuruluşunun 20. yılını kutlarken geriye dönüp baktığımızda yalnızca bir kurumun büyümesini değil, aynı zamanda Türk dünyası ve Avrasya coğrafyasında güçlü bir edebiyat ve kültür hareketinin oluşumunu da görüyoruz.

Dünyası Dergileri Kongresi, kardeş ülkelerde yayın yapan edebiyat ve kültür dergilerini ortak bir platformda buluşturdu. Bu kongre sayesinde yayıncılar, editörler ve yazarlar birbirlerini tanıma ve ortak projeler geliştirme fırsatı buldu.

Türk dünyasının ortak edebî hafızasını güçlendiren bir diğer önemli çalışma ise Yılın Edebiyat Adamı Unvanı ve Ödülü oldu. Bu ödül, edebiyat alanında önemli eserler

Kurulduğu günden bu yana AYB, farklı coğrafyalarda yaşayan ancak ortak tarih, dil ve kültür bağları taşıyan topluluklar arasında edebiyat aracılığıyla kalıcı köprüler kurmayı hedefledi. Türkiye'den Azerbaycan'a, Kazakistan'dan Kırgızistan'a, Özbekistan'dan Türkmenistan'a, Balkanlardan Kafkaslara kadar geniş bir coğrafyada yürütülen faaliyetler, bu idealin somut yansımaları oldu.

Bu yirmi yıllık süreçte AYB'nin gerçekleştirdiği öncü faaliyetler Türk dünyası kültürel iş birliği açısından önemli bir hafıza oluşturdu. Bunların başında gelen Uluslararası Türk

veren Türk dünyasının ediplerini onurlandırırken aynı zamanda yeni kuşaklara da ilham kaynağıdır.

Uluslararası Kaşgarlı Mahmut Hikâye Yarışmaları, genç ve yetenekli kalemlerin keşfedilmesine katkı sağladı. Ortak kültürel mirasımızın önemli isimlerinden Kaşgarlı Mahmut adına düzenlenen bu yarışmalar, dünya çapında ses getirmekte ve Türk dünyasında hikâye türünün gelişmesine de önemli katkılar sunmaktadır.

AYB'nin genç kuşaklara verdiği önemin en güzel örneklerinden biri de 2017 yılındaki

Türk Dünyası Genç Şairler Buluşması oldu. Farklı ülkelerden genç şairler aynı platformda buluşarak şiirlerini paylaşmış, ortak projeler geliştirerek geleceğin edebiyat iklimine katkıda bulunmuşur.

Son yıllarda başarıyla sürdürülen çevrim içi yazarlık atölyeleri de AYB'nin dikkat çeken çalışmalarından biri haline geldi. Türkiye Yazarlık Atölyesi, Balkanlar Yazarlık Atölyesi ve Bala Balkan Yazarlığa Hazırlık Atölyeleri sayesinde genç kalemler yüksek deneyimli güçlü yazar hocaların çevrim içi eğitimiyle kendilerini geliştirme fırsatı bulmaktalar.

Ayrıca AYB'nin önemli faaliyetlerinden biri Mürekkebi Kurumadan programıdır.

Katılımcıların eserlerinin, sıcağı sıcağına dinleyicileriyle canlı youtube kanalından buluştuğu çevrim içi program eser üretimine canlılık kazandırmaktadır.

Bengü Yayınları ise AYB'nin en önemli kültürel yatırımlarından biri olarak dikkat çekmektedir.

2007 yılından bu yana faaliyet gösteren yayınevi, edebiyat, tarih, dil ve halk kültürü alanlarında 575'in üzerinde eser yayımlamıştır. Üstelik bu yayınlar yalnızca Türkiye'de değil, dünyanın önemli kütüphanelerinde de yer almaktadır.

Yayınlarmız; Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, Columbia Üniversitesi Kütüphaneleri, Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen, Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt / Zentrale, Library of Congress , University of Chicago Library, University of Washington Libraries, University of California Los Angeles , Harvard University, Texas Üniversitesi Kütüphaneleri, Ohio Eyalet Üniversitesi Kütüphaneleri, Bibliothek Rotterdam, Bayerische Staatsbibliothek- München, Duke University Libraries Durham, Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, Orient-Institut Istanbul-OII Kütüphanesi, Millet Kütüphanesi, Millî Kütüphane ve çok sayıda üniversite kütüphanesinde kataloglanmaktadır. Ayrıca Bengü Yayınları, Türkçe dışında farklı dillerde de otuzdan fazla eser yayımlamıştır.

Kardeş Kalemler ise AYB'nin en önemli yayın organlarından biridir. Aylık olarak yayımlanan dergi, Türk halkları başta olmak üzere Avrasya coğrafyasından 63 ülkeden 2579 şair, yazar, araştırmacı ve çevirmenin eserlerine yer vererek dikkat çekici bir başarıya ulaşmıştır. Bu yönüyle Kardeş Kalemler yalnızca bir dergi değil, 233'e ulaşan sayısıyla ortak kültürel hafızanın arşivi haline gelmiştir.

AYB'nin akademik yayınları da bu başarı zincirinin önemli halkalarındandır. Dil Araştırmaları ve UlakDil, bilimsel alanda önemli katkılar sunmaya devam etmektedir.

Bugün bu başarı hikâyesi anılırken, Dr. Yakup Ömeroğlu'nu özellikle rahmet ve minnetle anmak istiyorum. Kurucu başkan olarak onun vizyonu, emeği ve kültür dünyasına duyduğu inanç, AYB'nin temel taşlarını oluşturmuştur. Aynı şekilde ebediyete intikal etmiş tüm AYB üyelerimizi de rahmetle anıyoruz. Onların katkıları bu kurumun hafızasında yaşamaya devam edecektir.

Bir minnettarlığımız ise Yakup Ömeroğlu'nun değerli eşi Hava Ömeroğlu, kıymetli evlatları Özge Züleyha Ömeroğlu ve Osmanalp Ömeroğlu'nadır.

Bu yirmi yıllık süreçte birlikte çalışmaktan onur duyduğumuz UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, TÜRKSOY, Azerbaycan Yazarlar Birliği, Balkan Yazarlar Birliği, Kazakistan Yazarlar Birliği, Kırgızistan Yazarlar Birliği, Özbekistan Yazarlar Birliği, Türkmenistan Kültür Bakanlığı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı başta olmak üzere birçok kurum, üniversite ve yerel yönetime de teşekkür borçluyuz.

Birçok vefakâr insanın katkıları bulunan bu kurumda emeği geçen kim varsa minnettarlığımızı sunuyoruz.

Yirmi yıl boyunca kurulan bu kültür köprüsü, gelecekte daha da güçlenecektir. Çünkü edebiyat, sınırları aşan en güçlü bağlardan biridir.

Avrasya Yazarlar Birliği de bu bağı güçlendirmeye kararlılıkla devam etmektedir.

Nice yıllara Avrasya Yazarlar Birliği ailesi...

Kaldığım Yer Değil, Büyüdüğüm Yer

Avrasya Yazarlar Birliğinin 20. yılı vesilesiyle

ATAMAN KALEBOZAN

Edebiyat bazen bir masada başlar ama insanı bir ömür boyu yürütür. Bir defterin kenarına yazılmış ilk cümle, fark etmeden bir yolun başlangıcı olur. O yolun nereye varacağını çoğu zaman bilmezsiniz; yürüdükçe anlırsınız ki bazı kapılar tesadüf değil, katedir. Benim için o kapı Avrasya Yazarlar Birliği oldu

2009 yılında, sadece yazmak isteyen biri olarak girdim o kapıdan. Hikâye, şiir, deneme yazayım, duygu ve düşüncelerimi anlatabilirdim. Ama içeride beni bambaşka bir şey bekliyordu. Yazının yüküyle tanıştım. Bir cümlenin sorumluluğu olduğunu, bir kelimenin insanın içini açabildiği gibi içini acıtabildiğini öğrendim. Türkçenin güzelliğinde tekrar tekrar büyüdüm. İlk kitabım yayımlandığında sevindim elbette ama asıl fark ettiğim şey, kitabımın bireysel bir başarıdan çok, bu yapının içinde yetişmenin doğal bir

sonucu olduğuydu. Çünkü AYB'de yazmak, yalnızca yazmak değildir; yazıyı anlamak, onu inceltmek, fazlasından arındırmak ve en önemlisi onu sorumlulukla taşımaktır.

Sonra fark etmeden başka bir yere geçtim. Yazanın yanından, yazdırmanın yanına...

Bir metnin başında bekleme- yi, bir yazar adayına sabretmeyi, bir cümlenin içinden doğru sesi çekip çıkarmayı

öğrendim. Bazen bir hikâye ile mutlu oldum. Bazen eksik kalan bir cümlenin ardından günlerce düşündüm. Çünkü anladım ki buradaki yazı, sadece yazanın değil; dokunanın da sorumluluğudur.

Yıllar geçti...

Yönetim kurulunda yer aldım, genel sekreterlik yaptım, atölye yürütücüsü oldum. İlk ki-

tabımdan sonrasını da yazdım. Yol boyunca güzel, üretken ve idealist insanlarla tanıştım; onlardan öğrendim, onlarla çoğaldım. Her biri bu yolun anlamını biraz daha derinleştirdi. Avrasya Yazarlar Birliği'nin içerideki gönüllü çalışmalarını, fedakârlıklarını; görünenin yanında görünmeyen emeğini, ayakta kalma mücadelesini, durağan hallerini, parlak günlerini, fırtınalı zamanlarını gördüm, yaşadım. Yaşadık.

Ve tüm bu zamanlarda şuna yakından şahit oldum:

Avrasya Yazarlar Birliği, zamanın akışına kapılan bir yapı değil; her koşulda kendi çizgisini koruyan bir duruştur.

Bu yirmi yılın on yedisine tanıklık ettim. Dile kolay; bir insanın ömründen koca bir parça. Ama geriye dönüp baktığımda içimde "Ben neden bu kadar kaldım?" diyen tek bir soru bile yok.

Çünkü AYB benim için sadece kaldığım bir yer olmadı.

Büyüdüğüm yer oldu.

Avrasya Yazarlar Birliği'nde, Kardeş Kalemler dergisinde, atölyelerde ve diğer etkinliklerde biz aynı dili konuşuyoruz. Farklı aksanlarla, farklı hayatlarla ama aynı kalple... Türk dünyasının dört bir yanından gelen insanlarla aynı masa etrafında oturup aynı duyguyu paylaştık. Ve anladım ki bu, sadece bir edebiyat meselesi değildir. Bu, hatırlama meselesidir. Kendini unutmama meselesidir.

Yirmi yıl...

Dışarıdan bakınca bir sayı, içeriden bakınca bir ömürlük emek.

Gördüm.

Yaşadım.

Şahit oldum.

Ve biliyorum ki bu yol, sadece benim değil; aynı dili, aynı hafızayı, aynı kalbi taşıyan herkesin yolu.

Avrasya Yazarlar Birliği, bu yolun en güçlü duraklarından biri olarak nice yirmi yıllara varlığını sürdürecektir.

İki Çınar

YAKUP ÖMEROĞLU

“bu hikâyeleri okudukça Yakup Beyin ne kadar hassas, hatta gevrek olduğunu bir daha gördüm. Yalnız çok hassas gözlemci, çok ciddi kalem adamı böyle ilgi çekici eserleri yazabilir...”

ANAR
Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı

Türkiye Kitaplığı
Hikaye
ISBN: 978-605-7654-39-7
13.5x21.5 cm, 102 Sayfa
Enso Creamy, Karton Kapak
1. Basım - Mart 2020 - Ankara
2. Basım - Ağustos 2020 - Ankara

BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA
Tel: +90(312) 311 70 52
aybbenguyayinlari@gmail.com
www.benguyayinlari.com

Geçmişten Geleceğe AYB Atölyeleri

NURHAN BUHAN

Kurucu Başkanımız rahmetli Yakup Ömeroğlu edebiyat aracılığıyla Türk dünyasının yeniden birbirini duyarak bir bütün hâline gelebileceğine inanıyordu. Yıllar içinde bu idealini sessizce ilmek ilmek dokuyup gerçekleştiğine şahitlik ettik. Avrasya Yazarlar Birliği, Avrupa'dan Asya içlerine kadar farklı coğrafyalarda yaşayan insanların aynı dilde, aynı incelikte buluştuğu bir edebî iklim oldu.

Yirmi yıl... Bir dergi için sürekliliğin, bir edebî hareket için hafızanın kurulduğu eşiktir. Avrasya Yazarlar Birliği bugün bu eşığı geride bırakırken bünyesinde yürütülen atölye çalışmaları da on yedinci yılını tamamlıyor. Bugün geriye dönüp baktığımızda nasıl ve ne yazdığımızdan çok geldiğimiz aşama beni mutlu ediyor. Çünkü başlangıçta dilimizin ve kültürümüzün devamına katkı sağlayacak kalıcı eserler verecek yeni kalemler yetiştirmeyi hedefliyorduk. Bugün yazılan her hikâyeye ortak bir hafızaya iz bırakıyoruz.

Türk dünyasının geniş coğrafyasında bizi birbirimize bağlayan en güçlü damar dildir. Ancak dilin yaşaması, sadece konuşulmasıyla değil; yazılması, işlenmesi ve yeni metinlerle geleceğe taşınmasıyla mümkündür. Atölyelerde yazılan her hikâyeye, bu ortak kalbin attığını gösteren bir işaretir. Çünkü burada yazılanlar, yalnızca bireysel hikâyeler değil;

ortak bir geçmişin, ortak bir duyusun ve ortak bir geleceğin izlerini taşır. Atölyeler bu yönüyle bir eğitim ortamı olmanın ötesine geçti. Ortak bir dil bilincinin, ortak bir estetik duyusun ve en önemlisi ortak bir aidiyetin oluştuğu bir yer hâline geldi.

Bizler atölyelerimize farklı şehirlerden, farklı ülkelerden katılırken aynı dilin, aynı kültürün, aynı geçmişin ve aynı

hislerin taşıyıcıları olduğumuzu tekrar tekrar görüyoruz. Her hafta Türkiye'den ve Türk dünyasından yazılan metinleri aynı ortamda konuşurken, türe dair belli ölçülerle değerlendiren ve benzer bir dil hassasiyetiyle yoğururken var olan gönül bağlarımızı daha da güçlendiriyoruz. Bu, küçük ama samimi adımlarla büyüyen bir bağdır. Ayrı olmadığımızı hatırlamak, aynı dilin içinde, aynı duygunun etrafında, aynı hikâyenin farklı yerlerinden konuştuğumuzu görmek çok kıymetli.

Yirmi yılın sonunda bugün gelinen noktada, bu atölyelerin sadece geçmişi koruyan değil, geleceği kuran bir işlev üstlendiği açıkça görülüyor. Bundan sonra bu birikimin daha güçlü metinlere, daha belirgin bir anlatı çizgisine ve Türk dünyası edebiyatında daha görünür bir yere dönüşmesine vesile olacağına inanıyorum.

Yirmi Yıl Nasıl Geldi Geçti

OSMAN ÇEVİKSOY

Denebilir ki Avrasya Yazarlar Birliği (AYB), kültür ve edebiyatın olumlu güçlü etkisini dikkate alarak, insanlar, toplumlar, ülkeler arasındaki yakınlıkları, dostlukları geliştirmek üzere 26 Nisan 2006 tarihinde kurulmuştur. Özellikle insanlığın en köklü dillerinden olan Türkçenin bütün lehçe ve şiveleriyle konuşan halklara mensup yazarların birbirlerini ve eserlerini tanımalarını sağlamak üzere kuruluşundan beri etkinlikler düzenlemiştir. Yeni yazarların yetişmesi, ustalaşması, tanınması için imkânlar hazırlamaya devam etmektedir. Yakup Ömeroğlu, Ali Akbaş, Lütfü Şahsuvaroğlu, Hasanali Karasar, Eriman Topbaş, Arslan Küçükyıldız ve Hüseyin Albayrak'tan oluşan ilk yönetim kurulu zaman içinde değişse de hizmet anlayışı değişmemiş, gelişerek devam etmiştir.

Avrasya Yazarlar Birliği, 2024'ten beri Ufuk Tuzman başkanlığında kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyetlerine devam etmektedir. Bunların başında Kardeş Kalemler Dergisi gelmektedir. 01 Ocak 2007 tarihli ilk sayısından beri Türk dünyasının ortak edebiyat dergisi olarak, her ay gönül coğrafyamızın yazar ve şairlerini sayfalarında buluşturmaya devam etmektedir. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan gibi bağımsız Türk devletlerinin yanı sıra özerk cumhuriyetlerden, Balkanlardan, Orta Doğudan, komşu Müslüman ülkelerden yazarların

eserlerine de sayfalarında yer vermektedir. Dikkat çekici özel sayılarla Türk halkları arasındaki yakınlaşmayı hızlandırmaktadır.

AYB Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongrelerinde yazarları, şairleri, dergi editörlerini bir araya getirerek tanışmalarını, kaynaşmalarını sağlamış, Türk lehçe ve şiveleri arasındaki yakınlaşmayı, ortak dil değerlerinin açığa çıkmasını sağlamış, dergiler arası aktarmaları

hızlandırmıştır. Bu kongrelerdeki Yılın Edebiyat Adamı belirlemeleriyle Türk dünyasından değerli şair ve yazarların, eserlerinin bilinirliğini artırmıştır. Türkiye'de ve Türk dünyasında büyük ilgiyle, heyecanla karşılanan Türk dünyasının ilk ortak edebî yarışması, Kaşgarlı Mahmut'un 1000'inci doğum yılında, 2008'de başlatılmış, yedi kez yapılmış, sekizincisinin düzenlenmesi yirminci kuruluş yılımıza denk düşmüştür.

Avrasya Yazarlar Birliğimiz tarafından edebiyat dünyamıza yeni kalemler kazandırmak amacıyla başlatılan Yazarlık Atölyelerimiz belki en çok sözü edilecek faaliyetimizdir. 2008'de başlayan, Ali Akbaş'ın şiir, Osman Çeviksoy'un hikâye, Hüseyin Özbay'ın deneme atölyeleri önce yüz yüze olarak Ankara ve çevresine hitap edebilmiştir. Çevrim içi uygulamaya geçince Türkiye'nin diğer illeri, Batı Avrupa, Kuzey Makedonya ve Kosova başta olmak üzere bütün Balkan ülkeleri atölyele-

rimiz kapsamına alınmıştır. Bugün, Türkiye ve Balkanlar Yazarlık Atölyeleri ile Bala Balkan Yazarlığa Hazırlık Atölyemiz olmak üzere üç atölyemiz vardır. Türkiye Yazarlık Atölyemiz Nurhan Buhan yönetiminde, Balkanlar Yazarlık Atölyemiz Ataman Kalebozan yönetiminde, Bala Balkan Yazarlık Atölyemiz Osman Çeviksoy yönetiminde çalışmalarına devam etmektedir.

Yazarlık Atölyelerinde üretilen eserler önce "Mürekkebi Kurumadan" programlarında dünyaya açık olarak yazarları tarafından okunuyor. Okunan eserler Kardeş Kalemler dergimizde yayınlanıyor. Katılımcılarımızın olgunlaştırılmış eserleri dönem sonlarında Türkiye'de Bengü yayınları, Balkanlar'da Yeni Balkan Yayınları tarafından atölyelere ait ortak kitaplar olarak yayımlanıyor. İki dönem sonunda yazıp olgunlaştırdığı ürünleri kitaplık hacme ulaşanlardan yayın ve yönetim kurullarınca uygun görülenlere ilk kişisel kitapları yine adı geçen yayın evleri tarafından basılıyor. Böylece yetenekli, gayretli genç yazarlar adım adım edebiyat dünyamıza takdim edilmiş oluyorlar.

Yazarlık atölyelerimizde yetişen arkadaşlarımızdan Ataman Kalebozan Balkan Yazarlık Atölyesini, Nurhan Buhan Türkiye Yazarlık Atölyesini başarıyla yürütmektedirler. Elmaz Yunusova Kırım'da açtığı yazarlık atölyesinin hocasıdır.

Katılımcı genç yazarlarımızın peş peşe kitaplar çıkarmaları, ulusal ve uluslararası yarışmalarda ödüller kazanmaları da yirmi yaşını dolduran Avrasya Yazarlar Birliği ailesini fazlasıyla sevindirmektedir.

Atölyelerimizden en farklı olanı Bala Balkan Yazarlığa Hazırlık Atölyesi'dir. Atölye, Kuzey Makedonyalı, Kosovalı ilköğretim çağı çocuklarından oluşmaktadır ve atölyelerimizin en kalabalığıdır. Çocukların, anne babalarının, öğretmenlerinin ısrarlı ortak istekleri sonucunda açtık. Adına doğrudan "yazarlık atölyesi" diyemediğimiz için "yazarlığa hazırlık" dedik: Bala Balkan Yazarlığa Hazırlık Atölyesi... Atölye hocalığını ilköğretim öğretmeni deneyimi olan kişi olarak ben (Osman Çeviksoy) üstlendim. Doğal olarak çalışmalarımız-

da Türkçenin öğrenilip pekiştirilmesini, yazılı ve sözlü ifadelerin gelişmesini öncelikle. Çocuklardaki istek, heyecan beni de etkiledi. Sevgili balalar devam ettikleri okullarıyla ilgili sorumluluklarını yerine getiriyorlar, benim verdiğim haftalık okuma, yazma ödevlerini de yapıyorlardı. Giderek yazarlığa hazırlık atölyemize karşı ilgi artıyor, katılımcı sayımız yükseliyordu. Üçüncü dönem atölyelerimizde katılanların sayısı sürekli artıyor 30 – 35 baladan aşağı düşmüyordu. Bu yoğun ilgi ve katılım kadar balaların yazılı, sözlü ifadelerindeki gelişmeler de bizi etkiliyor, mutlu kılıyordu.

Avrasya Yazarlar Birliği, Türk Lehçeleri Çeviri-Aktarma Sempozyumlarıyla Türk lehçeleri arasında edebî eser aktarımlarını olumlu yönde etkilemiştir. Türk dünyasının farklı köşelerinden genç yazarları buluşturarak tanıştırmış, kaynaştırmış, dostlukların kurulmasına zemin hazırlamıştır. Avrasya Yazarlar Birliği, Bengü Yayınlarıyla Türk dünyası edebiyatlarını adeta Türkiye'ye taşımış, 2007 yılından beri edebiyat, edebiyat tarihi, dil, tarih ve halk kültürü alanlarında 575'in üzerinde kitap yayımlamıştır.

2007 yılında yayın hayatına başlayan açık erişimli, uluslararası hakemli Dil Araştırmaları dergisi, Türk diliyle ilgili olmak kaydıyla dilbilimin her alanından özgün ve nitelikli çalışmaları kabul etmiştir. Dergi, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. Ekrem Arkoğlu ve Doç. Dr. Hüseyin Yıldız yönetiminde yayın hayatına devam etmektedir.

Avrasya Yazarlar Birliği, dergileriyle, uluslararası yarışmalarıyla, ulusal ve uluslararası atölyeleriyle, kitap fuarlarına katılımları ve imza günleriyle, yüz yüze ve çevrim içi kültürel söyleşileriyle, uluslararası kültürel toplantılarıyla ikinci yirmi yılına doğru yürüyüşüne devam edecektir.

Birliğimizin bu kutlu yürüyüşünü başlatan kurucu başkanımız Yakup Ömeroğlu'nu, kurucu üyelerimiz Eriman Topbaş'ı, Hüseyin Albayrak'ı rahmetle anıyor, uluslararası projelerimizin gerçekleşmesinde bize destek olan Kültür Bakanlığımıza, TİKA'ya, TÜRKSOY'a, Balkan Yazarlar Birliğine, yardımcı olan tüm kişi, kurum ve kuruluşlara teşekkür ediyoruz. Nice yirmi yıllara...

Avrasya Yazarlar Birliği ve Sözlük Çalışmaları

EKREM ARIKOĞLU*

Avrasya Yazarlar Birliğinin 2006 yılında kuruluşundan itibaren sevgili kardeşim Dr.Yakup Ömeroğlu'nun isteğiyle bazı dönemlerde yönetim kurulunda bulundum. 2012 yılında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesine çalışmaya gittiğimde bazı arkadaşlarımla birlikte Kırgızca-Türkçe Sözlük Yazma Projesini başlattık. Yaklaşık 3 yıllık çalışmanın sonunda sözlüğümüz bitti ve basıma hazır hale geldi. AYB başkanı, kardeşim Dr. Yakup Ömeroğlu sözlüğü Bengü Yayınlarından çıkarılm teklifinde bulundu. Fakat üniversitemizin rektörü Prof. Dr. Sebahattin Balcı, çalışmanın üniversitenin prestij eseri olduğunu ve öncelikle kendilerinin yayımlamak istediğini belirtti. Nitekim eser 2017 yılında Kırgızistan'da 2 cilt 2235 sayfalık hacimli bir eser olarak basıldı. Aradan bir yıllık bir süre geçtikten sonra Y. Ömeroğlu esere Türkiye'den ulaşmanın zorluğunu dile getirerek Türkiye'de basılması için rektör hocadan yeniden ricada bulundu. Yakup beyi çok seven Sebahattin Bey onu kıramayarak Türkiye'de Bengü Yayınları tarafından sözlüğün çıkarılmasına izin verdi. 2018 yılında Kırgızca-Türkçe Sözlük, Bengü Yayınları tarafından yayımlandı. AYB daha önce bu hacimdeki bir eser basmamıştı.

Eserin yayımlanmasından sonra Türkiye'de eserin bir de tanıtım toplantısını yapalım diye düşündük. Gazi Üniversitesindeki tanıtım toplantısına sözlüğün Kırgızistan'daki yazarlarından Cıldız Alimova ve Rahat Askarova ar-

kadaşlarımızı da davet ettik. Önce bir kurumdan destek alabileceğini söylemişti Yakup bey bana. Toplantıdan sonra destek alamadığını ve arkadaşlarımızın bilet paralarını cebinden karşıladığını öğrendim. Toplantıya Kırgızistan'dan gelen arkadaşlarımızla birlikte Türklük biliminin aksakalları Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun ve Prof. Dr. Tuncer Gülensoy hocalarım da katıldılar ve esere övgülerde bulundular. Eserin hacmi dolayısıyla baskı çok pahalıya mal oldu ve istediğimiz kalitede olmadı.

Ben Yakup kardeşime eseri Türk Dil Kurumuna verelim de klasik bir sözlük baskısı olsun diye ricada bulundum. Beni kırmadı. Eseri TDK'ye verdik ve üçüncü baskısı da 2023 yılında Türk Dil Kurumu tarafından yapılmış oldu.

Bu sözlük macerası devam ederken TRT radyo ve televizyonlarında Türk lehçeleri ve sözlük konularını içeren birkaç program da yaptık. Programlarda sözlük çalışmalarının Türk dünyası için öneminden bahsediyorduk. Bu programları ve benim daha önceki sözlük çalışmalarımı bilen sevgili Yakup Ömeroğlu, ben 2021 yılında ikinci kez Manas Üniversitesine gittiğimde ikinci bir teklifte bulundu.

Madem Tuva, Hakas ve Kırgız lehçelerinin sözlüklerini yazmıştım, Kazakça- Türkçe Sözlük de yazabilir miydim? Yakınımdaki çalışkan genç arkadaşlarımla konuştum. Onlar da yazabileceğimizi söylediler. Fakat bazı arkadaşlarımızın işleri yoktu ve böyle bir işe yoğunlaşabilmeleri

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, ÇTLE Bölümü, ekrem.arikoglu@hbv.edu.tr

için harçlığa ihtiyaçları olacaktı. Yakup Bey'e böyle bir çalışmaya herhangi bir kurumdan proje desteği alıp alamayacağımızı sordum. O da Ahmet Yesevi Üniversitesi Müttevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Muhittin Şimşek hocamızla görüşmüş. Yakup Bey "Açıklamalı Kazakça-Türkçe Sözlük Yazım Projesi" adıyla projeyi hazırlayarak Üniversiteye sunmuş. Avrasya Yazarlar Birliği ve Ahmet Yesevi Üniversitesinin ortak Açıklamalı Kazakça-Türkçe Sözlük Yazım Projesi bu şekilde başlamış oldu. Projenin yöneticiliğini Yakup kardeşim yürütücülüğünü ben üstlenmiş oldum. 2021 yılında başlayan proje 2025 yılında tamamlandı. Arkadaşlarımla birlikte yaklaşık 155 bin kelimelik madde başı bulunan Açıklamalı Kazakça-Türkçe Sözlük Projesi bitti ama bu proje için çok heyecanlanan ve bitirilmesini dört gözle bekleyen kardeşim Dr. Yakup Ömeroğlu'nu eserin çıkışını göremeden sonsuz yolculuğuna uğurladık. 2026 yılında basılmasını beklediğimiz eseri Yakup kardeşim eline alamadı ama biliyoruz ki bu eser onun çabaları ve projesiyle gün yüzü görmüş olacak. Proje sırasında gerek Yakup kardeşim ve gerekse ben ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kaldık. Eser çıkınca bu sıkıntılarımızı unutmuş olacağız ve onun ruhu da bu eserin gün yüzü görmesinden mutlu olacaktır.

Gerek Kırgızca-Türkçe Sözlük'ün ve gerekse Kazakça-Türkçe Sözlük projesinin hayata geçirilmesi sırasında bu tür eserlerin ne kadar emek gerektirdiğine şahit oldum. Yakup Bey ömründen ömür veriyordu ama uzlaşıcı tavrıyla zorlukları bir şekilde aşılıyordu. Zorluklar aşıldıca da müthiş keyif alıyordu. Kaybından önceki son iftar yemeği toplantımızda Kazakça-Türkçe Sözlük projesinden bahsetmiş ve heyecanla eserin gün yüzüne çıkmasını beklediğini belirtmişti. Eser çıkınca kutlamasını ve tanıtımını yapacaktık. Dünya yalan nasip değilmiş. Ama ben ve arkadaşlarım onun heyecanını unuttuğumuzu eseri bitirdik ve basılmasını dört gözle bekliyoruz. Yakup Bey'in göçünden sonra AYB başkanı olan sevgili Ufuk Tuzman kardeşim de projeyi desteklemeye devam etti. Eser AYB'nin Türk dünyasına yüzlerce hizmetinden biri olacak, inanıyoruz ki önemli eserlerden biri olacak. Yakup kardeşime rahmet dileklerimi ve Türk Dünyasına harcanan bir ömür için şükranlarımı sunuyorum. Kendi gitti fakat kurduğu AYB başladığı hizmetleri devam ettiriyor. Gidenlere rahmet kalanlara sağlık olsun.

Bir Gecede (ROMAN)

İSMAİL BOZKURT

Rumların, Enosis'i gerçekleştirmek amacıyla uyguladıkları Akritas Planı çerçevesinde 21 Aralık 1963 günü başlattıkları ve tarihe Kanlı Noel olarak geçen, Kıbrıs Türkleri'ni mümkün olan en kısa sürede, onlar direnemedi, garantör Türkiye harekete geçmeden ve dünya kamuoyu olayı anlayamadan etkisizleştirme girişimleri sonucunda, büyük acılar yanında yoğun göçler de yaşandı. Bu süreçte, Güney Kıbrıs'taki dağ köyü Lefkara'da, ezici Rum nüfusu içinde bir avuç Türk yaşıyordu. Yüzyıllarca yan yana yaşadıkları komşuları, onlardan silahlarıyla birlikte teslim olmalarını istedi ve bunun için "bir gece"lik süre verdi. Lefkaralı bir avuç Türk, ellerindeki çok az ve demode olmuş silahı teslim etmemek için yağdan kıl çekersesine...

Türkiye Kitaplığı

Roman

ISBN: 978-625-6682-90-0

13.5x21.5 cm, 184 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Nisan 2026 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A

Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Avrasya Yazarlar Birliği, Perşembe Seminerleri ve *Dil Araştırmaları*

HÜSEYİN YILDIZ*

Avrasya Yazarlar Birliği, 2006 yılında Ankara'da kurulmakla yalnızca yeni bir sivil toplum ve kültür kurumu olarak ortaya çıkmamış; aynı zamanda Türk dünyasının farklı coğrafyaları arasında müşterek bir edebî ve kültürel zemin kurma iradesinin somut bir göstergesi olmuştur. Birliğin kuruluş felsefesi, edebiyatı yalnızca estetik üretim alanı olarak değil; kültürel belleği koruyan, dili canlı tutan ve Türk toplulukları arasında

bağ kuran temel bir vasıta olarak değerlendiren bütüncül bir yaklaşıma dayanmaktadır. Bu çerçevede Avrasya Yazarlar Birliği, farklı Türk lehçelerinde üreten yazarları ortak bir kültür ufku içerisinde buluşturarak Türk dünyasının ortak edebî birikiminin görünürlük kazanmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Birlik, kuruluşundan itibaren yayımladığı dergiler, gerçekleştirdiği yarışmalar, düzenlediği kongreler ve yazarlık atölyeleri aracılığıyla Türk dünyası içindeki kültürel do-laşımı canlandıran kurumsal bir işlev üstlenmiştir. Kardeş Kalemler ve Bengü Yayınları, bu kurumsal çabanın en belirgin ürünleri arasında yer almaktadır. Böylece farklı coğrafyalarda ve farklı Türk lehçelerinde kaleme alınan metinler, münferit ürünler

olmanın ötesine geçerek ortak bir edebî hafızanın unsurları hâline gelmiştir.

Bu kurumsal ve kültürel girişimin merkezinde yer alan isim Yakup Ömeroğlu'dur. Ömeroğlu, bir kurucu olmanın ötesinde, Türk dünyasının farklı bölgelerinde faaliyet gösteren edebî çevreleri ortak bir ideal etrafında bu-

* Prof.Dr. Hüseyin YILDIZ, Ordu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

luşturan bir kültür organizatörü ve yayıncı olarak öne çıkmıştır. Yayıncılıktan kültür programlarına, yarışmalardan uluslararası edebî ilişkilere uzanan çok yönlü faaliyetleriyle Türk dünyasının müşterek kültürel sesinin güçlenmesine önemli katkılar sunmuştur. Bu bakımdan onun adı, bir kurumun kuruluşuyla sınırlı biçimde değil; kültürü sınırları aşan bir perspektifle ele alan, süreklilik taşıyan ve kapsayıcı bir kültür anlayışıyla birlikte anılmayı hak etmektedir. Nitekim bugün Avrasya Yazarlar Birliği, kurumsal bir başarı örneği olmanın ötesinde, Türkçenin farklı kollarını ve edebî tecrübelerini ortak bir zeminde buluşturmaya amaçlayan uzun soluklu bir kültür girişimi olarak değerlendirilmelidir.

* * *

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Atatürk Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde sürdürdüğü verimli akademik çalışmaların ardından 1983 yılında Gazi Üniversitesine geçtiğinde, Türkoloji sahasında uzun yıllar etkisi hissedilecek bir bilim çevresinin ve araştırma geleneğinin oluşmasına öncülük etmiştir. Onun teşvik ve yönlendirmeleriyle Gazi Eğitim Fakültesi bünyesinde Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde ise Türk Dili ve Edebiyatı ile Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümleri kurulmuştur. Bu bölümlerde yetişen öğrenciler, araştırmacılar ve akademisyenler zamanla Türkiye'nin farklı üniversitelerine yayılmış; böylece Ercilasun'un ilmî etkisi, görev yaptığı kurumların sınırlarını aşan geniş bir akademik alanda sürmüştür. Bugün Türk dili ve Türk lehçeleri sahasında çalışan pek çok akademisyenin ilmî formasyonunda onun doğrudan yahut dolaylı izlerine rastlamak mümkündür.

Bilgiyi paylaşmayı, öğrenmeyi ve öğretmeyi akademik hayatın temel öğeleri arasında değerlendiren Ercilasun, 2000'li yılların başlarından itibaren öğrencileri ve yakın çalışma çevresiyle haftalık bilim toplantıları gerçekleştirmeye başlamıştır. İlk aşamada Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Kütüphanesinde düzenlenen bu toplantılar, katılımcı sayısının artması üzerine dekanlık toplantı salonuna taşınmıştır. Gazi Üniversitesi'ndeki kurumsal yeniden

yapılanmanın ardından Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi döneminde de aynı gelenek, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü salonunda sürdürülmüştür. Zaman içerisinde bu toplantılar, yalnızca müdavimleri arasında değil, daha geniş Türkoloji çevrelerinde de Perşembe Seminerleri adıyla bilinir duruma gelmiştir.

Eğitim-öğretim dönemleri boyunca her hafta perşembe günü 14.00–17.00 saatleri arasında gerçekleştirilen bu seminerler, zamanla sıradan bir akademik toplantının ötesine geçerek Türkoloji alanının süreklilik arz eden önemli ilmî buluşmalarından biri olmuştur. Seminerlerin işleyişinde bir hafta belirli bir konu çerçevesinde hazırlanan sunumlar ve bunlara bağlı tartışmalar, sonraki hafta ise Ercilasun'un serbest konuşmaları yer almıştır. Konulu toplantılarda, araştırmacıardan biri kendi uzmanlık alanına ilişkin bir meseleyi ele almakta; sunumun ardından konu çok yönlü tartışmalara açılmaktaydı. Serbest seminerlerde ise Ercilasun, üzerinde çalıştığı meseleleri paylaşmakta, bazen yeni yayımlanan eserleri değerlendirmekte, bazen de tek bir kelime veya kavram etrafında dil, tarih ve kültür ilişkilerini geniş bir perspektifle tartışmaya açılmaktaydı. Bu yönüyle söz konusu toplantılar, yalnızca bilgi aktarımının değil; ilmî muhakemenin, tartışma kültürünün ve akademik terbiyenin de inşa edildiği bir zemin niteliği taşımıştır.

Perşembe Seminerlerini farklı ve kıymetli kılan yön, ele alınan konuların çeşitliliğinden ziyade, bu toplantılarda zamanla oluşan ilmî ciddiyet, entelektüel nezaket ve müşterek öğrenme ahlâkıdır. Katılımcı sayısı zaman zaman değişse de seminerlerin asıl karakterini belirleyen öge, sürekliliği ve yaşattığı ilmî ruhtur. Ercilasun'un Ankara'da bulunduğu yıllar boyunca bu toplantıların düzenli biçimde sürdürülmesi, onların ders dışı bir faaliyet olmanın çok ötesine geçtiğini açıkça göstermektedir. Bu bakımdan Perşembe Seminerleri, ilmî disiplinin, araştırma isteğinin ve bilime adanmış bir ömrün tabii bir görünümü olarak değerlendirilebilir. Merhum Tuncer Gülensoy'un hatıra ve deneyimleriyle zenginleşen katkıları, Leyla Karahan'ın derinlikli değerlendirmeleri, ayrıca Ercilasun'un artık akade-

misyen olmuş öğrencilerinin ve farklı akademik çevrelerden katılan isimlerin tartışmalara taşıdığı birikim, bu seminer halkasını daha da değerli hâle getirmiştir. Perşembe Seminerlerinin, özellikle genç akademisyenlere bir başka önemli katkısı da, gündelik akademik hayatta görme ve tanıma imkânı bulmanın güç olduğu bu değerli isimlerin fikirlerinden doğrudan istifade edebilme fırsatı sunmasıdır.

* * *

Perşembe Seminerlerinin zamanla yalnızca sözlü görüş ve tartışmalarla sınırlı kalmaması, bu toplantılarda ele alınan meselelerin yazılı ve kalıcı bir zemine taşınması gerekliliğini de gündeme getirmiş; bu düşünce de, seminerlerde değinilen konuların makalelere dönüştürülmesini sağlayacak bir akademik dergi ihtiyacını doğurmuştur. İlk aşamada seminer katılımcıları, kendi imkânları ölçüsünde her ay belirli miktarda maddi katkı sağlayarak bir yayın zemini oluşturmayı düşünmüş; bu amaçla ortak bir banka hesabı açılarak birikim yapılmaya başlanmıştır. Böylece derginin kuruluş süreci fiilen başlamıştır. Dergi için çeşitli adlar düşünülmüş; ancak daha önce yayımlanmış süreli yayınlarla çağrışım kurabilecek isimlerden kaçınılmıştır. Nihayet, derginin yalnızca dil sahasındaki araştırma yazılarına yer vermesi gerektiği düşüncesi doğrultusunda *Dil Araştırmaları* adı benimsenmiştir. Bu aşamada dönemin Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı merhum Yakup Ömeroğlu'nun, Perşembe toplantılarından birine katılarak derginin yayımlanmasını Birliğin imkânlarıyla üstlenebileceklerini ifade etmesi üzerine, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un editörlüğünde *Dil Araştırmaları* dergisinin ilk sayısı 2007 yılının baharında yayımlanmıştır.

Mayıs (Bahar) ve Kasım (Güz) aylarında yılda iki sayı olarak yayımlanan *Dil Araştırmaları*, 2007 yılından bu yana çıkardığı 37 sayıda, 430 farklı kalemin imzasını taşıyan 737 yazıyla kendi alanında dikkat çekici bir ilmî birikim ve güçlü bir akademik bellek oluşturmuştur. Bu birikimin ana gövdesini 434 araştırma makalesi oluşturmaktadır. Bunları 216 yayın değerlendirmesi ile 63 çeviri makale takip etmektedir. Bu dağılım, derginin yalnızca yeni bilgi üreten bir akademik mecra olmadığını;

aynı zamanda üretilen bilgiyi değerlendiren, farklı ilmî gelenekler arasında bağ kuran ve akademik düşüncenin dolaşımını mümkün kılan bir yayın organı olduğunu göstermektedir. Sayıca daha sınırlı olan nekroloji ve haber yazıları da bu bütünün ikincil öğeleri değil; tersine ilmî hayatın sürekliliğini, kurumsal belleğini ve insani yönünü tamamlayan önemli metinler olarak değerlendirilmelidir. Bu itibarla *Dil Araştırmaları*, Avrasya Yazarlar Birliğinin kültür ve edebiyat alanında üstlendiği kurucu misyonun akademik alandaki en kalıcı görünümünden biri sayılabilir. Yakup Ömeroğlu'nun desteğiyle şekillenen bu yayının çizgisi, yalnızca bir derginin devamlılığını değil; Türk dünyasının ortak ilmî belleğini besleyen uzun soluklu bir bilim hizmetini de ifade etmektedir.

Dil Araştırmaları'nda yayımlanan yazılar ile dergide imzası bulunan araştırmacıların çeşitliliği, bu ilmî etkinin açık göstergelerinden biridir. Alfabe sırasıyla Ásiye Mevhibe Coşar, Abdulkadir Öztürk, Ahmet Bican Ercilasun, Ahmet Buran, Ali Akar, Ayşe İlker, Ayşe Melek Özyetgin, Bilgehan Atsız Gökdağ, Caner Kerimoğlu, Cengiz Alyılmaz, Çetin Pekacar, Dilek Ergöneng, Dursun Yıldırım, E.V. Krainiuchenko, Ekrem Ankoğlu, Emine Atmaca, Engin Çetin, Erhan Aydın, Éva Csáki, F. Y. Veysalli, Ferruh Ağca, Feyruze H. Garipova, Feyzi Ersoy, Figen Güner Dilek, Galip Güner, Gulshen Sakhatova, Gulvira Darnenova, Gürer Gülsevin, Habibe Yazıcı Ersoy, Hacer Tokyürek, Hakan Akca, Hakan Aydemir, Hatice Şirin, Hülya Arslan Erol, Hülya Kasapoğlu Çengel, Hüseyin Yıldız, Işıl Işıktaş Sava, İbrahim Taş, İsa Sarı, Kamil Stachowski, Kenan Azılı, Kentaro Suganuma, Leyla Karahan, M. Fatih Kirişcioğlu, Marek Stachowski, Marta Andrič, Mehman Musaoğlu, Mehmet Vefa Nalbant, Mihail Tarelka, Mustafa Argunşah, Mustafa Öner, Nándor Erik Kovács, Nebahat Sülçevsi, Nurdin Useev, Nurettin Demir, Oksana Sorokina, Orçun Ünal, Osman Fikri Sertkaya, Özen Yaylağül Üstünel, Özer Şenödeyici, Raghed Mohammad, Reshide Adzhumerova, Robert Dankoff, Sadettin Özçelik, Selahittin Tolkun, Serkan Şen, Soheila Ahmadi, Sultan Tulu, Süer Eker, Tamar Karosani-dze-Kırsaç, Tasnim Trabelsi Köseli, Tuncer

Gülensoy, Turane Zeynalova, Uwe Bläsing, V. İ. Rassadin, Vahit Türk, Viktor G. Guzev, Vladimir Tishin, Vügar Sultanzade, Yakup Karasoy, Yavuz Kartallıoğlu, Yuu Kuribayashi, Zeki Kaymaz ve Zeynep Korkmaz gibi alanın önde gelen yerli ve yabancı isimlerinin yanı sıra, farklı kuşaklardan ve farklı coğrafyalardan çok sayıda araştırmacının bu dergide yer almış olması, derginin yalnızca belirli bir akademik çevrenin yayın organı olmadığını; Türk dili araştırmalarının ulusal ve uluslararası ölçekte bulunduğu müşterek bir ilmi zemin hâline geldiğini göstermektedir. Bu bakımdan *Dil Araştırmaları*, hem kurucu bir akademik gelenek oluşturmuş hem de farklı araştırma çizgilerini aynı yayın disiplini içinde bir araya getiren saygın bir mecra niteliği kazanmıştır.

Bu çerçevede *Dil Araştırmaları*, Perşembe Seminerleri'nde şekillenen ilmi birikimin en kalıcı ve en önemli yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir. Yalnızca Türk dili alanında yayımlanan akademik çalışmaların bir araya geldiği süreli bir yayın olmanın ötesinde, farklı kuşaklardan ve farklı coğrafyalardan araştırmacıları ortak bir ilmi ciddiyet ve araştırma disiplini etrafında buluşturan saygın bir yayın organı olarak *Dil Araştırmaları*, bir yandan Ahmet Bican Ercilasun'un ilmi rehberliğini ve akademik titizliğini, öte yandan merhum Yakup Ömeroğlu'nun yayın hayatına sunduğu kurumsal desteği görünür kılan önemli bir ortam oluşturmaktadır. Netice itibarıyla derginin ortaya koyduğu birikim, yalnızca yayımlanmış yazıların toplamı olarak değil, Türk dili araştırmalarının kurumsallaşmasına, süreklilik kazanmasına ve ortak bir ilmi bellek içinde gelişmesine hizmet eden kalıcı bir akademik değer olarak görülmelidir.

Kaynakça

Avrasya Yazarlar Birliği (2026). "Dr. Yakup Ömeroğlu (1966-2024)".

<https://www.ayb.org.tr/ozgecmis/dr-yakup-omeroglu-br-1966-2024-63d2d3cf75a9b> (Erişim Tarihi 10.03.2026).

Arıkoğlu, Ekrem (2024). "Bir Ercilasun Okulu: Perşembe Seminerleri". *Ses Bayrağımız Türkçenin Sancaktarı Ahmet Bican Ercilasun Kitabı*. (Edt.: Hakan Paksoy). Ankara: Buğra Yayınevi, 74-80.

Yukarı Tırmanmak

MEHMET ÖMER KAZANCI

Bu kitap, çağdaş Irak Türkmen edebiyatının, bütün engel ve engellemelere karşın, ileri doğru temkinli adımlarla yol aldığını, üretilen eserler üzerinden irdeleyerek belgeleyen bir çalışmadır.

Mehmet Ömer Kazancı, Kerkük'ten Erbil'e, Telâfer'den Tuzhurmatu'ya, şirden romana, portre yazılarından bibliyografik incelemelere kadar Türkmen edebiyatının farklı türlerini ve temsilcilerini ele alarak, bu edebiyatın nasıl bir "yukarı tırmanma" mücadelesi verdiğini gözler önüne sermektedir. Abdülhalik Beyatlı'nın "Kerkük'ü Dinliyorum"u ile Orhan Veli'nin "İstanbul'u Dinliyorum"unu karşılaştıran bir açılışla başlayan kitap; Nesrin Erbil'in samimi dizelerinden, Necdet Koçak'ın ülkücülük anlayışına, toplumsal eleştiri yüklü hikayelerden, otobiyografik romanlara, sözlük çalışmalarından dil çalışmalarına kadar geniş bir yelpazede Türkmen kimliğinin edebiyattaki yansımalarını incelemektedir.

Irak Türkmen Kitaplığı

İnceleme

ISBN: 978-625-6682-87-0

13.5x21.5 cm, 176 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Nisan 2026 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Yirminci Kuruluş Yılında Avrasya Yazarlar Birliği ve Türk Dünyası

NERGİS BİRAY*

Ne hoş bir tesadüftür ki, I. Bakü Türkoloji Kurultayı'nın yüzüncü yılının idrak edildiği 2026 yılında Avrasya Yazarlar Birliğinin kuruluşunun da yirminci yılına ulaşmış bulunuyoruz. Adında da belirtildiği üzere Birlik, Türk dünyasının farklı pek çok alanda bir araya gelmesi, ortak değerler etrafında buluşması ve kültürel bütünleşme sürecinin güçlendirilmesi gayesiyle faaliyet gösteren önemli bir sivil toplum kuruluşu olarak dikkat çekmektedir. Kuruluşundan bugüne kadar gerçekleştirdiği faaliyetlerle Türk dünyasında kültürel, edebî ve akademik bağların geliştirilmesine katkı sağlamayı hedefleyen Birlik, özellikle kültür, edebiyat ve dil alanlarında yürüttüğü çalışmalarla geniş bir etki alanı oluşturmuştur.

"Dünyada yaşanan teknolojik ve kültürel gelişmeleri göz önünde tutarak, insanlar, toplumlar, ülkeler arası yakınlıkların, dostlukların kurulup geliştirilmesinde kültürün ve edebiyatın katkısını dikkate alarak, ulusal ve uluslararası düzeyde resmî, özel, tüzel kurum ve kuruluşlar nezdinde üyelerini temsil eden bir dernektir" şeklinde amacını tanımlayan Avrasya Yazarlar Birliği, 26 Nisan 2006 tarihinde kurulmuş ve kurucu başkanlığına da rahmetli Dr. Yakup Ömeroğlu getirilmiştir. Birlik, kuruluşundan

itibaren sadece kurumsal bir yapı oluşturmakla kalmamış; Türk dünyasının farklı coğrafyalarında faaliyet gösteren yazar, şair ve akademisyenlerini bir araya getirmeyi hedefleyen çok yönlü bir kültürel iletişim ağı da oluşturmuştur.

Avrasya Yazarlar Birliği kurulduktan bir yıl gibi kısa bir süre sonra Türk dünyası ile edebî ilişkileri güçlendirmek, farklı coğrafyalardaki Türk dünyası yazar, şair ve akademisyenlerini tarihî, kültürel, sosyal

ve edebî platformlarda buluşturmak amacıyla çeşitli yayın faaliyetlerine başlamıştır. Bu faaliyetler çerçevesinde haberleşmeyi kolaylaştırmak ve Türk dünyası edebiyat, kültür ve dil alanındaki eserleri yayımlayarak paylaşımını sağlamak amacıyla 2007 yılında Kardeş Kalemdergisi yayımlanmaya başlamıştır. Aynı yıl içerisinde hem eşzamanlı hem artzamanlı perspektifle, özellikle Türk dilleri ve Türk dil bilimine odaklanan, akademik nitelikte, hakemli ve açık erişimli bir dergi olarak Dil Araştırmaları dergisi de yayın hayatına kazandırılmıştır. Bu yayınlar, Avrasya Yazarlar Birliğinin kültürel faaliyetlerine ek olarak akademik alanda da etkili bir iletişim zemini oluşturma hedefini ortaya koymaktadır.

Avrasya Yazarlar Birliğinin yayıncılık alanındaki bir diğer önemli girişimi ise ağırlıklı ola-

* Pamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü nergisb@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4168-220X

rak Türk dünyasından edebî eserlerin, ayrıca akademik çalışmaların da yayımlandığı Bengü Yayınlarının hayata geçirilmesidir. Bengü Yayınevi, Türkiye’den de yayınları olmakla birlikte Türk dünyasının farklı bölgelerinden yazar ve şairlerin eserlerini Türkiye Türkçesine aktararak okuyucuya sunmuş; böylece pek çok Türk dünyası yazar ve şairinin Türkiye’de tanınmasına ve eserlerinin geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmasına katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra genç araştırmacıların yüksek lisans ve doktora tezlerinin Bengü Yayınları tarafından kitaplaştırılarak yayımlanması, hem genç bilim insanlarının desteklenmesi hem de bu çalışmaların Türk dili, edebiyatı, kültürü ve tarihi alanında çalışan araştırmacıların hizmetine sunulması açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Türklerin ortak değerlerine vurgu yapan uluslararası nitelikteki Kardeş Kalemler dergisi, Türk dünyasının yazar ve şairlerini sayfalarında buluşturması bakımından dikkat çekici bir işleve sahiptir. Dergi yalnızca farklı coğrafyalardan gelen edebî metinlere yer vermekle sınırlı kalmamış, ayrıca Türk dünyasının tanınmış yazar ve şairlerine ayrılan özel sayıları, Türk dünyasındaki önemli tarihî ve kültürel olayların yıldönümlerine ithaf edilen dosyalarıyla da geniş yankı uyandırmıştır. Bunlara ilaveten derginin en önemli faaliyetlerinden biri, Türk dünyası edebiyat dergilerini ve bu dergilerin editörlerini bir araya getiren “Edebiyat Dergileri Kongresi”nin düzenlenmesidir. Bu kongreler aracılığıyla farklı ülkelerde yayımlanan edebiyat dergileri arasında doğrudan bir iletişim ve iş birliği zemini oluşturulmuştur.

Bu toplantıların ruhunu destekleyen “Yılın edebiyat adamı seçimi”, “Kaşgarlı Mahmut Hikâye Yarışması”, “Dede Korkut Tiyatro Eseri Yazma Yarışması” ve “Yazarlık Atölyeleri” de Avrasya Yazarlar Birliğinin önemli faaliyetleri arasında yer almaktadır. Bu etkinlikler sayesinde hem Türk dünyasının tanınmış edebiyatçıları taltif edilmiş hem de genç nesillerin edebiyat alanına yönlendirilmesi hedeflenmiştir.

Farklı bölgelerdeki Türk topluluklarının katılımıyla gerçekleştirilen yazarlık atölyeleri özellikle Balkanlar ve Avrupa’daki Türk toplu-

lukları açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu atölyeler, yalnızca edebiyat dünyasına yeni kalemler kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda Türk dünyasının farklı coğrafyalarından gelen genç yazar ve şairlerin birbiriyle tanışmalarına da imkân sağlamıştır. Bu atölyelerin dikkat çekici yönlerinden biri, her atölye sonrasında katılımcıların kaleme aldıkları eserlerin yayımlanarak okuyucuyla buluşturulmasıdır. Böylece yazarlık okulları katılımcılarına sadece teknik bilgi sunmakla sınırlı kalmamış, ortak bir duygu dünyasının inşasına da katkıda bulunmuştur. Farklı edebî geleneklerin içinden yetişen, bu gelenekleri tanıyan, benzer estetik duyarlılıklar geliştiren yeni bir edebiyat neslinin yetişmesine imkân sağlayan bu süreç, Türk dünyası edebiyatının geleceği açısından önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.”

Avrasya Yazarlar Birliğinin dikkat çeken faaliyetlerinden biri de Türk dünyasındaki dergiler, yayınevleri, etkili internet sitelerinde çalışan yazar, şair, editör ve araştırmacıları bir araya getiren, özellikle Türk lehçeleri arasında yapılan aktarma faaliyetlerinde karşılaşılan sorunların da ele alındığı, söz konusu sorunların çözümüne yönelik ortak yaklaşımların geliştirildiği “Türk Lehçeleri Çeviri-Aktarma Sempozyumları”dır. Toplantılar kapsamında oluşturulan çeviri ve aktarma atölyelerinde uygulamalı çalışmalar yapılmakta ve bu çalışmalar sayesinde Türk lehçeleri arasında edebî eserlerin aktarımı da dolaşımı da önemli ölçüde hız kazanmaktadır.

Türk dünyasında tanışma ve bütünleşme amacı taşıyan bir girişim de “Genç Yazarlar Buluşması”dır. Bu toplantılar, farklı ülkelerden gelen genç yazar ve şairlerin, birbirleriyle doğrudan iletişim kurmalarına zemin hazırlamaktadır. Günümüzün genç kalemleri arasında yer alan bu şair ve yazarların Türkiye Türkçesiyle metinler yazmaya başlamaları, gelecekte Türk dünyasının edebî, kültürel ve sosyal birikimin daha geniş çevrelere tanıtılmasına önemli katkılar sunacaktır. Bu açıdan ele alındığında, söz konusu buluşmaların oluşturduğu dostluk ve birlik atmosferi, Türk dünyası açısından büyük bir değer taşımaktadır.

Avrasya Yazarlar Birliği’nin diğer yayın organı, Türk diliyle ilgili akademik çalışmalara

odaklanan, uluslararası, hakemli ve açık erişimli Dil Araştırmaları Dergisi, 2007'den günümüze kadar kesintisiz olarak yayımlanmaya devam etmektedir. Türk dili, Türk lehçeleri ve Türk dil bilimi alanlarında yapılan araştırmalara yer veren dergi, bu yönüyle hem Türkiye'de hem Türk dünyasının farklı ülkelerinde hem de Türk dünyası dışındaki diğer ülkelerde Türklük bilimi alanında çalışan araştırmacılar için önemli bir akademik ortam niteliği taşımaktadır.

Yayın faaliyetlerinin yanı sıra kitap tanıtımları ve Türk dünyasının tanınmış edebî simalarını anma günleri, kitap fuarlarına katılım ve imza günleri, yüz yüze ve çevrim içi kültür ve edebiyat söyleşileri de Avrasya Yazarlar Birliğinin faaliyetleri arasında yer almaktadır. Bu faaliyetler, Türk dünyası edebiyatına yönelik farkındalığın artırılması ve okuyucu ile yazar arasındaki iletişimin sağlanması ve güçlendirilmesi açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

Avrasya Yazarlar Birliğinin yirmi yıllık faaliyetleri değerlendirildiğinde, bu çalışmaların Türkiye ve Türk dünyası edebiyatı, kültürü ve dili alanlarında önemli kazanımlar ortaya koyduğu görülmektedir. Birliğin kuruluş amacı öncelikle Türk dünyası edebiyat çevrelerini bir araya getirmektir; gerçekleştirilen çeşitli faaliyetler ve yayınlar sayesinde bu hedef büyük ölçüde hayata geçirilmiştir. Bu süreç, ortak kültürel hafızanın güçlenmesine hizmet etmiş ve yalnızca siyasi değil, aynı zamanda kültürel bir birlik zemininin de mümkün olduğu düşüncesini pekiştirmiştir.

Avrasya Yazarlar Birliği, sivil toplum düzeyindeki ilişkileri geliştirerek resmî diplomasiye paralel ilerleyen ve onu destekleyen bir kültürel köprü işlevi görmüştür. Bu yönüyle Avrasya Yazarlar Birliği, yalnızca bir sivil toplum kuruluşu olmanın ötesine geçerek Türk dünyasında adeta bir "edebiyat köprüsü" ve "ortak ağ" oluşturmuştur. Bu ağ sayesinde Türk boyları birbirlerini edebiyat aracılığıyla daha yakından tanıma imkânı bulmuş, ortak bir edebî zemin oluşmaya başlamıştır. Türk dünyası yazar ve şairleri, bu ortak zeminin sağladığı imkânlar sayesinde yerel çevrelerinin sınırlarını aşarak büyük Türk edebiyatının bir parçası olduklarını daha güçlü biçimde hissetmişlerdir.

Avrasya Yazarlar Birliğinin çalışmaları Türkiye merkezli olmakla birlikte Türk dünyası açısından kapsayıcı bir kültürel girişim olarak değerlendirilmelidir. Birliğin faaliyetleri özellikle edebî dayanışma, ortak kimlik bilinci ve kültürel iş birliği alanlarında önemli yankılar uyandırmıştır. Birlik içerisinde kurulan iletişim sayesinde dilde birlik ideali teorik bir hedef olmaktan çıkıp pratik bir etkileşim alanına taşınmış; yazarlar arasındaki iletişim süreci ortak bir iletişim Türkçesinin gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Bu durum lehçeler arası aktarımın doğal ve canlı bir biçimde gerçekleşmesini kolaylaştırmıştır.

Ayrıca Avrasya Yazarlar Birliği, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşu tecrübesini diğer Türk cumhuriyetlerine de taşımış ve Türk dünyasındaki yazarlar birlikleri ile ilişkiler kurarak karşılıklı toplantı ve ziyaretler gerçekleştirmiştir. Bu girişimler sayesinde kurumlar arasında stratejik ortaklıklar kurulmuş ve yazarlar birlikleri arasında doğrudan iletişim kanalları oluşmuştur. Böylece Türk dünyasında zaman zaman hissedilen kültürel yalnızlık duygusu aşılmış ve yeniden buluşma fikri güç kazanmıştır.

Aktarma faaliyetleri ve yayımların Türk dünyasının farklı ülkelerine ulaşması sayesinde yazar ve şairler kendi ülkeleri dışında da okurlarla buluşma imkânı elde etmişlerdir. Eserlerinin başka Türk cumhuriyetlerinde okunması ve tartışılması, yazarların isteğini artırmış; farklı coğrafyalardaki fikir insanlarının bir araya gelmesiyle ortak bir entelektüel sorumluluk bilinci gelişmiştir. Özellikle genç yazarların birbirlerini tanıması ve aralarında kalıcı ilişkiler kurulması, Türk dünyasının gelecekteki kültürel ve edebî gelişimi açısından önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Avrasya Yazarlar Birliği'nin kurucu başkanı Dr. Yakup Ömeroğlu'nun bir gönül elçisi gibi yürüttüğü ve onun vefatından sonra da yönetimin bu anlayış çerçevesinde çalışması sayesinde Avrasya Yazarlar Birliği ve yönetimi, Türk dünyasında büyük bir saygınlık kazanmıştır. Birliğin üstlendiği bu toparlayıcı rol, edebiyatın siyasetten daha hızlı biçimde sınırları aşabilmesi gerçeğiyle birlikte düşünüldüğünde, Türk dünyasında bir tür kültürel

uyanişın ortaya çıkmasına da katkı sağlamıştır.

Bütün bu çalışmalar uluslararası ölçekte bir görünürlük sağlamış ve Türk dünyasının ortak geçmişinin unutulmadığını göstermiştir. Avrasya Yazarlar Birliğinin faaliyetleri, tesadüfi kültürel ilişkilerden ziyade bu ilişkileri kurum-sallaştıran, süreklilik kazandıran ve edebî iş birliklerini görünür kılan bir yapı ortaya koymuştur. Siyasi ilişkiler dönem dönem değişkenlik gösterebilse de dergi, yayınevi ve benzeri kültürel kurumların varlığını sürdürmesi halklar arasındaki bağların devamlılığı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda Avrasya Yazarlar Birliği, Türk dünyasında kurumsal bir kültürel hafıza oluşturmuş ve sivil inisiyatifin gücü konusunda diğer kurumlara da örnek teşkil etmiştir.

Avrasya Yazarlar Birliği'nin faaliyetlerinin devam etmesi, güncel üretimlerin desteklenmesi, yeni eserlerin karşılıklı olarak yayımlanması ve genç yeteneklerin yetiştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Yayınevi faaliyetleri, yarışmalar ve yazarlık okulları gibi uygulamalar, Türk dünyasında geçici bir kültürel temasın ötesine geçerek kalıcı bir edebî ortamın oluşmasına katkı sağlamıştır, sağlamaktadır ve sağlayacaktır. Bu ortam, Türk cumhuriyetleri ve topluluklarındaki yazar ve şairlerin eserlerinin karşılıklı dolaşımını artıracak; çeviri kültürünü güçlendirecek ve zamanla ortak temaların yanı sıra ortak bir estetik anlayışın ve ortak bir edebiyat alanının oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

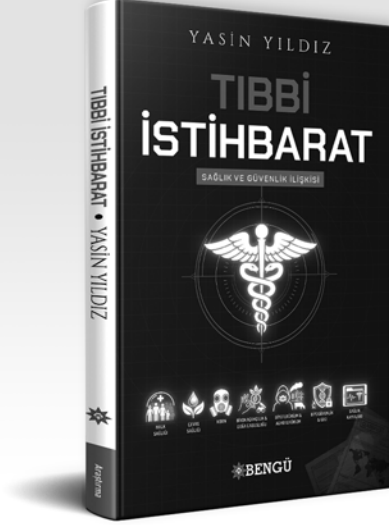
Türk dünyası bilinciyle yetişen genç yazarlar, farklı Türk ülkeleri arasında meslekî bir ağ kurulmasına ve nesiller arası kültürel sürekliliğin pekişmesine imkân sağlayacaktır. Bu süreç aynı zamanda ortak edebî dil ve terminoloji bilincinin gelişmesine de katkıda bulunacaktır. Böylece ortak tarih ve kültür bilinci canlı tutulacak, aidiyet duygusu güçlenecek ve Türk dünyası kavramı soyut bir ideal olmaktan çıkarak somut bir kültürel pratiğe dönüşecektir.

Bu düşünce ve duygularla Avrasya Yazarlar Birliği'nin yirminci kuruluş yıl dönümünü kutluyor; faaliyetlerini ve yayınlarını uzun yıllar boyunca sürdürmesini temenni ediyorum.

Tıbbi İstihbarat

Sağlık ve Güvenlik İlişkisi

YASİN YILDIZ

Bu eser, istihbarat çalışmalarında görece yeni bir istihbarat branşı olan Tıbbi İstihbarat'ın ne'liğine ilişkin; güvenlik ve istihbarat çalışmaları yürüten akademisyenler, saha profesyonelleri, karar alıcılar ve ilgi duyan tüm okuyucular için hazırlanmış giriş niteliğinde bir çalışmadır. "Tıbbi istihbarat; halk sağlığı ve çevre sağlığını tehdit eden ve doğal ya da yapay olarak ortaya çıkabilecek her türlü risk faktörüne ilişkin verileri toplayan, ek olarak diğer ülkelerin askerî ve sivil sağlık bakım kapasitelerine ilişkin verileri derleyen, tıp ve ilişkili diğer bilim dallarındaki gelişmeleri takip eden, temin ettiği bu verileri değerlendirip analiz etmek suretiyle ürettiği bilgi, yorum ve tahminleri sivil ve askerî politikaları üretecek karar alıcılara ileten istihbarat türüdür."

Türkiye Kitaplığı

Araştırma

ISBN: 978-625-6682-86-3

13.5x21.5 cm, 160 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Mart 2026 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A

Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Uluslararası Akademik Dil Eğitimi ve Kültürel Çalışmalar Dergisi (UlakDil) Üzerine

BÜŞRA DEMİR YILDIRIM *

Yapılan araştırmalar, dilin yalnızca bireysel bir yeti olmanın ötesinde, toplumsal ve kültürel bağlamlarda şekillenen çok boyutlu bir olgu olduğunu göstermektedir. Dil, bireyler arası etkileşimle gelişen, düşünceyi biçimlendiren ve aynı zamanda kültürel anlamlar taşıyan dinamik bir yapıya sahiptir. Bu yönüyle dil, farklı disiplinlerin ilgi alanına giren ve çeşitli perspektiflerden ele alınan kapsamlı bir inceleme alanı sunmaktadır.

Dil olgusunun çok katmanlı yapısı dilin, toplumsal, kültürel ve bilişsel boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle çok yönlü inceleme yaklaşımının sürdürülmesi, dilin karmaşık doğasının daha derinlikli ve bütüncül biçimde anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Günümüz koşullarında bu çok boyutlu yaklaşımın daha da belirgin hâle geldiği görülmektedir. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler, toplumsal ve kültürel dönüşümler, uluslararası etkileşimin artması, uluslararası öğrenci hareketlilikleri ve turizm gibi farklı dil öğrenme motivasyonlarının çeşitlenmesi ile birlikte üretken yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaşması, dil eğitimi ve öğretiminin doğasını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu gelişmeler, dil eğitimine yönelik çalışmaların daha kapsayıcı ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, dil eğitimi alanında nite-

likli bilgi üretimi; disiplinler arası etkileşimin artırılması ve bilimsel paylaşım ortamlarının güçlendirilmesiyle yakından ilişkilidir. Alanda üretilen bilginin sistemli biçimde paylaşılması ve tartışılması sağlayacak akademik platformlara duyulan ihtiyaç artmaktadır. Akademik dergiler ise alan yazınının gelişimini yönlendiren, güncel tartışmaları görünür kılan ve araştırmacılar arasındaki etkileşimi destekleyen temel mecralar olarak öne çıkmaktadır.

Dil eğitimi alanında yürütülen araştırmaların dilin kültürel, toplumsal, bilişsel ve iletişimsel boyutlarını kapsayacak biçimde çok yönlü ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmasına yönelik ihtiyaç doğrultusunda pek çok bilimsel dergi ortaya çıkmıştır. Söz konusu çok boyutlu araştırmaları bilimsel kamuoyuyla buluşturmak amacıyla yayın hayatına başlayan dergilerden biri de 2025 yılında yayımlanmaya başlayan Uluslararası Akademik Dil Eğitimi ve Kültürel Çalışmalar Dergisi (UlakDil)'dir. Dergi, dil eğitimi ve kültürel çalışmalar alanında disiplinler arası bir bakış açısını benimseyerek hem kuramsal hem de uygulamaya dönük bilimsel çalışmalarını bir araya getirmeyi amaçlamaktadır.

UlakDil, Avrasya Yazarlar Birliği tarafından yayınlanan hakemli, çift taraflı kör hakemlik sürecini benimseyen ve açık erişimli bir dergidir.

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, e-posta: busrademir3837@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0848-7055.

Dergi, dil eğitimi çatısı altında Türkçenin ana dili, yabancı dil ve ikinci dil olarak öğretimi ile iki dillilere ve Türk soylulara Türkçe öğretimi kültürel çalışmalar ekseninde ele alan bilimsel bir ortam sunmaktadır. Dergi, dil eğitimi kültürlerarası etkileşim bağlamında değerlendiren bütüncül bir anlayışı benimsemektedir. Derginin yayın politikası, disiplinler arası yaklaşımları teşvik eden ve dil öğretiminin güncel sorunlarına çözüm üretmeyi hedefleyen özgün bilimsel çalışmaları destekleme üzerine kuruludur. Bu bağlamda dergi; ana dili, yabancı dil ve ikinci dil öğretimi süreçlerinin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çok boyutlu araştırmaları kapsayan geniş bir çerçeveye sahiptir. Özellikle dil öğretiminde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunan çalışmalar, çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini inceleyen araştırmalar, ölçme ve değerlendirme süreçlerini ele alan bilimsel metinler ve kültürel etkileşimi merkeze alan disiplinlerarası çalışmalar derginin öncelikli ilgi alanlarını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra UlakDil, dil eğitimi alanını farklı disiplinlerle ilişkilendiren çalışmalara özel önem atfetmektedir. Toplumsal dilbilim, edebiyat eğitimi, sosyoloji, antropoloji, halk bilimi ve eğitim bilimleri gibi alanlarla birlikte, son yıllarda önem kazanan yapay zekâ uygulamaları ve dijital teknolojilerin dil öğretimine entegrasyonu gibi güncel konular da derginin kapsamına dâhildir. Bu çerçevede, Türkçenin öğretiminde yaşanan zorluklara yönelik çözüm önerilerinden, dil öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri eleştirel bir bakış açısıyla inceleyen çalışmalara; Türk dili ve edebiyatı eğitimine ilişkin çağdaş uygulamalardan, karşılaştırmalı dil çalışmalarına kadar geniş bir yelpaze yer almakta, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik uygulamalı çalışmalar da öncelikli konular arasında bulunmaktadır. UlakDil, dil öğretimi alanına yenilikçi bakış açısı kazandıran çalışmaları desteklemektedir. Dijital bir dergi olarak yayın hayatına başlayan UlakDil'in yayın dili Türkçe ve İngilizce olup ulusal ve uluslararası araştırmacılara açık bir platform sunmaktadır. Bu yönüyle dergi, disiplinlerarası çalışmaları teşvik eden ve farklı akademik perspektifleri bir araya getiren bir yayın organı niteliği taşımaktadır.

Dergi, yılda iki kez (Haziran ve Aralık aylarında) yayımlanmakta olup araştırma makaleleri ve derleme çalışmalarına yer vermektedir. Ya-

yın sürecinde şeffaflık ve akademik etik ilkeler doğrultusunda belirli başvuru ve değerlendirme koşulları aranmaktadır. Bu kapsamda yazarlardan; tüm yazarlar tarafından imzalanmış ve PDF formatında sisteme yüklenmiş Açık Erişim Yayın ve Lisans Sözleşmesi, makale başlığı ile yazar bilgileri ve gerekli beyanları içeren Başlık Sayfası ve kör hakemlik sürecine uygun şekilde yazar bilgileri çıkarılmış makale metni talep edilmektedir. Ayrıca, Turnitin, iThenticate veya eşdeğer bir yazılımdan alınmış ve benzerlik oranı %20'yi aşmayan Benzerlik Raporu başvuru dosyaları arasında yer almalıdır. İnsanlar üzerinden veri toplamanın söz konusu olduğu araştırmalar için etik kurul onayı zorunlu olup bu onay belgesinde kurul adı, tarih ve karar numarasının açıkça belirtilmesi gerekmektedir; kuramsal ve derleme türü çalışmalar için ise etik kurul onayı şartı aranmamaktadır.

UlakDil, bilimsel dürüstlüğü ve akademik etik ilkeleri temel değer olarak benimsemekte; bu doğrultuda intihale karşı toleranssız bir yaklaşım sergilemektedir. Dergiye gönderilen tüm çalışmalar, benzerlik tespit yazılımları aracılığıyla incelenmekte ve belirlenen eşik değerlerin üzerindeki benzerlik oranı tespit edildiğinde, özellikle çalışmanın özgün katkı sunduğu bölümlerde, değerlendirme süreci sonlandırılmaktadır. Yazarlar, gönderdikleri çalışmaların özgün olduğunu, daha önce yayımlanmadığını ve başka bir yerde değerlendirme sürecinde bulunmadığını beyan etmekte yükümlüdür. Çalışmalarda kullanılan tüm kaynakların APA 7 kurallarına uygun biçimde belirtilmesi gerekmektedir. Editörler, hakemler tarafından bildirilen intihal şüphelerinde süreç askıya alınmakta; yayımlandıktan sonra tespit edilen etik ihlallerde ise ilgili çalışmalar dergi sisteminden kaldırılarak kamuoyuna duyurulmaktadır.

Kısaca UlakDil, akademik paylaşım kültürünü güçlendirmeyi, Türkçe öğretimi alanındaki bilgi birikimini zenginleştirmeyi ve ulusal/uluslararası düzeyde saygın bir yayın platformu oluşturmayı hedeflemektedir. Tarafsızlık, şeffaflık, etik ilkelere bağlılık ve sürekli gelişim gibi evrensel akademik değerleri esas alan dergi, alanında yetkin akademik kadrosu ve paydaşlarının katkılarıyla sürdürülebilir bir bilimsel üretim ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Türk Dünyasının Gözü, Kulağı, Sesi; BENGÜ Yayınları

MUHİTTİN GÜMÜŞ*

Yayınevleri, edebiyatın ve kültürün topluma ulaşmasında köprü görevi görürler. Bir yandan edebî üretimi desteklerken diğer yandan kültürel zenginliği toplumun bütün bireylerine ulaştırmak ve fikrî gelişimlerine katkıda bulunmak gibi bir işlevleri vardır. Maksatları yalnızca kitap basıp satmak değildir; milletin kültürel hafızasını canlı tutmak ve yeni fikirlerin dolaşımını sağlamaktır.

Yazarların ürettiği edebî metinleri geniş kitlelere ulaştıran, edebiyatın toplumsal işlevini gerçekleştirmede öncü rol oynayanların başındadır yayınevleri.

Edebî anlayışların ve akımların tanıtılmasında yayınevlerinin katkısını ve etkisini dikkate almayanlar büyük kayıptadırlar. Klâsisizm, realizm ya da romantik eserlerden sonra edebiyat sahasında realizm, postmodernizm, sembolizm ve ekspresyonizm gibi akımların yaygınlaşması da yayınevlerinin katkısıyla mümkün olmuştur. Kamu yayıncılığında belli başlı kuralların gölgesinde yazarların eserleri basılamaz hâle geldiğinden artık bu anlayışın geçersiz olduğunu anlamak hiç de zor değil.

Genç yazarların eserlerini yayımlayarak edebiyat dünyasına yeni sesler kazandırmak, kültürel çeşitliliği yansıtmak için farklı düşünce-

lerin sesini duyurmak; millet hafızasında iz bırakan tarihî hâdiseleri, kültürel bilgi ve tecrübeleri yeni kuşaklara aktarmak; edebiyatla birlikte medeniyet, sanat, musiki, tarih ve felsefe gibi alanlarda da eserler yayımlayarak toplumun kültürel ve entelektüel seviyesini yükseltmek için yapılması gereken işlerin pek çoğunun yayınevleri aracılığıyla gerçekleştirildiğini söylemek hiç de abartılı bir hâl değildir. Kültürel etkinlikler

çerçevesinde düzenlenen kitap fuarları, imza günleri, söyleşiler gibi etkinliklerle kültürel hayatı canlı tutan yayınevleri istihdam yaratması açısından da kültür ekonomisinin önemli bir parçasıdır.

Merhum Dr. Yakup Ömeroğlu'nun kurduğu Avrasya Yazarlar Birliğinin bir organı olarak kurulan **Bengü Yayınları**, 2007 yılından itibaren Yüksek Öğretim Kurulunun uluslararası yayınevi tanımına uygun olarak Ankara merkezli faaliyet göstermektedir. Bugüne kadar edebiyat, edebiyat tarihi, dil, tarih ve halk kültürü gibi sahalarda 600 civarında kitap yayımlamıştır. Bengü Yayınları, Türkçe dışında dünyanın farklı dillerinde de kitap yayımlamaktadır.

Bengü Yayınları, 300 milyonluk Türk dünyasının dil, tarih, edebiyat, sanat ve medeniyet

* Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğretim Görevlisi. muhittin.gumus@manas.edu.kg

alanında fikir ve eser üreten, sanat icra eden şahsiyetlerin daha geniş kitlelere ulaştırılması gibi büyük bir misyonu icra eden tek yayınevdir.

Bengü Yayınları, eserlerin büyük çoğunluğunu Türkiye Türkçesinde bassada başta Türk lehçelerinden Azerbaycan Türkçesi, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar Türkçeleri olmak üzere İngilizce, Arapça, Rusça, Almanca gibi dillerde de eser basarak uluslararası yayınlarda yer alan kitaplar büyük ilgi görmektedir.

Türk dünyasının kıymetli evladı, Avrasya Yazarlar Birliğinin Kurucu Başkanı merhum Dr. Yakup Ömeroğlu'nun "Türkistan: Yesevi'nin Şehri Yesi'ye Dair, 2014" adlı eseri şehir edebiyatına en güzel örneklerden biridir. "İki Çınar" adlı hikâye kitabı ise Yakup Ömeroğlu'nun yazarlık yeteneğinin tam hissedildiği, Çehov tarzı hikâyelerle dikkatimizi çekmektedir. Bu eser vesilesiyle yazarda aranan asgari şartları şair Ali Akbaş şöyle ifade ediyor:

Bir yazarda kabiliyet, dile hâkimiyet, görmek için ikiden fazla göz, entelektüel birikim, yorum olarak kazanılmış bir hayat tecrübesi, tutarlı bir hayat görüşü, sızlayan bir vicdan... olmazsa olmaz. Bengü Yayınları, yukarıda bahsedilen nitelikleri haiz yazarların eserlerini Türk dünyası edebiyatına ve kültürüne kazandırmıştır. İşte onlardan bazıları şunlardır:

Hasan Kallımcı'nın Önce Hürriyet (Karaçay Türklerinin Göç Hikâyesi), 2014; Ali Akbaş'ın Altaylardan Tuna'ya Türk Dünyasından Şiir Aktarmaları, 2022; İ. Habıbbeyli, J. Talaspayeva, N. Smagulova, H. Aşlar, M. Yuldashev, Soner Sağlam ortak yazarlığında Türk Dünyasında Çeyrek Asırlık Edebi Tecrübe: Milli Ruh ve Edebiyata Yansıması, 2020; M. Turhan'ın Hakikat Yolunda, 2023; Muammer Turhan'ın Düşünce Pınarından Damlalar – I, 2023; N. Ekici'nin Barçınay (Hikâyeler), 2023; E. Arıkoğlu'nun Turan İyilikten Yanadır, 2022; M. Gümüş'ün Halis Öğretmen, 2022; Kalemin İzindekiler, 2020; Yırtık Ayakkabı, 2020 ile Erdem Yolunda, 2025; Ataman Kalebozan'ın Gün Geceye Düştü, 2011 ile Ben Sensiz Büyüdüm, 2022; Berrin Müzeyyen Alpay'ın Nisan Bestesi, 2012; M. Yıldırım'ın Balkan Gözlü Kız, 2020; Aynur Turan'ın Gümüş Rengi

Düşler, 2012; Binnur Tüzün'ün Geçmeyen Geçmiş, 2022; Leylâ Karahan'ın Türkçeyle Yaşamak; Zeynep Korkmaz Kitabı, 2018 ve araştırma inceleme eserleri ile roman, hikâye, şiir, söyleşi, deneme, derleme ve armağan kitapları Türk dünyasının ortak değerlerini yansıtmaktadır.

Kırgız edebî yazı dilinin gelişmesine katkı sağlayan pek çok yazar, şair, bilim insanı ve araştırmacının eserlerinden 90'dan fazla eserin yayımlayarak edebiyat ve kültür dünyasının içinde yer alan kıymetli okurlara ulaştıran Bengü Yayınları önemli bir misyonu yerine getirmektedir. Basılan eserlerden bazıları şunlardır:

Kasım Tınıstanoğlu'nun "Bizdin Til, 2021; G. Çelik'in Cengiz Aytmatov Fenomeni, 2025; Güldana Murzakulova'nın Türkiyada Kırgız Taanuu, 2025, O. İbraimov'un Devrinin Büyük Yazarı C. Aytmatov, 2018; E. Oya Gümüş'ün Kültürel Geleceğimiz Kırgız Epik Destan Tiyatrosu Geleneği, 2025; Bektemir Murzubraimov'un Tanrı Dağları'nın Kartalı Cengiz Aytmatov; Makaleler ve Söyleşiler, 2025; Beken Nazaraliyev'in Diyet, 2025; Y. Demir'in Kırgız Destanlarında Kültürel Tespit ve Tahliller (Karagul Botom, Calayır Calgız, Ak Bermet, Kaçkan Kız, Kız Cibek), 2026; S. Rayev'in Ak Leylek, 2025; Anatay Ömürkanov'un Sevginin Yüz Şiiri, 2025; Arzu Kiyat'ın Kırgız Kültüründe Toy İşlevsel Çözümleme, 2025; Halit Aşlar'ın Cengiz Aytmatov'un İlk Hikâyeleri Üzerine Eleştirel Okumalar, 2025; Türk H. Çetin'in Dünyası Halkbilimi III cilt, 2024; L. Ükübayev'in Cengiz Aytmatov Kahramanlarının Edebî Dünyası, 2023; A. Ahmatov-Roza Aytmatova'nın Katkeldi, 2023; K. Tınıstanoğlu'nun Akademi Geceleri Tarihi Drama, 2023; E. Arıkoğlu, C. Alimova, R. Askarova, B. K. Selçuk, D. Eşkenov'un Kırgızca-Türkçe Deyimler Sözlüğü, 2023 vb.

Bu eserler eserler yalnızca roman, hikâye, şiir, deneme gibi edebî türlerle kısıtlı olmayıp sözlük, ansiklopedi, bilimsel araştırma, derleme, antoloji vb. eserler de basılmıştır.

Bengü Yayınlarının en çok eserini yayınladığı kardeş ülkelerden biri de Kazakistan'dır. Kazak edebiyatına ait roman, hikâye ve diğer edebî eserler de bütün Türk dünyasında ismi

altın harflerle yazılması gereken şahsiyetlerin telif, çeviri veya araştırma yazılarından oluşan eserlerdir. İşte onlardan bazıları şunlardır:

Nergis Biray, Güljanat Kurmangaliyeva Er-cilasun, Yeldos Toktarbay, Zanggar Karimhan'ın Millet Mektebinin Yüreği Ahmet Baytursunoğlu, 2022; Muhtar Magavin'in Eğri Ağaç Seçme Öyküleri, 2023; Samet Önder'in Galım Jaylıbay'ın Seçilmiş Şiirleri Üzerinde Dil ve Üslup İncelemesi, 2023; N. Biray'ın Ahmet Baytursunlu - Hakkındaki Yazılar ve Makaleleri, 2022; O. Söylemez, G. Öztürk, E. Güzel, S. Said'in Ozanların Gözüyle/Sözüyle Abay (Şiirler), 2021; C. Kinacı'nın Kazak Edebiyatında İmaj ve Kimlik (1925-1991), 2016; G. Amanbaykızı ile Ufuk Tuzman'ın çevirisiyle Rahmankul Berdibay'ın Ulus Olmak İstersek, 2017; R. Otarbayev'in Beyaz Kelebekler, 2016; Mirzatay Joldasbekov'un Bozkırın Ulu Ozanı Jambıl Jabayev, 2021; Jaksılık Samiytulı'nın Kaharlı Altay adlı eseri ve daha niceleri Bengü Yayınlarının 70 civarındaki Kazak dili, kültürü ve edebiyatına dair eserlerdir.

Türk dünyasının Kafkaslardaki kıymetli edebî eserlerinin vücut bulduğu Azerbaycan'a ait kitaplar da Bengü Yayınlarının en kıymetlileri arasında yer almaktadır.

İsa Habibbeyli'nin Azerbaycan Edebiyatı Merhaleleri ve Simaları, 2024; Ali Kafkasyalı'nın Samet Vurgun Bir Millî Şaire Dair, 2022; Ö. F. Ateş'in İdeolojinin Kışkacında Türk ve Müslüman Kimliği Azerbaycan-Sovyet Edebiyatı Örneği, 2023; G. B. Duman ve R. Mamadov'un Başlangıçtan Günümüze Azerbaycan Çocuk Edebiyatı, 2022; S. Mirze'nin 1985-1997-ci İller Azerbaycan Publisistikasının İnkişaf Me-yilleri, 2025; A. Barmanbay'ın Azerbaycan Romantik Edebiyatında Vatan (Abbas Sehhet, Mehmed Hâdi, Abdulla Şâik), 2020; Vagif Behmenli'nin Hüzünlü Mısralar, 2018; Pervin'in Anar'ın Dünyası, 2016; Leyla Aliyeva'nın Sanki Bir Alevsin, 2019; Jale Babaşova Kastrati'nin Repressiya Dönemi Azerbaycan Yazarı Hüseyin Cavid, 2019 ile birlikte 60 kadar Azerbaycan edebiyatı ürünleri Bengü Yayınları'nın gücüne güç katan eserlerdir.

Bengü Yayınları Özbek edebiyatından da pek çok eserin basımıyla Türk dünyası kültü-

rüne şaheserler kazandırmıştır. Alishir Nevai Taşkent Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi Rektörü Ş. Sirojiddinov'un kaleme aldığı Emir Ali Şir Nevâyî Hayatı ve Çalışmaları, 2023; Z. Öztürk'ün Türkistan'da Dil Politikası (Özbekistan Örneğinde), 2022; M. Ünlü, M. E. Töhliyev 20. ve 21. Asır Özbek Hikâye ve Kıssaları, 2021; Veli Savaş Yelok'un Erkin Vahidov'un Şiirleri Üzerine Dil ve Üslup Çalışması, 2016; Naim Kerimov'un Çolpan Sovyetlerde Şair Olmak, 2020; Babahan Muhammed Şerif'in Müştak Gönülleri Aydınlatan Edebiyat, 2019 ile Karakalpakistan'la ilgili edebî eserlerle araştırma kitapları da Bengü Yayınlarının arasında yer almıştır. İşte onlardan biri E. Aydoğmuş'un hazırladığı Karakalpak Yazarı Kenesbay Allambergenov'un Seçme Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Aktarma), 2023 eseridir.

Bengü Yayınlarındaki eserler genellikle şu türlerden ibarettir:

İnceleme, roman, hikâye, şiir, araştırma, çocuk edebiyatı, gezi yazısı, deneme, derleme, masal, biyografi, antoloji, piyes, söyleşi, biyografik roman, anı, drama, mitoloji, öykü, sözlük, senaryo, hatıra, müzik, şehir edebiyatı, gazetecilik / ajans, cd, bilmece, günlük...

Bengü Yayınları, Avrasya Yazarlar Birliğinin yayınevi olarak önemli bir misyonu yürütmektedir. Türk dünyasının kültürel mirasını koruma ve gelecek nesillere aktarma amacıyla faaliyet gösteren önemli bir yayınevi olup temel misyonu Türk halklarının ortak tarihini, edebiyatını, dilini ve düşünce dünyasını görünür kılmaktır. Buna bağlı olarak yalnızca Türkiye'de değil; Büyük Türkistan'da, Balkanlar'da, Kafkasya'da, Sibiry'a'da ve Yakutistan'da yaşayan Türk Topluluklarının dil, edebiyat, kültür, sanat ve felsefi içerikli eserlerini yayımlayarak 300 milyonluk Türk dünyasının hizmetine sunma idealıyla hareket etmeye devam etmektedir.

Türk dünyası topluluklarının dil ve edebiyatının korunması düşüncesiyle Bengü Yayınları, Türk lehçelerinin zenginliğini ortaya koyan eserler yayımlayarak dil birliğini güçlendirmeyi, ortak alfabe yoluyla birbirini daha iyi anlamaya yönelik çalışmalara katkı sağlama-

yı hedefler. Bu sayede hem ortak bir kültürel bağ kurup hem de Türk dil ailesinin özgün değerlerini korumaktadır. Türk dünyasının ortak dilini, edebiyatını, tarihini ve kültürel köklerini canlandırmak; araştırmalar ve edebî eserler yardımıyla Türk dünyasının birbirine bağlılığını pekiştirmek için çalışmaktadır.

Bengü Yayınlarının, değişik coğrafyalardaki Türk toplulukları arasında kültürel bir köprü kurarken bu yönüyle bir yayınevinden öte Türk dünyasının kültürel dayanışmasını güçlendiren bir kurum niteliği taşıdığını büyük bir övünçle ifade edebiliriz. Türk milletinin kültürünü ve düşünce dünyasını gelecek nesillere aktaran yegâne müessese Bengü Yayınlarıdır. Türk dünyasının ortak hafızasını diri tutan, kültürel bağları pekiştiren ve gelecek kuşaklara güçlü bir miras bırakmayı amaçlayan bir yayınevidir.

Bu yıl 60 yaşında olacaktı kıymetli dostum Yakup Ömeroğlu... 16 Ağustos 2024'te bu dünyadan göç eyleyip ebediyete intikal eden saygı değer kardeşimizin Avrasya Yazarlar Birliğini kurduktan sonra Kardeş Kalemler dergisiyle Türk dünyasının edebî nabzını özenle ölçme, Dil Araştırmaları dergisiyle de bilim alanındaki gelişmeleri canlı tutma misyonunu sağlıklı biçimde yürütme vazifesini ilkeli ve başarılı biçimde devam ettiren AYB Başkanı Ufuk Tuzman'a, Yönetim Kurulu Üyelerine, Yayın Kurullarında fedakârca çalışan, edebî alanda yetkinliğe sahip meslektaşlarıma başarılar diliyorum. Yazarlık Atölyesini başarıyla yürüten Osman Çeviksoy hocama, Nurhan Buhan ve Ataman Kalebozan hanımefendilere; AYB'nin bütün yayın işlerine canı gönülden emek veren meslektaşlarım Kemal Bozok'a, Serdar Acar'a, Yusuf Demir'e, Oğuz Alparslan Çatal'a gönül dolusu selamlar sunarım. Doğumunun 60. yılında Yakup Ömeroğlu kardeşimin ruhu şad, mekânı cennet olsun...

Eşi Havva Hanım'a, yeğenlerimiz Özge'ye ve Osman Alp'a uzun ve sağlıklı ömürler diliyorum.

Avrasya Yazarlar Birliğinin gönüllere açılan en büyük kapısı Bengü Yayınları'dır.

Bağımsızlık Dönemi Azerbaycan Çocuk Edebiyatında Hikâye

Dr. YAŞAR SÖZEN

19. yüzyılın sonu ila 20. yüzyılın başlarında teşekkül ederek varlığını günümüze kadar devam ettiren Azerbaycan çocuk edebiyatı, Azerbaycan edebiyatının önemli bir kolunu oluşturur. Birçok araştırmacı ve bilim insanı tarafından tasnif edilerek dönemlere ayrılan Azerbaycan çocuk edebiyatı, genel anlamda Maarifçilik, Sovyet ve Bağımsızlık olmak üzere üç ana dönemden meydana gelir. Azerbaycan çocuk edebiyatının son dönemini teşkil eden Bağımsızlık devri, 1991 yılından başlayıp günümüze kadar olan süreyi ihtiva eder...

Azerbaycan Kitaplığı

İnceleme

ISBN: 978-625-6682-85-6

16x24 cm, 734 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Mart 2026 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Kalemlerin Kardeşliğinde Yirmi Yıl

MUHİTTİN ŞİMŞEK

Yirmi yıl,

Dile kolay bir ömür.

Türkiye’de dergiciliğe bakıldığı zaman ömrü yirmi yıl süren dergilerin sayısı çok azdır. Hele digital ortamın böylesine yaygınlaştığı bir dönemde...

Dergicilik gönül işidir, fedakarlık ister, en sevdiklerinizi ihmal ister. Zira dergicilik kuma istemez. Hep onunla ilgilenmenizi ister.

Dergiler, bir milletin hafızasını diri tutan sesiz kurumlardır. Gazeteler günü anlatır, kitaplar zamanı aşar; fakat dergiler hem günün nabzını tutar hem geleceğin fikrini yoğurur. Bu sebeple bir derginin yirmi yıl yaşayabilmesi yalnızca yayıncılık başarısı değil, aynı zamanda kültürel sebatın, inancın ve fikrî sadakatin nişanesidir. İşte Kardeş Kalemler dergisi, geride bıraktığı yirmi yıl boyunca yalnızca sayılar yayımlayan bir mecmua değil; Türk dünyasının dağınık coğrafyaları arasında kelimelerden köprüler kuran büyük bir kültür hareketi olmuştur.

Bugün geriye dönüp bakıldığında görülmektedir ki, Kardeş Kalemler yalnızca bir dergi

adı değildir. O, Türkçe konuşan halkların birbirini yeniden duyması, anlaması ve hatırlaması için açılmış bir kapıdır.

Aslında Kardeş Kalemler’in dünyaya gelişi rastlantı değil, bir ihtiyacın husulüdür. SSCB’nin dağılması, Demirperde’nin yıkılması ile Türk dünyası arasındaki engeller kalkmış, yeni yeni Türk Cumhuriyetleri kurulmuştu. Ancak bu toplumların entegrasyonu, hemhal olması,

aynı dil, aynı ruh, aynı kaygıyı yaşamaması gerekiyordu. Biraz gecikme ile birlikte bu ihtiyacın dergi ile giderileceğine kanaat getirmişti bir grup çelebi insan.

“**Kardeş Kalemler**”in derdi vardı. Zira; Türk dünyası, tarih boyunca geniş coğrafyalara yayılmış büyük bir medeniyet alanıdır. Anadolu’dan Azerbaycan’a, Kırm’dan Kazak bozkırlarına, Kerkük’ten Doğu Türkistan’a kadar uzanan bu geniş coğrafyada aynı kökten gelen diller, benzer hatıralar ve ortak acılar yaşamıştır. Fakat modern çağın sınırları, siyasî ayrılıkları ve iletişim kopuklukları, bu büyük ailenin fertlerini zaman zaman birbirinden uzak düşürmüştür.

İşte Kardeş Kalemler, tam da bu kopuşun ortasında doğmuş; “yeniden tanışalım” diyen bir ses olmuştur.

Derginin sayfalarında yalnızca yazılar değil, birbirine selam gönderen şehirler vardır. Bir sayfada Bakü'nün rüzgârı eserken öteki sayfada Bişkek'in sabahı doğar. Bir şiirde Kerkük yanarken başka bir hikâyede Saraybosna'nın hüznü konuşur. Böylece okuyucu yalnızca metin okumaz; dağılmış bir coğrafyanın yeniden toparlanan ruhuna şahit olur.

Kardeş Kalemler adının kendisi bile başlı başına bir beyandır. Çünkü kalem, düşüncenin elçisidir. Kalemler kardeş olduğunda milletler de birbirine yaklaşır.

Bu dergi, yıllar boyunca yüzlerce hatta binlerce şairi, hikâyeciyi, araştırmacıyı ve fikir adamını aynı çatı altında buluşturdu. Farklı lehçelerde yazılmış şiirler, farklı alfabelerden çevrilmiş metinler, ortak tarihe dair makaleler, kültür incelemeleri ve edebî portreler sayesinde okuyucu büyük Türk dünyasının zenginliğini hissetti.

Belki de derginin en büyük başarısı şudur: Uzak görüneni yakınlaştırmak.

Bir Türkiye okuyucusu, Kırgız bir şairin iç dünyasını tanıdı. Azerbaycanlı bir genç, Anadolu'daki edebiyat damarını keşfetti. Türkmen bir yazar, Balkan Türklerinin hatıralarına ulaştı. Böylece coğrafyaların arasındaki mesafe, edebiyatın cümleleriyle kısaldı.

Tarih göstermiştir ki siyaset sınırlar çizer, kültür ise sınırları aşar. Devletler değişebilir, rejimler dönüşebilir, haritalar yeniden çizilebilir. Fakat bir türkünün ezgisi, bir şiirin mısrası, bir hikâyenin kahramanı nesiller boyu yaşamaya devam eder.

Kardeş Kalemler'in yirmi yıllık serüveni bu hakikatin canlı delilidir.

Dergi, gününbirlik tartışmaların ötesinde kalıcı olana yönelmiştir: dile, hafızaya, sanata, müşterek kimliğe... Bu sebeple onun yaptığı iş yalnızca yayıncılık değil, medeniyet nöbetidir.

Çünkü kültürünü kaybeden toplum, yönünü kaybeder. Hafızasını unutan millet, geleceği-

ni kararır. Kardeş Kalemler ise hafızayı diri tutan bir meşale gibi yanmıştır.

Türkçe yalnızca bir iletişim aracı değildir; o, yüzyılların tecrübesini taşıyan büyük bir medeniyet evidir. Bu evin odaları farklı lehçelerle doludur. Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Türkmençe ve diğerleri... Her biri ayrı renk, ayrı ses, ayrı ahenktir.

Kardeş Kalemler, bu büyük evin kapılarını birbirine açmıştır.

Dergi sayesinde okuyucu, Türkçenin yalnızca kendi konuştuğu biçimden ibaret olmadığını; çok daha geniş, zengin ve derin bir nehir olduğunu görmüştür. Bir lehçedeki kelime diğerinde yankı bulmuş, bir atasözü ötekinde akrabasını hatırlatmıştır.

Bu, dil bilinci açısından son derece kıymetlidir. Çünkü aynı dil ailesine mensup toplulukların birbirini tanıması, gelecekte kurulacak kültürel birlikteliklerin de temelidir.

Her derginin asıl sınavı genç kuşaklardır. Eğer bir yayın, yeni nesillere dokunamıyorsa yalnızca arşivlerde yaşar. Fakat Kardeş Kalemler, yirmi yıl boyunca genç okuyucuya da seslenmiş; onlara büyük bir dünyanın çocukları olduklarını hatırlatmıştır.

Bugünün genci bazen ekranların dar dünyasına sıkışıyor. Oysa Kardeş Kalemler'in sayfaları ona şunu söyler:

“Sen yalnızca bir şehirde yaşamıyorsun; Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar uzanan büyük bir kültür havzasının mirasçısısın.”

Bu bilinç, özgüven verir. Ufuk açar. Aidiyet duygusu kazandırır.

Yazının başında da ifade edildiği gibi 20 yıl, dile kolay...

Bir çocuğun doğup yetişkinliğe erişeceği kadar uzun bir zaman. Nice dergiler birkaç sayı yaşarken **Kardeş Kalemler**'in iki on yılı aşması, ciddi bir iradenin ve adanmışlığın sonucudur.

Bu başarıda emeği geçen editörlerin, yazarların, çevirmenlerin, okuyucuların ve isimsiz

emekçilerin payı büyüktür. Çünkü dergiler yalnızca yazarların değil; inanan insanların omuzlarında yaşar.

Her sayı, görünmeyen bir emeğin ürünüdür. Seçilen yazılar, yapılan düzeltmeler, kurulan temaslar, sürdürülen ilişkiler... Bunların hepsi kültür hizmetidir.

Kardeş Kalemler'in ilk yirmi yılı kıymetli bir başarı hikâyesidir; fakat asıl mesele bundan sonrasındır. Dijital çağda dergicilik değişiyor, okuma alışkanlıkları dönüşüyor, hız düşüncenin önüne geçiyor. Böylesi bir zamanda Kardeş Kalemler gibi köklü yayınlara daha fazla ihtiyaç vardır.

Çünkü çağımız bilgi bolluğu içinde anlam kıtlığı yaşıyor.

Kardeş Kalemler, bu anlam kıtlığına karşı kökleri, hafızayı ve irfanı hatırlatan bir ses olmaya devam edebilir. Basılı mecrada olduğu kadar dijital alanda da Türk dünyasının ortak kürsüsü olabilir.

Kardeş Kalemler Dergisi'nin yirmi yılı, bir derginin ömründen çok daha fazlasıdır. Bu yirmi yıl; dağınık coğrafyaların yeniden birbirini hatırlama sürecidir. Unutulan isimlerin anılması, uzak seslerin duyulması, kardeşliğin yeniden yazılmasıdır.

Kalemler kardeş olduysa gönüller de yakınlaşmıştır.

Ve bilinmelidir ki bazen bir dergi, bir ordunun yapamadığını yapar: İnsanları birbirine yeniden tanıtır.

Ancak;

Gerek Avrasya Yazarlar Birliği'nin gerekse **Kardeş Kalemler**in temelini atılmasında ve kültürümüzle mayalanmasında emeği geçenlerin başında gelen bir çelebi insanı, bir kültür adamını anmadan geçemeyiz.

Çok genç yaşta kaybettiğimiz **Yakup Ömeroğlu**'nu da Fatih'a vesile olması niyazi ile birkaç cümle de olsa anmak isterim.

Bazı insanlar vardır; yalnızca kendi hayatlarını yaşamaz, aynı zamanda bir fikrin, bir idealin ve bir kültürün taşıyıcısı olurlar. Onların

şahsında bir insan değil, bir dava yürür. İşte Yakup Ömeroğlu, böylesi isimlerden biridir. O, kalemını yalnızca yazmak için değil; gönül coğrafyalarını birbirine yaklaştırmak, ortak hafızayı diri tutmak ve Türk dünyasının müşterek sesini güçlendirmek için kullanan müstesna bir kültür adamıdır.

Türk dünyası denildiğinde akla yalnızca bir harita gelmez; ortak tarih, müşterek dil kökleri, benzer sevinçler ve ortak yaralar gelir. Ancak uzun yıllar boyunca bu büyük kültür havzası, siyasî sınırlar ve iletişim kopuklukları sebebiyle birbirinden uzak düşmüştür. Bu uzaklığı azaltanlar ise çoğu zaman devlet adamlarından önce yazarlar, şairler ve kültür insanları olmuştur.

Yakup Ömeroğlu da bu isimler arasında özel bir yere sahiptir. O, Türkiye ile Azerbaycan arasında, Anadolu ile Orta Asya arasında, Balkanlar ile Kafkaslar arasında görünmeyen kültür köprüleri kurmaya çalışan bir gönül emekçisidir.

Bir derginin doğması kolaydır; yaşaması zordur. Hele ki bir ideal dergisi ise... Maddî zorluklar, sınırlı imkânlar, dar çevreler ve ilgisizlik çoğu yayını kısa sürede susturur. Fakat bazı dergiler vardır ki bir fikrin etrafında doğar ve zamanla mektebe dönüşür.

Yakup Ömeroğlu denildiğinde akla gelen en önemli hizmetlerden biri de **Kardeş Kalemler** dergisidir. Bu yayını, yalnızca bir edebiyat dergisi değil; Türk dünyasının farklı bölgelerinden yazarları, şairleri ve fikir insanlarını aynı sayfalarda buluşturan bir kültür platformudur.

Dergi sayesinde Türkiye'deki okuyucu Kazak bozkırlarının şiirini tanımış, Azerbaycan'daki genç bir okur Anadolu hikâyeciliğine yaklaşmış, Kerkük'ün sesi İstanbul'da duyulmuş, Kırım'ın hüznü Ankara'da hissedilmiştir. Bu bakımdan Kardeş Kalemler, yalnızca basılı sayfalardan oluşan bir yayını değil; müşterek hafızanın diri tutulduğu bir meclistir.

Bazı hizmetler gürültülü olur, bazıları sessiz. Gürültülü olanlar daha çok görünür; sessiz olanlar ise daha kalıcıdır. Yakup Ömeroğlu

lu'nun çalışmaları da daha çok ikinci gruba girer.

Ö, popülerlik peşinde koşan bir isim değil; üretmeye, birleştirmeye ve kültür sahasında iz bırakmaya çalışan bir şahsiyettir. Yazdığı yazılar, düzenlediği faaliyetler, kurduğu temalar ve desteklediği projelerle adeta görünmez bir ağ örmüştür. Bu ağın düğümlerinde ise kardeşlik, dil birliği ve kültürel dayanışma vardır.

Bir milleti millet yapan unsurların başında dil gelir. Dil bozulursa hafıza dağılır, hafıza dağılırsa kimlik zayıflar. Bu yüzden dile hizmet edenler aslında geleceğe hizmet ederler.

Yakup Ömeroğlu, Türkçenin farklı lehçeleri arasında anlayış köprüleri kurulmasına katkı sunmuş; farklı coğrafyalardaki Türkçe üretimlerin görünür olmasına emek vermiştir. Onun çalışmaları, Türkçenin yalnızca bir ülkenin dili değil; büyük bir medeniyet ailesinin müşterek hazinesi olduğunu hatırlatır.

Her çağın nöbetçileri vardır. Kimi sınırda bekler, kimi kürsüde konuşur, kimi kalemiyle mücadele eder. Yakup Ömeroğlu, kültür cephesinin nöbetçilerindedir.

Ö, unutulmaya yüz tutan bağları hatırlatmış, kopan halkaları yeniden birleştirmeye çalışmış, uzak sanılan coğrafyaların aslında birbirine ne kadar yakın olduğunu göstermiştir. Onun emeği, günlük alışların ötesinde; gelecekte daha iyi anlaşılacak türden bir emektir.

Yakup Ömeroğlu hakkında konuşmak, yalnızca bir kişiden söz etmek değildir. Aynı zamanda bir idealden, bir kültür hassasiyetinden ve geniş bir gönül coğrafyasından söz etmektir.

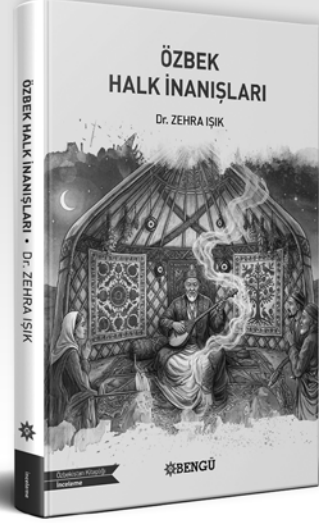
Bugün onun mirasçısı bir başka gönül insanı, dava adamı **Ufuk Tuzman** onun bıraktığı yerden devam etmektedir.

Ö da çilesi olan bir kültür insanıdır. Rabbimden Ufuk kardeşimle beraber nice yirmi yıllara,

Nice sayılara, nice yazarlarla, nice gönül köprülerini birlikte kurmasını niyaz ederim...

Özbek Halk İnanışları

Dr. ZEHRA IŞIK

Özbek halk inanışları, Türkistan'ın tarihsel ve kültürel sürekliliği içinde teşekkül eden zengin bir manevi mirası temsil eder. Bu miras, yalnızca dini/metafizik boyutlarıyla değil; toplumsal düzenin kurulması, gündelik pratiklerin anlamlandırılması ve kültürel belleğin aktarımı gibi işlevsel yönleriyle de önem taşır. Bu kitap, Özbek halk dininin parçası olan inanış sistemlerini tarihsel kökenleri, sembolik anlam katmanları ve toplumsal bağlamları çerçevesinde incelemektedir. Ateş, su ve toprak gibi tabiat unsurlarına atfedilen kutsallık; nazar, uğur ve koruyucu nitelikler etrafında şekillenen uygulamalar; atalara yönelen saygı ve bağlılık ritüelleri; mit, efsane ve destanlarda görünür hâle gelen kolektif bellek, çalışmanın temel eksenlerini oluşturmaktadır.

Özbekistan Kitaplığı

İnceleme

ISBN: 978-625-6682-82-5

16x24 cm, 300 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Aralık 2025 - Ankara

BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Vakâr Kasidesi

AHMET METİN

Ey dil, yine bezm-i cihânda eyle vakâr bugün,
Her bâda eğilmek yaraşmaz ehl-i vakâr bugün.

Mâzide kalan rencisi koy sîne gerisine,
Dünden sana lâzım olan ancak bir ibret bugün.

Her handeyi sürûr sanıp aldanma ey gönül,
Nice gülen yüzde gizlidir inkisâr bugün.

Nâm ile gezen çok bulunur, mânâ ile az,
Her sûreti âdem sanma, nadirdir yâr bugün.

Az söyle ki çok sözde tükenmektedir hikem,
Bir kelime-i pür-nûr bin hezâra bedel bugün.

Ben derdimi setr eyledim âdâb libâsıyla,
Sandılar âsûde beni, sînemde şerâr bugün.

Her tâc ile tahtın sonu bir tozlu seferdir,
Mülk ehline ibret yeter bir mezâr bugün.

Bir kalbi yapan kimse cihân yapmış olurmuş,
Virâneleri geç de gönül eyle imâr bugün.

Ey dost, kişi kendine sâdık ise kâfidir,
Bin bâb kapanır ise açar Mevlâ bugün.

Şimdi ne figân isterim artık ne de şikâyet,
Bir secde kadar sâkin, bir duâ kadar nûr bugün.

AZERBAYCAN

Öyle Özlüyorum

AYSEL FİKRET
AKT.: ÜLKÜ TAŞLIOVA

Bu özleyişim beni bu dünyaya daha yabancı ediyor,
Yeryüzü, gökyüzü gözümde düşmüş,
Adımı dünyaya kuru bir ad etmiş.

Dem alıyor canımda bütün kayıplar,
Yakınlar bir göz kırpmında yad oluyor.
Kavruluyor hasretin, ölüm kokusu
Ruhum çekilip bükülüyor kınında.

Öyle özlüyorum ki,
Sanki özlemek kaderime yazılmış bir yol.
Ömrün yarısını yaşadım, gitti
Dev gibi özlem gül gibi soldu.

Öyle özlüyorum ki
Ölüm bile şaşırıyor,
Bazen övünüyorum, közüm azalmıyor.
Her insanın ruhuna böyle bir aşkla
Özlemek, yalnızlaşmak, hasret yazılmıyor.

günah

Derdin dibine düştüğümüzde,
Yusuf oluruz.
Kuyunun
Güneş sızan yerinden
Yakınlarımız bize bakar,
Sonra bırakıp giderler.

Dert bizi boğduğunda
Yunus oluruz.
Kendi isteğimizin kurbanı olup
Koca bir balığın karnında
Boğuluruz.

Bu dar dünyanın içinde
Dert bizi pişirdiğinde
Ateşe atılan İbrahim oluruz.

Derdin dibini,
Sıkıntısını, ateşini çekip
Kendimize dönebiliyorsak,
Bunu başarabiliyorsak
Peygamber oluruz.

Sonra yükselip
Gökyüzünden bakarız dünyaya,
Ruhumuzda ağırlıksızlık olur.
Allah olmak isteriz.
Allah, günahımızı bağışla.

sarı yaprak

Gözümde düşmüşsün
Bir yaprak gibi,
Ayağımın altında hışırdıyorsun.

Güneş gözlerimi yakıyor,
Yalnız
Bu bahar ömrümü sen kış ediyorsun.

Sen küçük bir çocuk gibi
Söz anlamıyorsun,
Ne düşündüğünü,
Ne bildiğini.

Ben gözleri nemli şiir söylerken
Sen uzaktan bakıp alkışlıyorsun.

Belki ayrılıklar yormuştur seni,
Gam keder yolunu kesmiştir.
Öyle bakıp duruyorsun bir o yana bir bu yana,
Zamanın içinde dolaşıyorsun.

Bir ömür yaşamak kolay değilmiş,
Acılar insanın canını didermiş.
Ama ne yapmalı, zaman geçtikçe
Gününe, ayına alışıyorsun.

İldar Yuzeyev

(1933-2004)

Kazan Tatar edebiyatında 1950'lerin sonlarında romantik konuları yazan şair olarak bilinir. Erken dönem şiirleri, toplumsal farkındalık ve gazetecilik yazım tarzıyla bilinir. 1970'ler-1980'lerde eserlerinde felsefi düşünceler ön plandadır. 1990-2000'li yıllardaki şiirlerinde milli tema yoğunlaşmış, şair Tatar halkının kaderi üzerine düşünmüştür.

Ben Neden Gafil Oldum

İLDAR YUZEYEV

AKT.: ÇULPAN ZARİPOVA ÇETİN

Kumda eşek,
Çölde deve,
Yük atı ve fil oldum.
Adem olup doğsam da ben
Yurdumdan gafil oldum.
Yurdumda Rus,
Çölde Özbek,
Avrupa'da Fin oldum.
Tatar olarak doğsam da
Dilimden gafil oldum.
Bulgar'da gül,
Rusya'da kul,
Kazan'da ben kül oldum.
Yedi ceddimin kurduğu
Devletten gafil oldum.
Cırda¹ büyük,
Dertte mahzun,
Destan misali oldum.
Alplerden doğmuş olsam da
Tarihten gafil oldum.

Bir gün der mi bana cihan
“Ceddine layık oldun!”

1 Cır: türkü.

Araylım Murataliyeva

Kazakistanlı genç bir şairdir. 31 Aralık 1997 tarihinde Güney Kazakistan Bölgesi'nin Çimkent kentinde doğdu. Kazakistan Yazarlar Birliği üyesidir. Öğrencilik yıllarından itibaren şiirle ilgilenmeye başladı. Çimkent'te bulunan Muhtar Avezov adına Güney Kazakistan Üniversitesi Pedagoji ve Kültür Fakültesinden mezun oldu. 2016 yılında, henüz 18 yaşındayken "Ay-Zer" adlı ilk şiir kitabını yayımladı. 2019 yılında ise kültür alanında düzenlenen "Yüz Yeni İsim" projesinde adaylar arasında yer aldı.

Ödülleri

- 2016 – Muhtar Avezov adına Güney Kazakistan Devlet Üniversitesi'nin Yılın Öğrencisi – 2016 yarışmasında "En İyi Şair" ödülü
- 2017 – Şehir belediye başkanlığının "En İyi Gençler" ödülünde "En İyi Yazar" dahi
- 2018 – Cumhuriyet düzeyinde düzenlenen "Şıralım – Şubaykızılım" yazarlar yarışması birinciliği
- 2021 – Bağımsızlığın 30. yılına adanan "Kazakiyam — Azat Uyám" şiir yarışmasında 1.'lik
- 2021 – Karagandı'da düzenlenen, Kasım Amanjolv'un 110. yılına ithaf edilen cumhuriyet çapındaki geleneksel Kasım Okumaları kapsamında "Dünyaya daha nice Kasım'lar gelecek..." şiir yarışmasında 3.'lük

2022 – Cumhuriyet çapındaki "Gümüş Kalem – 2022" şiir projesi birinciliği

Yalnız Bir Yerde

ARAYLIM MURATALİYEVA
AKT.: FATİH SULTAN YILMAZ

Yalnızlık ile anılan bir yerde
Ben de ömür sürsem mi?
Gözünü kırparak bana saatim
“Hadi” der, gitme vakti!

Hasret denen bir zaman mıyım acep ben?
Mektup tez soldu gülden.
Almatı'nın havasını özlerim
Düşlerime merhemim.

Kendi gölünden şaşmış kuğular var.
Buna şahit havalar.
Kara bulutlardan düşerken hüzün
Benim de dolar gözüm.

Gece gelip yüreğimi dişleyen
Dert için bir düşün görsem.
Yalnızlık denen bu sokaktan acep
Ne vakit göçüm? Bilsen...

Buluşmaya yalnız gelme,
Hislerinle gel; temiz.
İkinizi de karşılayayım,
Karşılıklı gülüşlerimiz.

İstersen çiçeğinle gel,
Işığını da getir.
En kıymetli hüznünle gel,
Gönül telimi titretip.

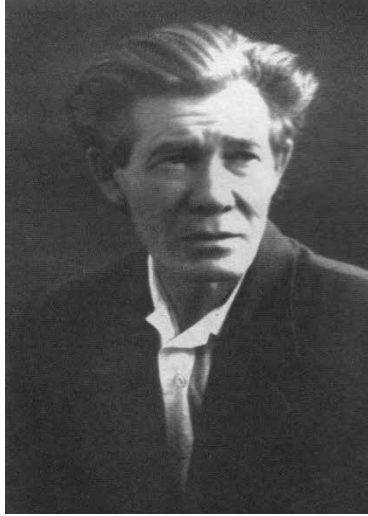
“Ah, ne büyük bir aşk!” diye
Efsaneleştirsün bizi el.
Geliyorsan lekesiz gel,
Ömrümü bozmadan gel!

-Tek bir suçun var senin-
Yolu bulamaz yüreğin.
Gereği ne didiklemenin
Hüznünü; bensiz geçen gecenin?

Buluşmaya yalnız gelme,
Onurun ile gel sen.
Ölmeyecek şarkınla gel,
Hepsini karşılarım ben.

Sen gecikme, yeter!

TATARİSTAN

Yaban Kazları

HASAN TUFAN
AKT.: ÇULPAN ZARİPOVA ÇETİN

Yağmurlarda çamurlarda
Fırtınada yellerde
Yaban kazları seslenir
Bilmediğim dillerde

Yaban kazları seslenir
Sırlıyorlarmı ki
Vatanım kalıyor diye
Ağlaşıyorlar mı ki

Bizim de tam onlar gibi
Gittiğimiz gün oldu
Gıygak gıygak ilim uzak
Dediğimiz gün oldu

Yaban kazları ötüşüp
Hoşçakal! diyorlardır
Döner miyiz dönmez miyiz
Bilinmez diyorlardır

Artık kazlar gibi uçup
Gitmemize gerek yok
Gıygak gıygak vatan uzak
Dememize gerek yok

Seslenerek bulutlarda
Bilmediğim dillerde
Yaban kazları gidiyor
Görmediğim illere

hanginizin eli sıcak

Dünya değiştirdi beni,
Ağlamamayı öğretti.
Yırtayım mı gömleğimi?
Sarmam gerek yüreği.

Savaşlarla geçen zaman
Durulduğu bir anda
Yaralarımı sararak
Yatıyordum bozkırda.

“Dön!” diye geldi mektuplar.
Yollar uzun idiler..
Döndüm... “İşte küpeleri,
Bu da kabri.” dediler...

Keşke yine gelseler,
“O yaşıyor!” deseler!
Yanardağa da girerdim,
O orada deseler.

Fazlasıyla ezdi dünya,
Ağlamamayı öğretti.
Hanginizin eli sıcak?
Sarmam gerek yüreği.

KUZEY MAKEDONYA

Slavko Yanevski

(1920–2000)

Slavko Yanevski, modern Makedon edebiyatının öncülerinden biri ve ülkesinin edebî kimliğinin şekillenmesinde önemli bir sembol haline gelmiştir. 1920 yılında Üsküp'te doğan şair, yaşamı boyunca hem şair hem romancı, hem de edebiyat araştırmacısı olarak üretken bir kariyer sürdürmüştür. Onun eserleri, Makedonya'nın tarihî ve toplumsal dönüşümlerini derin bir insanî duyarlılıkla yansıtır.

Yanevski, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında gelişen Makedon edebiyatının şekillenmesinde etkili olmuş ve çağdaş Makedon edebî dilinin oluşum sürecine katkı sağlamıştır. Şiirlerinde lirizm ön planda olmakla birlikte, bireyin iç dünyasını toplumsal bağlam içerisinde değerlendiren bir yaklaşım dikkat çeker. Roman ve hikâyelerinde ise karakterlerin psikolojik derinliği ile Makedonya'nın toplumsal yapısı ve tarihî süreçleri arasında güçlü bir ilişki kurulmaktadır.

Eserleri arasında şiir, roman ve makaleler bulunmakla birlikte, en çok savaş sonrası Makedon şairleri üzerine yazdığı şiirler ve "İçten Motif" gibi şiirleriyle bilinir. Yanevski, aynı zamanda edebiyatın akademik boyutunu da desteklemiş, genç kuşaklara rehberlik etmiştir.

2000 yılında doğum yeri olan Üsküp'te hayata veda eden Yanevski, geride hem Makedon edebiyatına hem de Balkan edebiyat mirasına kalıcı bir bırakmıştır. Onun eserleri bugün hâlâ incelenmekte ve modern Makedon edebiyatının temel taşları arasında sayılmaktadır.

Kuğunun Ölümü

SLAVKO YANEVSKI
AKT.: BURCU ALİYİ

Çifte kuğu dağların üzerinden geçer,
bulutlarla örtülmüş hafif ve yumuşak.
Mavinin ebediliğinde iki yelken gibi
mütemadiyen liman arayan.

Pusudan bir gök gürültüsü apansız gürler,
ilk kuğunun üzerine hiddetle düşer.
Kuğu feryat figan, gözündeki atın ışık söner
gagasından al kan damlar.

Elveda, elveda ak kanatlı yavrucak,
bembeyaz, yarım kalmış bir uçuş...
İki kuğu nazende bir meşkle birdi,
ama artık kâinatta yalnız biri kaldı.

Geriye kalan güneşten bir parıltıyla
nehirde kendi yüzünü görür.
Yarenini kaybeden bir yürek
nasıl bir dem daha yaşayabilir?

Ve kalan kuğu dostunu bekler,
taze esen rüzgârın sesini dinler...
Gecenin mavisini nehrin üzerine çöker
ve nurani, değerli yüzünü setreder.

Baki nehir şarkısını söyler,
yıldızlı sürü misali kabarcıklar saçılır...
yalnız kuğu bir feryatla
geceye karışıp dostunun peşinden gider.

USMAN AZİM AKT.: MARUFCAN YOLDAŞEV

Yer ile gök - sen ve benim,
Sabah ile akşam - sen ve benim.
Yer ve gök arasında bir aşk vardır -
Aşktan gelen hicran - sen ve benim.
Sonbaharda iki yaprak - sen ve benim,
Yapraktaki küçük ayrılık - sen ve benim.
Canım, ayrılığın içinde bir sevgi vardır,
Ayrılıktan kalan ışık - sen ve benim.
Doğu ile Batı - sen ve benim,
Yenik, yine yenik - sen ve benim.
Canım, yeniklikte bir umut var -
Yolunu şaşırın mektup - sen ve ben.
Ateş ile ateş - sen ve benim.
Ateş içinde birisi - sen ve ben.
Canım, ateş içinde şehitlik var -
Yanan bayrak - sen ve benim.
Güneş ile güneş - sen ve benim.
Gözyaşına damlayan gözyaşı - sen ve benim.
Her damla gözyaşımızda feryadımız var -
Feryattan gelen iki taş - sen ve benim.

Kendi Olmak

SÜLEYMAN ABDULLA

Hiçbir şey artık eskisi gibi değil,
İddialarımın çoğundan vazgeçtim.
Anladım ki,
öz içine çekilmektir özgürlük denen,
kapanmak kendine
ve son damla kanına dek korumak yalnızlığını.
Ne köy,
ne şehir,
ne ülke...
En doğma vatan,
evveli toprak sonu toprak olanın kendisidir;
en kudretli devlet,
kendi yasa ve kurallarıyla yaşayan insandır.
Kendi ordun olmaktır hegemonya,
kendi hükmünün sahibi olmak...
Kendini herkese kanıtlamaktır dış politika,
iç politika ise kendini adaletle yönetmek.
Ah, sınırlar mı?
Düşüncesi kadardır insan idrakinin limiti...
Yeryüzünde gölgesi kadar

yer bulamasa da insan,
bütün dünya emrindedir
öz bilincinin sınırsızlığında.
...Ve anlamsızdır budalaca devrimler,
En büyük zafer yalnız kendini yenmektir,
kendine inmektir en yüce makam!
Nefsine kul olan kimse
asla kâinatın hâkimi olamaz...
Hiçbir şey artık eskisi gibi değil,
Ben önce kendimi yenmeye çalışıyorum!

* * *

Gecenin kör karanlığında
gözü açık yaşamak dünyanın unutkanlığını.
Bir feryat susar karanlıkların bağrında
ve görünmez bir acı uyanıktır
zifiri karanlığın koyuluğunda.
İki yıldır bir tanıdık ses donmuş
ekmek kürsüsünün demir kalıplarında...
Anne ellerinin sıcaklığı,
bir ocağın harareti
buz tutmuş avlu-bahçede.
Üşüyor bir ev,
bir evin avlu-bahçesi,
bir avlunun ekmek teknesi...
Eski basamakları çıkmak ağırdır,
bir tanıdık ses...
Artık çıkmaz karşına.
Boynuna dolanmaz bir çift sıcak kol...
Yanağından öpmez "can" diyen biri.
Odu sobasının ılıklığı gitmiş,
buz gibi borudan duman dosdoğru çıkmaz.
Ocağın taşının rengi ağarmaya başlamış.

* * *

O gün yağmurdan önce
sokaklarda biraz sis vardı,
kargaların sesi biraz daha gür çıkıyordu...
Rüzgâr süpürüyordu son yaprakları.
Kısa kollu gömlekle biri üşüyordu,
uzun paltoda bir başkası terlemişti.

* * *

Yüzü günbatımına dönük susmak
ve ufuktaki güzellikleri seyretmek
herkesin hakkıdır...
Balık sessizliği değildir bu,
hatta oy verme hakkını yitirenlerin bile...

* * *

Yağlı güreş gibidir hayat...
Karşına çıkan engelleri kapıp yıkmak istersin,
ama sıyrılıp çıkar
kollarının arasından yarı çıplak engeller.
Ya parmakların uyuşur,
ya kollarının gücü tükenir,
ya nefesin kararır ciğerlerinde,
ya da dizlerinin bağı çözülür.
Boş laftır dizleri aynalı pehlivan,
bükülmeyen bilek,
yere gelmeyen diz yoktur dünyada...
Ne olursa olsun en sonunda
kaderine yenilmek vardır insanın alın yazısında...
Tutuşmaya heves etme,
yağlı güreş gibidir hayat...

Yıldız Ormanova

2 Ağustos 1995'te Özbekistan'ın Andican bölgesinin Hocaabad ilçesinde doğdu. Özbekistan Gazetecilik ve Kitle İletişim Üniversitesi Yüksek Gazetecilik Kurslarından Yüksek Lisans derecesinden mezun oldu. Özbekistan Yazarlar Birliği'nin "İlk kitabım" projesi kapsamında ilk şiir koleksiyonu "Uyanık Yıldızlar" yayımlandı. Özbekistan Yazarlar Birliği üyesi olan şair, Zulfia adlı Devlet ödülünün de kazananlarından biridir. Silahlı Kuvvetler Akademisinin bağımsız araştırmacısı olarak görev yapmıştır. (PhD) Özbekçe, İngilizce, Türkçe ve kısmen Rusça bilmektedir. "Moziydan Sado" dergisinde, "Halk Sözü" gazetesinde çalışmış ve UzA International Haber'de editörlük yapmıştır. Ayrıca Savunma Bakanlığı Enformasyon Biriminde gazeteci/çevirmen olarak çalışmıştır.

Çalkantılı Ruh

YILDIZ ORMANOVA AKT.: FATİH SULTAN YILMAZ

Ruhum yamukların' sordum üstada,
Bir yere aitliği tatmak istedim.
Bazen parçalandım hiç görünmeden,
Yine de bir yere sığamadım ben.

Gün gelir hislerde biter esirlik,
Fırtına gibi patlar hakiki ruh.
Zayıf çıkabilir güçlü görünüp,
Zayıf kılıç tutar gururla gülüp.

O kayıp suretler evrilip sırra,
Büyüyüp giderler yaradılışla.
O vakte dek... Kim bilir kim taş atar,
"Dostum" dediklerin düşmana satar.

Ruhum! kırıkların batar canıma,
İhtiyaç duyarım tek bir vatana!
Anların ardından koşturur anlar,
"Geç kalmasam" derim duyulsa sular...

Ne kadar iyiyse o kadar kötü,
Kötü olsan daha beter gürültü.
Ne yapmalı bu dünyayı hiç bilmem,
Vatanıma ait olmadan ölmem!

KAZAKİSTAN

Nursaule Tolkın

Şair, senaryo yazarı. 2018 yılında Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Filoloji Fakültesi Kazak Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2024 yılında El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi Edebiyat Araştırmaları anabilim dalında yüksek lisansını tamamladı. Şiirleri birçok şiir antolojisinde yer aldı. Birkaç çizgi filmin senaryo yazarlığını da yapan Tolkın'ın daha önce "Toprak Yisi" (Toprak Kokusu) adlı şiir kitabı yayımlanmıştır.

NURSAULE TOLKIN AKT.: BEKZAT BEKBOLAT

Pişmanlıklardan kaçmak isterim,
Söndürme göğsümdeki ateşi ey soğuk rüzgar,
Belki de odur son ışığım...
Ben olup esmedin ki hiç bu diyarda.
Unut artık cahilliğimi, zaafımı ve kırgınlığımı,
Hani bir şair gözyaşlarıyla haklılığını
Beyaz kağıtların bağına döker ya, öylece.
Günahı neydi ki,
Güzelliğimi ezberine almaz bakışların
Hemhâl olup bir meltemle sırra ermeye
Hasret çekmez mi artık gönlün!?
Söndürme onu, yalvarırım
Yüreğimdir o, en aydınlık yanıım.
Bırak da hep ışığını göreyim
Yüzünde bembeyaz kağıtların.
Karartma ne olur! Ağlamayı beceremeyen
Kimseden ışık dilenmeyi bilmeyen
Bir biçareyim.
Dileği gözyaşına çeviren
Yüreği taşa çeviren
O pişmanlıklardan kaçmak isterim.
Tam da bugün!

* * *

Beni nereye çağırдың, azizim?!
Bulutsuz değil ki bu şehir.
Tadı yok bu şatafatın ama
Baktıkça gizlice bakasın gelir.

Beni nereye sürükledin ey zirvem?
Yollar kaygan, varılır mı menzile.
Şairim işte, aklım firarda, evim – hüzün
Yok ki eksilecek mutluluğum bile.

Nerede bekleyecektin beni, güneşim hüzün?!
Parlayıp çıkıp yağacak bulut gibi dağılan.
Var mıdır bilmem sizin kadar kıskanç şu hayatta
Yoktur lakin benim gibi Mert insan.

Sen beni nereye götürüyorsun ey şiirim,
Ben nereye gidiyorum?
O bitip tükenmez adımlar neyin nesiydi?
Durayım artık, kaybolurken bulduğum Aral'ım.

Beni nerede bulmuştun ey kıymetlim
Bir ara gündüz gibiyim bir ara gece
Gezecek ruhum yaprak dolu bu bahçede
Gitmem ben artık sensiz hiçbir yere.

* * *

Ben bir yaprak gibi süzülürüm.
Rüzgara değil kendime tabiyim.
Ben bir ağaç gibi beklerim.
Yaprağı dökük ama
gövdesinden de büyük kökleri.
Topraktan değil,
zamandan soluk alan
ağaçmışçasına beklerim.
Ben yaprakların arasından
sızan bir nur gibi gözlerim.
Ruhum ufukları aşarak
denizin dibine de ulaşır.
Bedenimse aynı yerde.
Michelangelo'nun Venüs'ü gibi
ellerini nereye koyacağını bilemeyen,
kendine karşı mahcup.
Kendimi bulmak isterim.
Sakın açılmaz bir kilit sunma bana
Ne de o kilidi açmayan anahtar!
Benim saklayacağım bir şeyim yok.
Ne de açığa çıkacak bir sırrım.
Ötekiye ötekiye,
Kendimi kendime geri veririm.
Yahut tenimi koştururum
ruhumun peşinden.
yalınayak
dur durak bilmeden.
Kader değildir bu.
Kendi hayatıma bizzat yazdığım fermandır.

* * *

Ben, bizzat kendimin Şiirim.
Dizelerinde çokça imlâ hatası, kimi zaman gözümünden kaçan.
Az kelimeli,
Kâh kafiyeli kâh kafiyesiz,
Kolay ezberlenemeyen,
Hep hüzün hamalı,
Kusuru, eksiği çok,
Bazen birine benzemek isteyip
Bazen de ondan kaçan,

Dilerim ki ne olur bu Şiir hiç bitmesin,
Ne Şimdi,
Ne yarın,
Ne de hiçbir zaman.

Güneş'in Tüyü

MUHİTTİN ŞİMŞEK

İki erkek çocuktan sonra Allah'ın ailesine lütfu. Aslında hiç de düşünülmeyen bir zamanda doğmuştu. Küçük abisi ile arasında on üç yaş fark vardı. Ailenin bu küçük bireyi anne babasının ve abilerinin maskotu olmuştuda. Eve neşe gelmiş. Baba işten gelir gelmez Ayşe'siyle, abiler okuldan gelince kardeşleriyle oynamaya, ona olmaz hediyeler alarak gönlünü hoş tutmaya çalışıyorlardı. Her anını, her halini videoya alıp, sonra kendi çektikleri kısa filmleri ailece seyredip gülüşüyorlardı. Ev, bu minik yavrunun etrafında dönüyor, her şey ona göre ayarlanıyordu.

Ancak rutin bebek kontrollerinde doktoru, Aşşeciğın alerjik bir bünyeye sahip olduğunu, doğal eşyalar dışında nesnelere temas etmemesinin, halıların kaldırılmasının, evin her zaman havalandırılmasının gerektiğini söylemişti. Bu nedenle ev, ona göre yeniden tasarlanmıştı. Halılar kaldırılmış, giysileri, oyuncakları hatta emziği bile ona göre seçiliyordu. Büyüyünce geçecekti ama en azından büyüyünceye kadar ev halkı da bu yeni duruma alışacaktı. Alıştıları da. Çok bir problem yoktu. Tek sorun, çarşıda pazarda ya da misafirlikte gördüğü renkli şeylere her bebek gibi ilgi gösterdiğinden anlatmak güç oluyordu, ama biraz ağladıktan sonra da isteğini unutuyordu.

Doğrusu bebeklerin bu hallerine baylıyorum. Bir şey için açlarken başka bir şey gösterildiğinde öncekini unutup, diğeri ile ilgilenmesi harika bir duygu. Bazen düşünüyorum da acaba büyükler de bebekler gibi kalabilseydi dünya nasıl olurdu diye. Her neyse Ayşe'ye dönelim.

Ayşe'nin bu halinden -doğal olarak- en çok anne müşteki idi. Onun hassasiyetinin evin diğeri fertlerinde olmaması zaman zaman evde krize neden oluyordu. Çünkü çok iyi niyetlerle bebeğın isteğini anneden gizli alıp, bebeğın mutluluğunu sağlamalarının ceremesini anne çekiyordu.

Evin neşesi bu güzel yavrunun sabahları herkesten erken uyanıp kendi dilince çıkardığı sesler, ne dediği anlaşılmayan konuşmalar, evdekilerin en mutlu anları idi. Hatta oğlanları erken uyanmaktan hoşlanmamalarına rağmen Ayşe'nin bu halini kayıt etmek için erkenden koşup onu izliyorlardı.

Annesinin bütün anı onunla ilgili, onun iyi beslenmesinin yanı sıra ona renkli çocuk kitaplarından masallar anlatıyordu. "Yahu el kadar bebek ne anlarsın masaldan?" dense de, daha evvel iki çocuk büyütmüş anne, çocukların anlayışlarının sandığımızdan daha geniş olduğunu biliyordu.

Ayşe biraz ele avuca gelip de, pat çat konuşmaya, hatta gelişimin bir parçası olan "Bu ne? Bu ne?" diye sorular sormaya başlayınca belli ki gündüzleri annesini epey yoruyordu ki, ev ahalisi akşam gelir gelmez nöbeti onlar devralıyordu. Tam uyku zamanında ise "Baba. Massa, baba massa.." diye babasını masal anlatmaya davet ediyordu.

* * *

Ayşe paytak paytak yürümeye başlamış, evde oturmak istemiyor, sürekli dışarıda oynamak istiyordu. Bir gün evlerinin yakınındaki alışveriş merkezinde gezerlerken annesinin eteğinden çekiştirmeye başlar. "Anne bak, anne bak..." bu kısa kelimeleri sürekli tekrarlayarak annesinin dikkatini çekmeye çalışır, orali olmayan annesini istediği yere götürmek için son silahına sarılır, ağlamaya başlar. Minik işaret parmağı hedefi göstermektedir. Gösterdiği şey modern dilde "petshop" yani evcil hayvanların satışının yapıldığı bir dükkan. Dükkanın önünde kafeslerin içindeki rengarenk muhabbet kuşları. Annesi o tarafa -mezburen- yönelince ağlamayı birden kesti, diğer elini de annesinden kurtardı ellerini cırparak o tarafa koşmaya başladı.

- Anne bu ne, anne bu ne?

- Kuş yavrum.

- Anne kus?

- Evet kızım kuş.

Elini kafese sokmak isterken annesi tuttu elini. "Bu, bu, bu..." diyerek kuşu almak istediğini ifade etti. Annesi onun anlayacağı dilden "Ama o bizim değil. Olmaz. Sonra annesi üzülür" dese de kar etmiyordu. Annesi kucığına aldı. Gideceklerini öğrenince silahını çıkardı. Ama nasıl silah. Yer gök inliyordu. Onca insanın içinde utanan anne Ayşe'yi hem oradan uzaklaştırmaya hem de "Baban akşam gelsin söyleriz" diyerek yatıştırılmaya çalışıyordu. Çocuk bu, inandı. Ama dedim ya çabuk unutuyorlar ve hemen inanıyorlar. Eve döndüklerinde akşama kadar "Anne kus, anne kus..." diye tekrarlayıp durdu.

Babasının geldiğini zili üç kez çalmasından anlıyordu. Kapı üç kez çaldı. İlk koşan Ayşe

oldu. Babasının ayakkabısını çıkarmasına izin vermeden itti. Kendini dışarı attı, yalın ayak. "Baba kus, baba kus" diye babasını çekiştirmeye başladı. Babası onu kucığına aldı, öptü. O sırada anne ile göz göze geldiler.

- Ne diyor bu?

- Sorma, bugün muhabbet kuşlarını gördü. Eve getirene kadar ne halde kaldım Akşama kadar da "Kuş, kuş" deyip senin gelmeni bekledi.

Babası kucığında masum masum onları dinleyen Ayşe'ye baktı, çocuk usulca mırıldandı "Baba kus..." Babası cebinden organik malzemelerden yapılmış bir bebek çıkardı verdi ona. Bebeği aldı ve fırladı mutfığa. "Şükür, ucuz atlattık dedi" anne.

- E, alalım bir kuş ne olur ki?

- Delirdin mi? Bu çocuğun alerjisi var.

- Ne olmuş ki sorarız doktora. İzin verirse alırsız.

- ...

Doktoru aradılar. Almamalarının daha uygun olduğunu, ancak alacaklarsa da veterinerden ilaçlarını almalarını salık verdi.

Anne zinhar karşıydı. Fakat Ayşe'nin yatıp kalkıp "Kus, kus..." demesine dayanamayıp, aldılar.

Sarı renkli, göğsünün altında hafif bir mavilik olan çok güzel bir kuş. Ailenin yeni ferdi olarak, evin annesi önceleri surat astı ise de sonradan en çok o sever olmuştu. İlk iş olarak bu güzel kuşa bir isim bulmak lazımdı. Ayşe'nin de kolay söyleyeceği bir isim buldular "Güneş"...

Ayşe'ye bıraksalar avucuna alıp, koynuna sokmak istiyordu. Oğlanlar, veteriner kontrolünü takip ediyor. Anne sürekli "Allah, Allah..." diyerek kuşa kısa kelimeler öğretmeye çalışıyordu. Doğrusu Güneş çok kabiliyetli çıkmıştı. Söylenen kelimeleri bir haftalık tekrarlarla söyleyebiliyordu. Kısa zamanda "Allah, Allah" demeye başladı. "Aşkı, Annem" gibi kelimeleri de evin fertlerine göre tekrarlıyordu.

Neredeyse Ayşe'nin pabucu dama atılmış, varsa yoksa Güneş olmuştu evin maskotu. Kafesinin kapısı açık, istediği zaman girip yemini yiyor, suyunu içiyor, bütün gün köşe bucak uçuyor, sonra da perdenin bir ucunda pinekleyip duruyordu. Kapının zili çalar çalmaz kapıya doğru uçuyordu. Eğer evin fertlerinden birisi ise gelen, omzuna konup, kulaklarını tırtıklayıp, "aşkım, aşkım" diyerek o nereye giderse oraya gidiyordu. Yok eğer gelen yabancı birisi ise, hemen tekrar mekanına gidiyordu.

Ola ki onunla ilgilenilmezse, kafesine girip küsüyor, susuyor, öylece duruyordu. Ta ki birisi gelip ona "Aşkım, aşkım" deyip gönlünü alıncaya kadar. Küsmesi o dakika bitiyor, eski haline dönüyordu.

En çok da Ayşe'yi seviyordu. Çünkü uyku haric her an yanındaydı Ayşe. En çok da onun "Ayşe, Ayşe..." deyip bıkmadan, usanmadan defalarca tekrarlaması en çok hoşuna gidiyordu Ayşe'nin.

Haftada bir, Ayşe'nin zoruyla petshopa gidip, kuşa yeni oyuncaklar (salıncak, ayna, çingirak, merdiven) alınıyordu. Garip bir şekilde sanki kendisine yeni şeyler alındığının farkındaymış gibi, o gün bir başka neşelenip, kafasını sallayarak "Aşkım, aşkım" ya da "Allah, Allah" diyerek sevincini, mutluluğunu dile getiriyordu.

Ev hali bu, mutlu anlar ya da sıkıntılı anlar olabiliyordu. Bu hayvancık, evin psikolojisine göre kendini konumlandırıyordu. Hatta bir keresinde evin annesi temizlik yaparken, pencereleri açmıştı da, neden sonra kuşun o odada olduğunu, koşu odaya geldiğinde, kuşun kafesinin açık (genelde açıktı ya) kafeste kuşun olmadığını fark ettiğinde yüreği ağzına gelmişti. Neden sonra açık pencerenin olduğu tarafta perdenin arkasına gizlenmiş olduğunu gördüğünde çok sevinmişti.

* * *

Zaman, en acımasız kavram.
Akıp gidiyor, durmuyordu.

Ayşe ilkokula başlamış, Güneş ile arasında tarifi mümkün olmayan dostluk ilerlemişti. Okul-

dan gelir gelmez Ayşe Güneş'e', Güneş Ayşe'ye adeta sarılıp, hasret gideriyorlardı. Eli kalem tutan Ayşe'nin odası Güneş'in resimleri ile dolmuş. Öğretmen "Evdeki fertleri sayınız" dediğinde ilk Güneş'i sayar olmuş, bir konu anlatın dediğinde kahramanı Güneş olmuştu.

Güneş hastalandığında Ayşe'de hastalanıyordu.

Haa! Sahi unuttum. Bu arada Ayşe'nin alerjisinden eser kalmamış, sanki bu ikilinin birbirine olan sevgisi minik kıza şifa olmuştu.

Baba ve anne Ayşe-Güneş ikilisinin aşkından memnun idiler. Merhamet, sevgi ve şefkat dolu yetişen yavruları onları ziyadesi ile mutlu ediyordu. Uzun yıllardır evin altıncı ferdi olarak, Güneş'siz bir an düşünemiyordu hane halkının her ferdi.

Kuşun alınmaması için direnen anne gitmiş, yerine "Güneş'siz bir ev düşünemiyorum" diyen bir anne gelmişti. E, haklıydı da. Çünkü baba işe, oğlanlar ve Ayşe okula gidince Güneş ona yoldaş, sırdaş, arkadaş oluyor, adeta onunla dertleşiyorlardı. Bu arada Güneş'in kelime haznesi gelişmiş, daha birçok kelimeyi söyleyebilir hale gelmişti.

Bir gün akşam yemekten sonra çay içilirken Güneş, her zamanki gibi annenin başörtüsüne konmuş, kafasını sallayıp ötüşüp duruyordu. Bu onun mutlu olduğunu gösteriyordu. Anne elindeki bardağı bıraktı, kuşu avuçlarına aldı ve birden gözlerinden yaş süzülürdü. Herkes şaşırılmıştı. Evin babası, sebebini sorduğunda "Ayşe sen oda git" dedi anne. "Birkaç zamandır Güneş'te bir durgunluk hissediyorum. Bugün internetten araştırdım, muhabbet kuşlarının ömrü 5-8 yıl arası imiş. Güneş'in evimize geleli 7 seneyi geçmiş." Başka bir şey diyemedi. Yazmasının bir kenarı ile göz yaşlarını sildi. Büyük oğlan atıldı "Deli olma annem. Ömrü tayin eden Allah'tır. Bizim garantimiz var mı ki yarına" dedi demesine ama kulağa kar suyu kaçmıştı bir kere. "Merak etme anneciğim. Yarın cumartesi, abimle veterinerine götürürüz" dedi.

Öyle de yaptılar.

Veteriner işinin ehli idi. Ve Güneş'e yedi yıldır o bakıyordu. Avuçlarına aldı. Her zamanki gibi kursağından başlayarak muayene etmeye başladı. Tarttı hayvanı. Diğer odaya davet etti gençleri. "Güneş'in röntgenini çekeceğim" dedi. Hayret etti gençler, Ayşe de.. Veteriner çıkan röntgeni evirdi, çevirdi, ışığa tuttu "Evet. Tahminim doğru. Güneş'te karaciğer yağlanması var. Yaşı ilerleyen kuşlarda bu olur. Şimdi şunu bilin. Sizin bu hayvancığa çok bağlı olduğunuzu biliyorum. Bu kadar bağlanmak iyi değil. Travma yaşayabilirsiniz. Şimdi birkaç damla vereceğim. Karıştırıp suyuna damlatacaksınız. Ama şunu bilin ki, artık bir ayağınız hep burada olacak" Ortalık buz kesmişti. Bu ne demektir? Her şey bir yana, onunla beraber büyüyen Ayşe'ye nasıl anlatacaklardı.

Gerçekten öyle oldu.

Ayda bir veterinerlere gidiyorlar, kontrol ettiriyorlardı. Fakat Güneş artık eskisi gibi neşeli değildi. Ağırlığı normal ağırlığının neredeyse bir buçuk katı olmuş, uçmaktan ziyade yürür hale gelmişti. Öyle kapının zili çalar çalmaz herkesten önce kapıya doğru uçuşmuyor, perdelerle gizlenip oyun oynamıyor, "Aşkım, aşkım", ya da "Allah, Allah" demiyordu. Onun bu hali, bütün hane halkını üzüyor, elbette babayı da çok üzüyordu.

Yine bir akşam otururlarken "Yarın güneşi Veteriner Fakültesine götürüleceğim. Bir hoca arkadaşım var ona göstereceğim" dedi. Çünkü hayvancıkta nefes darlığı da başlamıştı. Fakülte'deki hoca da aynı şeyi söyledi. Karaciğer yağlanması yaşlılığın belirtisi idi, nefes darlığı da öyle. Ameliyat edilmesi gerektiğini ancak, ameliyat sonrası başarı şansının az olduğunu, dolayısı ile bu şekilde rahatlatıcı tedavi uygulayacaklarını söylüyordu. Nefes darlığı için de oksijen takviyesi yapılacaktı.

Her geçen gün Güneş, ağırlaşıyordu.

Bazen eskisi gibi öttüğünde hane halkını sevinç kaplıyordu. Onun bu haline en çok Ayşe üzülmüyor. Bazen gizli gizli ağladığını görüyorlardı. Evin eskisi gibi tadı kalmamıştı. Gözlerinin nuru Ayşe ile büyüyen Güneş, gözlerinin önünde avuçlarından kayıp gidiyor ve ellerinden bir şey gelmiyordu.

* * *

Bir ekim günüydü.

İşten dönen baba, Ayşe'yi ve anneyi ağlar görünce doğruca Güneş'in yanına gitti. Babayı gören hayvancık "Merak etmeyin" demek istercesine toparlanmaya çalıştı ama başaramadı. Nefes almakta güçlük çektiği için buhar verdi. Olmadı. Veterineri aradı, yerinde idi. "Kalk Ayşe" dedi. Kafesin üzerine bir bez örtüldü. Ayşe kucağına aldı, arabanın arka koltuğuna oturdu. "Babacım biraz yavaş gider misin? Güneş sarsılıyor." Dedi ağlamaklı bir sesle.

Veteriner aldı yavruyu avuçlarına, gözlerine baktı babanın. "Aysecik sen dışarı çıkar mısın?" dedi. Ayşe çıktı. Ayaklarını gösterdi kuşun. Parmaklarını yummuştu. Gözlerini açamıyor, gönünü içine çekmişti. "Bakın, bu yavru gidiyor. Yapacak hiçbir şey yok" dedi. Baba metanetli davranmaya çalışıyordu. "Bak hocam" dedi nemli gözlerle. "Eskiden birileri kuşumuz öldü, diye hüznlendiğinde güler geçerdim. Ama çok, çok farklı birşeymiş..." diyebilirdi sadece. Gözlerini sildi. Dışarı çıktı. Ayşe ile göz göze geldi. "İyileşecekmiş kızım. Veteriner amca ilaç yazdı."

Arabaya bindiler. Ayşe arkada, kucağında kafes, kafeste Güneş. Beş yüz metre kadar gittiler. "Baba, baba." Dedi Ayşe. "Güneş ölüyor" diye bağırdı. Durdurdu arabayı. Ardına baktı. Güneş düştü. Minik parmakları topak topak olmuştu. Ve Güneş son nefesini vermişti. Baba kız sarıldı. Ağladı, ağladılar...

* * *

Ayşe büyümüş kocaman bir kız olmuştu.

Telefonunun profil resmi Güneş'in resmi, odasında ilkokulda iken yaptığı çocuksu Güneş resimleri. Bunlar tamam da geçenlerde Ayşe'nin telefonun kılıfında sarı bir tüy gördü babası.

"Ayşe bu ne?" dedi.

Buğulandı Ayşe'nin gözleri.

"Güneş'in tüyü baba" diyebilirdi

Bir "TÖR" Hikâyesi

ERCAN ARGINBAYEV

Yüksek lisans eğitiminin sonlarına yaklaşan Mağcan, Ankara'da tuttıkları evde bir süredir tek başına kalıyordu. İlk çocuklarına hamile olan ve doğum zamanı yaklaşan eşini bir ay kadar önce kendi ülkelerine götürüp ailesinin yanına bırakmıştı. Bu süreçte eşinden ayrı olmak hiç de içine sinmiyordu ama bunu yapmaya mecburdu. İlk çocukları olacağından genç çiftin bebeğe bakma konusunda ailelerinin yardımına ve desteğine ihtiyaçları vardı. Ayrıca Mağcan'ın da yüksek lisans tezini bir an önce tamamlaması gerekiyordu. Çünkü güz döneminde doktora başlayabilmesi için en geç yazın başlarında tezini savunmalıydı.

Yaklaşık bir aydır yalnız yaşayan Mağcan'ın bu zaman zarfında Türk milletine olan sevgisi ve hayranlığı daha da arttı. Her gün sırayla yemek getiren komşularına büyük minnet duyuyor ve kendi kendine "Türkler, ne kadar da düşünceli ve yardımsever insanlar" diyordu. Mağcan, komşularına ve Türk milletine olan minnettarlığını sosyal medyadaki hesabı üzerinden şu sözlerle ifade etmeye çalıştı:

"Komşularım sağ olsun!
Biri pilav getirir, biri mantı,
Allah'ım, ne güzeldir Anadolu halkı..." (10 Mayıs 2016)

Aslında Mağcan'ın kendisi de gayet güzel yemek yapabiliyordu ama komşuları sayesinde

buna gerek kalmıyordu. Her gün bir komşusu yemek getiriyordu. Birinin getirdikleri daha bitmeden diğerinin yemek getirdiği de çok oluyordu. Karnı toktu ama yalnızlıktan içi sıkılmaya başlamıştı. Bir gün üniversiteden hocası aradı, Kazakistan'dan bir doktora öğrencisinin geleceğini ve bir ay Ankara'da kalacağını söyleyerek ona yardımcı olmasını istedi. Mağcan, hocasından gelecek olan kişinin numarasını

alıp onunla iletişime geçti. Tanışıp konuştular. Adı Janibek'miş. Mağcan ona ne zaman geleceğini, nasıl bir yerde kalmak istediğini ve kendisinin otel mi, yurt mu, yoksa ev mi, ne araması gerektiğini sordu. Janibek'le konuşup gerekli bilgileri aldıktan sonra üniversiteye yakın otellerin oda fiyatlarına baktı. Birkaç öğrenci yurduyla konuştu. Özel yurtların bir aylık konaklama için istedikleri fiyatlar neredeyse orta hâlli bir otele otuz gece için ödenecek ücret kadar yüksekti. Yurtlardan aldığı fiyatlarla otel ücretleri Janibek için de pahalı geldi. Böyle olunca Mağcan ona, eğer isterse kendisinin yanında kalabileceğini söyledi. Zaten yalnızlıktan içi sıkılmaya başlamıştı. Hem Ramazan da yaklaşıyordu. Eğer Janibek gelirse, sahurda ve iftarlarda sofrada tek başına olmayacaktı. Aslında Mağcan bunları düşünerek en sonda yaptığı teklifi en başta yapmak istemişti. Ama Janibek yanlış anlayabilir diye söylemeye çekinmişti. Fakat öyle olmadı. Mağcan'ın bu teklifine Janibek de sevindi ve kabul etti.

Bir hafta sonra beklenen misafir geldi. Mağcan Janibek'i AŞTI'de karşıladı ve evine götürdü. Janibek kendisi için hazırlanan odaya eşyalarını yerleştirip yol yorgunluğunu atmaya üzere duşunu alırken Mağcan da çayı demleyip sofrayı hazırladı. Sonra ikisi Janibek'in memleketten getirdiği Kazakistan çikolatası, pişmiş kazı (қазы: at etinden yapılan sucuk) ve kurut gibi Kazak lezzetleriyle zenginleşen sofrada Türk çayı ile Kazak çikolatasının tadını çıkararak sohbet ettiler. Doktora öğrencisi olduğundan, onunla ilk görüşene kadar kendisinden birkaç yaş büyük olduğunu sandığı Janibek, Mağcan'dan tam on yedi yaş büyükmüş. Bunu öğrenince Mağcan kendi kendine: "Amcalarımın birinden büyük, diğerinden küçükmüş." dedi ve Janibek'e Kazak Türkçesinde "abi, ağabey" anlamına gelen "Ağa" sözüyle hitap etmeyi uygun gördü. O günden sonra ev arkadaşına hep "Ağa" ya da "Janibek Ağa" diye seslendi. Kardeş tatların bulunduğu bu sofrada yeni bir kardeşlik ilişkisi başladı. Böylelikle bugün yaklaşık on yıldır devam eden bu kardeşliğin hikâyesi, kendi vatanlarından uzaktaki her Türk'ün ikinci vatanı olan Türkiye'nin başkentinde hayat buldu.

Ertesi gün üniversiteye gittiler ve Temur Hocayla görüştiler. Hocanın ısmarladığı çaylar içilerek ve tatlılar yenerek yapılan görüşmeden sonra Mağcan Janibek Ağa'sına kampüsü gezdirdi. İkili üniversiteden çıktıktan sonra Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi istirahatgâhı Anıtkabir'in yolunu tuttular...

Aradan çok geçmeden on bir ayın sultanı Ramazan da geldi. Mağcan da Janibek de oruç tuttu. Oruçlarını bazen evde bazen de dışarıda açtılar. Evde olduklarında iftar saati yaklaşınca mutlaka kapının zili çalardı. Komşulardan biri gelir, tepsiyle yemek bırakırdı. Mağcan, ağabeyini birkaç defa toplu iftar çadırlarına ve arkadaşlarının davetlerine götürdü. Bir gün Mağcan'ın sıkça görüştüğü kişilerden biri olan ve öğretmen olarak çalışan Kılıçarslan da onları iftara davet etti. Davet edilenler sadece Mağcanlar değildi. Kılıçarslan'ın dosttan öte kardeşleri olan genç akademisyenler Kürşat ve İlteriş Hocalar da vardı. Bu üç hoca sık sık ailecek bir araya gelirlerdi ve Mağcan'la eşini de davet etmeyi ihmal etmezlerdi. Mağcanlar eve girdiklerinde

akşam ezanının okunmasına çok az kalmıştı. Bu yüzden selamlaşma ve ayaküstü tanışma faslından hemen sonra eller yıkanıp sofraya geçilirken bir misafir daha geldi. Ev sahibi Mağcan ile Janibek'e "Siz şöyle buyurun!" diyerek masanın tam ortasında denk gelen karşılıklı koltukları işaret etti. Başköşeye Kürşat Hoca geçti. Onun sağındaki koltuğa İlteriş Hoca oturdu. Sonra sırayla Janibek, Kılıçarslan Hoca, oğlu ve eşi yerleşti. Kürşat Hoca'nın sol tarafına en son gelen misafir geçti. Onun yanındaki koltukta Mağcan, ondan sonra İlteriş Hoca'nın oğlu ve eşi vardı. Ezan sesinin duyulmasıyla birlikte dualar edilip oruçlar açıldı. Çorbalar içildi, yemekler yendi, sohbetler edildi. Güzel bir akşamdı. Ama Janibek'in kafasında bazı soru işaretleri vardı...

İftardan sonra Mağcan'la Janibek'i evlerine İlteriş Hocalar bıraktı. Bu yüzden Janibek kafasındaki soruları Mağcan'a eve gidene kadar sormadı. Eve varınca aralarında şöyle bir diyalog geçti:

- Mağcan, Türklerde "tör" kavramı var mı?

- Evet, var. Hatta Türkçesi de "tör". Ama daha çok "başköşe" kelimesi kullanılıyor.

- Ama Türkler törün ne olduğunu bilmezler mi?

- Hayır, bilirlir.

- Kazaklar arasında "Türkmen törünü vermez!" diye bir söz vardır. Sanırım bu söz Türkler için de geçerliymiş. Baksana, töre kendileri oturuyor. Bizde ise töre misafirler ve yaşı büyük insanlar oturtulur.

- Janibek Ağa, Türkiye'de bazı şeyler bizdeki gibi değildir. Aslında Türkler de misafire ve büyüklere saygı gösterir, başköşeye otururlar. Ama gençler arasında ve arkadaş ortamında buna pek bakmazlar. Kimse bunu düşünmez bile.

- Ne bileyim, aynı kökten ve aynı soydan geldiğimiz için misafiri töre oturtmamaları bana biraz tuhaf geldi. Ama tanınmasalar bile beni de davet ettikleri için teşekkür ederim.

... Sayılı gün çabuk geçer misali Janibek'in Ankara'daki süresi de doldu ve memleketine dön-

dü. Ankara'da geçirdiği bir ay hem Janibek, hem de Mağcan için verimli geçti. Janibek Ankara'daki kütüphanelerden doktora tezi için materyal toplarken Mağcan da yüksek lisans tezini tamamlayarak savunma tarihi aldı. Ramazan Bayramından önce tezini savunmak ve yaklaşık bir ay içinde hazır olacak diplomasını alması için bir arkadaşına vekâlet verip bir an önce ülkesine dönmek istiyordu. Çünkü Ramazan'ın on birinci günü baba olmuştu ve oğlunu görmek için sabırsızlanıyordu.

Ramazan bitmeden İltiş Hoca da evine iftara davet etti. Bu sefer Mağcan tek başına gitti. Janibek'i soranlara da Kazakistan'a döndüğünü söyleyip, geçen seferki iftardan sonra aralarında geçen törele ilgili diyalogu anlattı. Kılıçarslan Hoca Mağcan'a "Janibek'e söyle, ayıp ettiyse kusurumuza bakmasın." dedi ve ekledi:

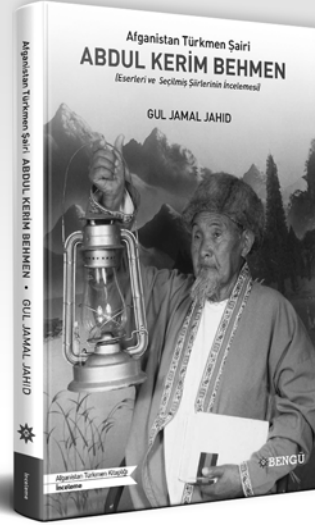
"Evi kare yapıp adına daire diyorsak da ne oturduğumuz ev eski otağlar gibidir, ne de masalarımız eski yer sofraları gibi yuvarlaktır. Daire şeklindeki oturma biçiminde misafir nereye oturursa otursun eli sofradaki her yere rahatça uzanabilir. Ama misafiri dikdörtgen masanın en başına oturtursam yemeklere uzanması zor olur diye onu her şeye rahatça ulaşabileceği en uygun yere oturtmuştum. Siz yabancı değilsiniz, yetişemediğinizi bizden ister alırsınız. Janibek ilk defa gelen bir misafir olduğu için uzanamadığını istemeye çekinebilir diye düşündüm. Bu yüzden ortaya oturttum onu. Yoksa biz de tören ne olduğunu bilen, Türk kültürüne ve Türk töresine hakim insanlarız. Bilirsin, Mağcan Bastık." dedi gülerek. Türkiye Türkçesinde pestil anlamına gelen "bastık" kelimesinin Kazak Türkçesinde "başkan, müdür, yönetici, idareci" anlamını taşıması Kılıçarslan'a komik gelirdi ve bazen Mağcan'a takılır, ona "Mağcan Bastık" derdi.

Kılıçarslan Hoca, o günden sonraki her davetlerinde Mağcan'ı hep töre oturtur, "Telefonunu ver de fotoğrafını çekip Janibek'e gönderelim." diye gülerdi. Mağcan'ın hiç unutmayacağı bu hikâyeye artık misafirliğe gittiği bir evde kendisini töre oturttuklarında hemen aklına gelir ve yüzünde etrafındakilerin anlamlandıramadığı bir tebessüm belirir...

Türk'ün töre / töresi var olsun, Tanrı Türk'e yâr olsun!

Afganistan Türkmen Şairi Abdul Kerim Behmen (Eserleri ve Seçilmiş Şiirlerinin İncelemesi)

GUL JAMAL JAHID

Afganistan'ın çalkantılı tarihinde Türkmen halkının sesi, nefesi ve vicdanı olan Abdul Kerim Behmen, yalnızca kalem tutan bir şair değil; yarım asırlık ömrünü cehaletle savaşa ve halkı aydınlatmaya adanmış bir "Muallim"dir. Elinizdeki bu çalışma, çağdaş Afganistan Türkmen edebiyatının bu ulu çınarının hayatı, sanatı ve eserleri üzerine yapılmış titiz bir incelemedir. Kitap, Kuzey Afganistan'ın (Güney Türkistan) zorlu coğrafyasında filizlenen ve Afganistan Türkmenleri'nin kültürel mirasını modern çağın sancılılarıyla harmanlayan Behmen'in edebî dünyasına kapı aralıyor. Şairin; vatan hasretinden ilahi aşka, toplumsal adaletten eğitim şuuruna kadar işlediği konular...

Afganistan Türkmen Kitaplığı
İnceleme

ISBN: 978-625-6682-80-1

16x24 cm, 240 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Aralık 2025 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Serdar'ın Eşek Batırdığı Yer

COŞKUN HALİLOĞLU
AKT.: ÜLKÜ TAŞLIOVA

- Ay bala, yaz bitti, bugün yarın okul açılacak. Sanki tatil falan olmamış, okul da kapanmamış gibi; okudun, yattın, uyandın, yine okudun. Komşuları görmüyor musun? Onlar da senin yaşındalar. Şu Gülnazar'a bak, koyunları için ağıl yapıyor. Maşallah, sanki koskoca adam olmuş. Kitap okuma demiyorum, her şeyin bir zamanı var. Görüyorsun ya, deden gün doğmadan evden çıkıyor, gecenin bir vakti dönüyor. Zavallı ot biçip yığın yapıyor. Bari üstünü sen ört. Yarın kar, yağmur başlayacak. Yığın ıslanır, çürür. Kışın da hayvanlarımız açlıktan ölür. Genire teyze ne kadar sakın konuşmaya çalışsa da sonunda öfkesini bastıramadı:

"Hüseyin'in oğlu âlim olacak. Oku!" deyip elindeki kovayı doldurmak için arka tarafa yöneldi.

Babası hep derdi ki: "Oğlum, çalış oku. Bizim çocukluğumuz çileyle geçti. Gençliğimizde de bir gün yüzü görmedik. Hep okumadığıma pişman oldum. İşimin ustasıyım. Ziraat mühendisi Ferhat'tan da çok şey bilirim. Ama ne fayda, diplomam yok."

Serdar yerinden kalktı, içinden hesap kitap yaparak Kür Nehri'ne doğru yürüdü. Kıyıda çocuklarla birlikte olta atan sınıf arkadaşı Kallender'e yaklaştı. Yığınların üzerini örttükleri kamışı nereden kestiklerini öğrenip geri döndü.

Her sabah erkenden azığını, oraklarını alıp akmaz' a gidiyordu. Akmaz'ın suyu çekilmiş kısmından istendiği kadar kamış biçmek mümkündü. Tam üç gün Serdar sabah uykusundan vazgeçti, hayatında çekmediği zahmeti çekti; avuç içleri su topladı, yüzü sıcaktan kapkara oldu ve sonunda yeterince kamış biçip demetledi. Hava sıcak olduğundan kamışın suyu çabuk çekildi.

Her şey yolunda gidiyordu. Serdar yaptığı işten zevk alıyordu. Şimdi asıl mesele kamışı arabaya yükleyip getirmektir.

Ne eşekleri vardı ne de arabaları. Kapı komşuları Sedulla'nın oğlundan izin alıp eşeğini ve arabasını aldı, akmaz' a doğru yola çıktı. Doğrusu, eşek de sanki yolu biliyordu. Hiç zorlamadı.

Rahatça Akmaz'a ulaşıp kamış demetlerini düzenli şekilde arabaya yükledi. Kaymaması için yanına aldığı iplerle demetleri sıkıca bağladı. Evet, artık geri dönebilirdi. Akşam yaklaşıyordu. Eşeği değnekle dürtüp "Hoşş!" dedi.

Yük o kadar da ağır değildi; eşek arabayı rahatça çekiyor, yol üzerindeki Sünbüllü köyüne doğru ilerliyordu. İnsanlar tarlalardan dönüyordu... Serdar onlarla selamlaşıp yoluna devam etti. Daha 300 metre gitmemiştir ki yolun ortasında küçük bir gölet belirdi, suyu da neredeyse kalmamıştı. Eşek göletin kenarında durdu. Serdar çubukla vurdu. Hayvan kıılmadı, sanki yere çivilenmişti. Ne kadar vursa da aldırmadı; ayaklarını toplayıp başını eğerek arabadan çıkmak istedi, bunun mümkün olmadığını görünce yere çöktü.

"Herhalde yük ağır geldi," diye düşündü Serdar. Sinirle arabayı yarıya kadar boşalttı. Eşeğe bir daha vurdu, yine tepki yoktu. Defalarca hem eşeği vurdu hem de arabayı itmeye çalıştı. Bunun boşuna olduğunu görünce kamış demetlerini tamamen indirdi. Uzun kulaklı sanki bunu bekliyormuş gibi ayağa kalktı ve hızla ilerlemeye başladı. Hava kararıyordu.

- Ulan eşek, yüzün kara olsun, emeğimi boş çıkardın. Şimdi niye acele ediyorsun, boş arabayla gitmek kolay tabii...

Parmağını şıklatsa kan damlardı. Geldikleri yoldan kederle Armudlu' ya doğru dönüyorlardı.

Şor kanalının yanından 5-10 dakikalık yol kalmıştı, sonra sola döneceklerdi, yarım saatte köye varacaklardı.

Ama Serdar'ı daha beter bir durum bekliyormuş. Yolu dönüp daha 50 metre gitmeden eşek yine durdu. Karşıdaki küçük çukuru görünüp geri döndü.

Serdar var gücüyle arabayı itti, eşeğin umurunda bile olmadı.

Hava kararmıştı, çakallar uluyor, köyden köpek havlamaları geliyordu. Arabayı bırakıp köye gitse eşeği çakal-kurt yer, arabayı da çalarlardı. Onu kınayacak, "beceriksiz" diyeceklerdi. Sonra gel eşeğin, arabanın sahibine hesap ver...

Gece ilerliyordu; yorgunluktan, heyecandan ayakta duramıyordu.

Uzakta gökyüzünde bir ışık hüzmeleri belirdi, az sonra traktör sesi geldi. Babasını, komşuları traktörcü Mürsel'i ve onun laf taşıyan, herkese takılan oğlu Seyyad'ı görünce kalbini sevinçle karışık bir telaş kapladı.

Babası eşeğe bir kez "Hoşş!" demekle, ne zamandır yerinden kıpırdamayan hayvanı harekete geçirdi. Sanki çukur yok olmuştu; yüksüz arabayı çekmek neden zor olsun ki?

O gece eşeğin eşekliği Serdar'a pahalıya patladı. Köyün coğrafyasına yeni bir yer eklenmişti: "Serdar'ın eşeğinin battığı yer."

Anne babası yüzüne vurmasalar da Serdar'ın beceriksizliği ve köyün dedikoducu kadınlarının diline düşmesi onları da üzmüştü.

Okul açıldığında Serdar daha ilk günden çocukların alayına maruz kaldı. Zebulla sınıfta:

- Duyduğuma göre Sünbüllü yolunda kendine toprak kapmışsın, dedi.

Diğerleri de ona katıldı.

Sanki herkes her yerde Serdar'a yükleniyor-

du. Dersleri iyi olsa da geçen yıla göre çok zayıfladığını hissediyordu. Kitap okumaya hevesi azalmıştı. O gün okul koridorunda kızlarla karşılaştığında onların kendi aralarında bir şeyler söyleyip Serdar' a bakarak gülmeleri de gözünden kaçmadı.

* * *

Serdar okulu bitirip koleje girdi. Eğitimini tamamladıktan sonra askere gitti. Askerlikten sonra Bakü'de çalışmaya başladı. Ara sıra anne babasını görmek için köye gelirdi. Her seferinde biri ya alayla ya şakayla Sünbül-lü yolunun ortasında eşeği batırmasını ima ederdi.

Serdar kendisinden iki yaş küçük Nergül'ü, komşuları Bahadır'ın kızını istiyordu. Köye gelişlerinden birinde okul yolunda ona açıldı ve beklemediği bir cevap aldı:

- Serdar, iyi biri olduğumu biliyorum ama ne anne babam ne de kardeşlerim, dümdüz yolda eşek batıran Serdar' a gelmeme razı olur.

Serdar'ın yüzü kömür gibi oldu, neredeyse hayattan umudunu kesti. Yüreğinden kara kanlar aktı. O gün köyden şehre döndü; sanki gemisi batmıştı.

Ama Nergül'ün "hayır" cevabıyla sarsılma da kendinde güç buldu. Başını eğip çalıştı, yavaş yavaş kendine bir hayat kurdu. Ev aldı, anaokulunda öğretmenlik yapan bir kızla evlendi. Anne babası da karşı çıkmadı; düğününü Bakü'deki salonlardan birinde yaptılar.

Düğünde Serdar'ın arkadaşları, iş arkadaşları; köyden ise aile bireyleri ve yakın akrabalar vardı. Köy adına konuşmalar yapıldı, iyi dilekler sunuldu. En son Serdar'dan bir yaş küçük dayıoğlu Mülki mikrofonu alıp sendeleyerek konuşmaya başladı:

- Dayıoğlu, tebrik ederim. Seni çok seviyoruz. Köyde "Düz yolda eşek batıran Serdar" denince herkes gülüyor, ben ise utanıyorum. Ama biliyorum ki sen saf bir oğlansın.

Serdar'ın damat masasından fırlaması, Settar'ın üzerine atılıp yumruk atması ve onun yere düşmesi bir an içinde oldu.

Tam dokuz yıldır köyelerine ayak basmıyordu. Nergül'den "hayır" cevabını aldığı ve dayıoğlunun onu düğünde alaya aldığı günden sonra kalbi kırılmış, köye küsmüştü. Hem de kulağına hoş olmayan sözler gelir diye çekiniyordu. Evlendikten sonra sadece iki kez evlerine gitmiş, her seferinde de gün ağarı ağarmaz çıkmıştı ki kimseyle karşılaşmasın.

Ama bu yıl köye gideceğine, ailesiyle birkaç gün kalacağına kesin karar vermişti. Şükürler olsun; evi barkı, parası, pahalı arabası, ailesi, iki başarılı oğlu vardı... Bırak köy görsün: Serdar da öyle sıradan biri değilmiş ha! Zaten o eski eşek hikâyesini kimse hatırlamaz herhalde.

Dünden hazırladıkları kıyafetleri, erzak çantalarını, anne babasına aldığı hediyeleri, mangalı bagaja koyup yola çıktılar. Çocuklar çok sevinçliydi; hayatlarında hiç gitmedikleri, babalarının doğup büyüdüğü köye sanki yılların hasretini bitirmeye gidiyorlardı.

Köyün yolu komşu Kovaklı'dan geçiyordu. Bu köy çevredeki köylerin en büyüğüydü. Tanınmayacak kadar değişmişti. Asfalt yollar, modern marketler, yeni evler... Ama köyelerine giden yol üzerindeki ne eski kolhoz binası, ne çiftlik, ne de pamuk istasyonu kalmıştı. Her yer yeşillik, meyve bahçeleriyle doluydu. Serdar iyice şaşırılmıştı.

Öğle olmuştu. Arabanın içi serin olsa da dışarıda güneş adeta ateş saçıyordu.

Serdar karşıdan gelen 12-13 yaşlarında bir erkek çocuğun yanında arabayı durdurup selam verdikten sonra:

-Armutlu'ya bu yol gider mi? diye sordu.

-Bu yol uzak düşer. Şu elektrik direğinden sola dönün, sonra şor kanalının yanından geçip Serdar'ın eşeğinin battığı yere varırsınız; oraya çok çınar dikmişler, oradan sağa dönün, dümdüz gidin, köyün üstüne çıkarsınız, diye yüksek sesle cevap verdi çocuk.

Çocuğun cevabını duyan Serdar kıpkırmızı kesildi. En kötüsü de şuydu ki; bu sözleri hem Feride hem de Merdan ile Cesur duymuştu...

Eylül – Ekim 2025

Bir Okuma Salonunun Adı Ne Söyler?

*Kırgızistan – Türkiye Cengiz Aytmatov Kültür Merkezi
Bağlamında Kurumsal Temsil ve Kültürel Görünürlük*

SERDAR DAĞISTAN*

Bişkek'te Millî Kütüphane bünyesinde farklı ülkelere tahsis edilen okuma salonları ve kültür merkezleri, kültürel ilişkilerde mekânın yalnızca fizikî bir kullanım alanı olmadığını, aynı zamanda temsil üreten kurumsal bir zemine dönüştüğünü açık biçimde göstermektedir. Ev sahibi kurumun kurduğu model özünde sade ve işlevseldir: Kütüphane belirli salonları ilgili ülkelere tahsis etmekte, o ülke ise kendi imkânlarıyla bu alanı düzenlemekte, gerekli donanımı sağlamakta, kitap getirmekte ve çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Böylece kamusal bir kültür mekânı içinde o ülkenin kendisini tanıtmaya imkân veren bir alan ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede meseleye, herhangi bir ülkenin kendisini dayatması şeklinde değil, ev sahibi kurumun kamu yararını gözeten, farklı kültürlerle yer veren ve uluslararası etkileşimi destekleyen yaklaşımının sağladığı bir imkân olarak bakmak daha

doğru görünmektedir. Söz konusu salonun TİKA tarafından hazırlanmış olması da Türkiye tarafının bu alandaki kurumsal katkısını somutlaştıran önemli bir ayrıntıdır.

Ben bu yazıda, bu model içinde özellikle isimlendirme tercihinin ne tür bir anlam taşıdığını tartışmak istiyorum. Çünkü kültürel temsil çoğu zaman yalnızca etkinlikler, protokol konuşmaları ya da getirilen kitap sayısı üzerinden değerlendirilmektedir. Oysa kamusal mekânda ilk temasın çoğu durumda isim, tabela, vitrin ve genel görsel düzen üzerinden kurulduğu açıktır. Bu yüzden burada sormak istediğim soru, ilk bakışta görüldüğünden daha basit değildir: Bir okuma salonunun adı bize ne söyler? Bir kültür merkezinin adı, yalnızca sembolik bir işaret midir; yoksa aynı zamanda kurumsal niyeti, temsil tarzını ve görünürlük anlayışını ilk bakışta ortaya koyan bir unsur mudur?

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bişkek/Kırgızistan

Bu soruyu Bişkek'teki Kırgızistan-Türkiye Cengiz Aytmatov Kültür Merkezi örneği üzerinden düşünmek, bana göre yalnızca yerel bir adlandırma meselesini değil, daha geniş bir kültürel temsil sorununu da tartışmaya açmaktadır. Çünkü burada mesele ne Aytmatov adının kıymeti ne de Türkiye ile Kırgızistan arasındaki kültürel yakınlığın kendisidir. Asıl üzerinde durulması gereken nokta, bu adlandırmanın Türkiye'nin görünürlüğüne nasıl hizmet ettiği ve bunun ne ölçüde sürdürülebilir bir programa dönüştüğüdür. Bu nedenle ben bu yazıda duygusal reflekslerle ya da romantik kardeşlik söylemleriyle değil, daha çok kurumsal akıl, temsil anlayışı ve somut ölçütler üzerinden düşünmek gerektiği kanaatindeyim. Türk dünyasında kalıcı ve sağlıklı ilişkileri belirleyen şey, çoğu zaman iyi niyet cümleleri değil; açık strateji, tutarlı temsil ve süreklilik taşıyan kültürel çalışmalardır.

İsmlendirme çoğu zaman geri planda kalan bir ayrıntı gibi değerlendirilmektedir. Oysa kültür kurumlarında isim, yalnızca kapıya asılmış bir tabela değildir. İsim; hedef kitleyle kurulan ilk teması belirler, mekânın neyi temsil ettiğine dair ilk mesajı verir, içeride neyle karşılaşılacağına dair bir beklenti oluşturur ve kurumun kendisini nasıl konumlandığını da gösterir. Ziyaretçi çoğu zaman içeri girmeden önce mekânı adıyla okur. Bu bakımdan adlandırma, sanıldığından çok daha önemli bir kurumsal tercihtir.

Nitekim Bişkek'te aynı kütüphane bünyesinde yer alan bazı örnekler bu durumu açık biçimde göstermektedir. Rusya Kültür Merkezi, Kore Kültür Merkezi gibi adlandırmalar doğrudan ülke adı üzerinden kurulan görünürlük modelleridir. Bu tür örneklerde isim düzeyinde tanınabilirlik güvence altına alınmakta; yerleşme, okurla temas ve etki üretimi ise daha çok sunulan kitaplara, etkinliklere ve genel düzenlemeye bırakılmaktadır.

Buna karşılık bazı örneklerde ülke adıyla yetinilmediği, bir kültür kurucu figürün adının da merkeze yerleştirildiği görülmektedir. Kazakistan kültür merkezi örneğinde Abay Kunanbayev adının kullanılması buna örnek gösterilebilir. Abay; Kazak edebiyatı, düşünce hayatı ve kültürel hafızası bakımından kurucu

değeri olan simgesel bir isimdir. Böylece aynı kurumsal yapı içerisinde iki farklı ama meşru temsil modeli yan yana durmaktadır. Birincisi, doğrudan ülke adı üzerinden yürüyen daha standart ve kolay tanınabilir modeldir. İkincisi ise kişi adı üzerinden belirli bir kültürel derinlik ve tema oluşturmaya çalışan modeldir. Her iki yolun da kendi içinde anlaşılır tarafları vardır. Ancak burada belirleyici olan, seçilen modelin ne tür bir kültürel çerçeve ve görünürlük anlayışıyla desteklendiğidir.

Türkiye'nin Millî Kütüphane içindeki adlandırması bu açıdan dikkat çekici bir bileşik yapı göstermektedir: Kırgızistan-Türkiye Cengiz Aytmatov Kültür Merkezi. Bu adlandırmada hem Türkiye adı hem ortaklık vurgusu görünür durumdadır; ayrıca dünya çapında tanınan bir yazar olarak Cengiz Aytmatov'un adı merkeze alınmıştır. İlk bakışta bu yapı, ortak kültürel hafızayı, edebiyat merkezli bir yakınlığı ve iki ülke arasındaki kültürel yaklaşmayı aynı anda yansıtıyor gibi görünmektedir. Ancak aynı bina içerisinde yer alan farklı örneklerle birlikte düşünüldüğünde, bu bileşik adlandırma ziyaretçinin zihninde açıklama gerektiren bir soru da doğurmaktadır. Çünkü burada şu soru ister istemez belirmektedir: Türkiye, kendi adını taşıyan bir kültür merkezinde neden doğrudan kendi kültürünü görünür kılacak bir isim yerine, Kırgız edebiyatının büyük bir yazarının adını merkeze almıştır? Bu tercih, salona gelen bazı Kırgız öğrencilerin ya da ziyaretçilerin zihninde şu soruları da uyandırabilir: Türkiye'de öne çıkarılabilecek bir yazar, bir şair ya da kültürel bir şahsiyet yok mudur? Türkiye neden kendi adına kurulmuş bir okuma salonunda bir Kırgız yazarın adını tercih etmiştir? Bu tür sorular, adlandırmanın yalnızca sembolik değil, aynı zamanda doğrudan temsille ilgili bir mesele olduğunu da göstermektedir.

Bu soru herhangi bir niyet okuması yapmak için değil, karşılaştırmalı gözlemin ürettiği ilk izlenimi anlamak için sorulmalıdır. Kurumsal iletişimde ilk izlenim küçümsenecek bir unsur değildir. Çünkü kültürel temsil çoğu zaman daha ilk karşılaşmada etkisini göstermeye başlamaktadır. Burada özellikle vurgulamak gerekir ki mesele Aytmatov adının meşruiyeti ya da değeri değildir. Aytmatov, yalnızca Kırgız

gız edebiyatı için değil, Türk dünyası ve dünya edebiyatı için de büyük bir isimdir. Tartışılan şey onun değeri değil; merkezin Aytmatov adıyla anılmasının Türkiye'nin görünürlüğü bakımından ne ifade ettiği. Daha açık söylemek gerekirse soru şudur: Bu adlandırma Türkiye'yi daha görünür mü kılmaktadır, yoksa Türkiye'nin görünürlüğünü ortak ve çok anlamlı bir sembolün içinde geri planda mı bırakmaktadır?

Burada belirleyici olan husus, Millî Kütüphanenin bu salonları ülkelere tahsis ederken "mutlaka kendi ülkenizden bir yazarın adını kullanacaksınız" türünden bağlayıcı bir yönlendirme yapmış görünmemesidir. Eğer böyle bir zorunluluk yoksa, bu adlandırmanın öncelikle Türkiye tarafının kurumsal tercihi olduğu düşünülebilir. O hâlde bu tercih hangi rasyonel gerekçelerle açıklanabilir? Bana göre burada en az iki önemli açıklama mümkündür.

Birinci gerekçe, mekân ile tema arasındaki uyumdur. Söz konusu yer bir kütüphanedir; yani doğrudan okuma, kitap, edebiyat ve kültürel üretimle ilişkili bir kamusal alandır. Böyle bir ortamda Cengiz Aytmatov adının kullanılması, mekânın içeriğini ve ruhunu ilk anda kurabilen güçlü bir sembolik tercih olarak görülebilir. Aytmatov adı, yalnızca bir yazar adı değildir; aynı zamanda roman, hikâye, okuma kültürü, entelektüel hafıza ve edebî prestij anlamına da gelmektedir. Dolayısıyla bir okuma salonu ya da kültür merkezi için bu adın seçilmesi, tematik bakımdan tutarlı görülebilir.

İkinci gerekçe, yerel okur tarafından daha kolay kabul görmesidir. Aytmatov, Kırgız toplumsal hafızasında son derece güçlü ve yaygın bir kültürel itibara sahiptir. Böylesine tanınmış ve benimsenmiş bir ismin kullanılması, merkezin yerel okur, öğrenci ve ziyaretçi kitlesi tarafından daha kolay kabul görmesini sağlayabilir. Yani bu adlandırma, tanıdık bir isim üzerinden yerel okurla daha kolay temas kurmaktadır. Bu da kültür mekânının yerel kamusal alanda yabancı bir unsur gibi değil, daha tanıdık ve anlamlı bir alan gibi algılanmasını kolaylaştırabilir. Bu iki gerekçe de bütünle rasyoneldir ve hafife alınmamalıdır.

Ancak tam da burada meselenin ikinci yüzü başlamaktadır. Kamu diplomasisini yalnızca kolay benimsenme ve yerel sempati üzerinden kurmak, başka bir kurumsal hedefin zayıflamasına da yol açabilir: Türkiye'nin kendi kültürel varlığının görünürlüğü. Bir kültür merkezi yalnızca sevilme, benimsenme ya da sıcak karşılanmak için kurulmaz; aynı zamanda kendi ülkesinin kültürel varlığını görünür kılmak için vardır. Türkiye'nin adını taşıyan bir merkez, doğal olarak ziyaretçide şu beklentiyi doğurur: Bu mekânda Türkiye'ye ait ayırt edici bir kültürel içerik, bir seçki, bir anlatı ve belirli bir temsil çizgisi bulunmalıdır. Sorun tam da burada belirginleşmektedir. Eğer isim düzeyinde güçlü görünen bu ortaklık, Türkiye'nin görünürlüğünü somut biçimde taşıyacak bir kültürel çerçeveye desteklenmiyorsa, o takdirde adlandırma sembolik olarak etkileyici olsa bile kurumsal açıdan eksik kalabilir.

Bu noktada vitrin iletişimi ve genel görünürlük düzeni özel bir önem kazanmaktadır. Çünkü kültürel görünürlük çoğu zaman tabeladan ibaret değildir; mekânın iç düzeni, seçilen görseller, panolar, afişler ve ilk bakışta öne çıkarılan unsurlar da bu görünürlüğün bir parçasıdır. Ziyaretçi kurumu yalnızca adıyla değil, içeri girdiğinde karşılaştığı ilk görsel düzen üzerinden de okumaktadır. Okuma salonu içinde yer alan panolarda Aytmatov'un öne çıkarılması ve bu panolarda Kırgızca ifadeler yer verilmesi, yerel okurla temas kurma bakımından anlaşılabilir bir tercih olarak görülebilir. Bu tercih, merkezin bulunduğu sosyal ve kültürel çevre içinde anlaşılabilir görünmektedir. Ancak burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta, bu görünürlük düzeninin Türkiye'nin kendi kültürel temsilini ne ölçüde görünür kıldığıdır. Türkiye adını taşıyan bir kültür merkezinde, Türkiye'nin kendine özgü kültürel katkısı görünürlük düzeyinde nasıl kurulmaktadır? Soru tam da burada önem kazanmaktadır.

Burada yine açık olmak gerekir: Sorun Kırgızca ifadeler yer verilmesi değildir; sorun, temsil dengesinin nasıl kurulduğudur. Eğer görünürlük, koleksiyon seçkisi ve genel sunum tek bir dile ya da tek bir sembolik isme dayanıyorsa, kültürel temsil de ister istemez

daralır. Türkiye'nin görünürlüğü, yalnızca adında "Türkiye" geçen bir merkezle değil; Türkçenin, Türk edebiyatının, Türkiye merkezli düşünce ve yayın dünyasının, çeviri faaliyetlerinin ve farklı kültürel unsurların görünür olmasıyla güçlenir. Aksi takdirde Türkiye adı tabelada kalırken, temsilin esas yükünü başka bir sembol ve başka bir dil taşımaya başlayabilir.

Meselenin bir başka boyutu da Türkiye'nin Kırgızistan'daki kurumsal temsilinde Aytmatov adının tekrar eden bir sembol hâline gelmesidir. Bu durum, tartışmayı yalnızca bir kütüphane içindeki adlandırma tercihi olmaktan çıkarıp daha geniş bir temsil çerçevesine taşımaktadır. Kırgızistan'ın bağımsızlığından sonra iki ülkenin ortak iradesiyle kurulan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ile Millî Kütüphane içindeki kültür merkezi birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Kırgızistan'daki temsilinde bazı sembol isimlerin öne çıktığı açıkça görülmektedir. Bişkek'te ayrıca Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumsal marka değeri yüksek bir temsil modelinin de bulunması, bu tabloyu daha dikkat çekici hâle getirmektedir. Çünkü aynı şehirde, biri Türkiye'nin yerleşik dış kültür temsil markasını, diğeri ortak hafızanın büyük bir yazarını öne çıkaran iki farklı model yan yana işlemektedir.

Tam da bu noktada şu rasyonel soru sorulmalıdır: Türkiye, dış kültür temsilinde farklı isimlere ve farklı kültürel unsurlara yer vermek yerine sürekli aynı veya sınırlı sayıdaki sembol isimlere dayanırsa, bu durum uzun vadede görünürlüğü güçlendirir mi, yoksa onu tek boyutlu hâle mi getirir? Ben bu soruyu polemik üretmek için sormuyorum. Tersine, kurumsal stratejiyi daha net değerlendirmek için bu sorunun sorulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kültürel temsil yalnızca bir sevgi ya da saygı beyanı değildir; aynı zamanda neyin, nasıl, hangi yoğunlukta ve hangi çeşitlilikte sunulduğunu ilgilidir. Tek bir sembolik isim etrafında yoğunlaşan temsil biçimleri başlangıçta güçlü ve etkileyici görünebilir; ancak zamanla çeşitliliği azaltabilir ve kurumların kendilerine özgü alanını daraltabilir.

Bununla birlikte, Aytmatov adının Türkiye'de yalnızca duygusal bir yakınlık nesnesi olarak

değil, somut ve kurumsal karşılıklarla yaşatıldığını da teslim etmek gerekir. Türkiye'de Aytmatov adı, çeşitli kamusal mekânlarda, anma etkinliklerinde, akademik faaliyetlerde ve kurumsal girişimlerde görünür bir biçimde yaşatılmaktadır. Bu durum önemlidir. Çünkü burada dile getirilen eleştiri, Aytmatov'a duyulan saygıya ya da onun Türkiye'deki karşılığına yönelmiş değildir. Tersine, Türkiye'nin Aytmatov'u yalnızca okuyan ve seven değil, aynı zamanda farklı vesilelerle kamusal hafızada yaşatan bir ülke olduğu açıktır. Bu nedenle tartışmanın eksenini, "Aytmatov'a değer veriliyor mu?" sorusuna değil, "Aytmatov'a verilen bu değer, Türkiye'nin kendi görünürlüğünü güçlendiren hangi kurumsal yapılara dönüşüyor?" sorusuna bağlanmalıdır.

Kamusal mekân düzeyinde bakıldığında, Türkiye'de Aytmatov adının çeşitli cadde, park, anıt ve kültürel organizasyonlar aracılığıyla yaşatıldığı bilinmektedir. Akademik ve edebî çevrelerde düzenlenen sempozyumlar, anma programları ve araştırma merkezleri de bu ilginin kurumsal düzeyde sürdüğünü göstermektedir. Son dönemde kurulan yeni enstitü ve benzeri yapılar da Aytmatov mirasının Türkiye'de yeni çerçeveler içinde ele alındığını ortaya koymaktadır. Bütün bunlar, Türkiye'nin Aytmatov'a ilgisinin tesadüfî ya da yüzeysel değil, belirli ölçüde yapısal bir karşılığa sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Fakat yine de burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Türkiye'nin Aytmatov'u görünür kılması ile Türkiye'nin kendi kültürel varlığını Aytmatov adı üzerinden görünür kılması aynı şey değildir. Birincisi saygının ve ortak hafızanın göstergesi olabilir; ikincisi ise çok daha dikkatli tasarlanması gereken bir temsil meselesidir.

Kırgızistan cephesine bakıldığında da Aytmatov adının güçlü ve kurumsal karşılıkları bulunduğu açıktır. Başta bilimsel ve edebî kurumlar olmak üzere çeşitli düzeylerde bu adın yaşatıldığı görülmektedir. Ancak burada da önemli olan, sembolik değerlerin ne ölçüde kamusal mekâna, eğitim alanına, gündelik şehir hafızasına ve yaşayan kültürel dolaşıma dönüştüğüdür. Çünkü büyük kültürel figürlerin değeri, yalnızca resmî söylemde değil; adlandırmalar, kurumlar, kitaplıklar, kamusal

görünürlük biçimleri ve nesiller arası aktarım mekanizmaları içinde anlaşılır hâle gelir. Bu çerçevede Aytmatov'un hem Türkiye'de hem Kırgızistan'da güçlü bir simgesel değere sahip olduğu açıktır. Fakat bu değer, kültür politikası bakımından ancak belirli kurumsal araçlarla sürdürülebilir hâle geldiğinde gerçek anlamda işlev kazanır.

Dünya örnekleri de kişi adıyla kültür mekânı adlandırmanın olağan bir yöntem olduğunu göstermektedir. Birçok ülkede kültür merkezleri, okuma salonları, kütüphane bölümleri ya da eğitim mekânları ulusal figürlerin, yazarların, düşünürlerin veya sanatçıların adlarıyla anılmaktadır. Bu bakımdan Aytmatov adının kullanılması ne sıra dışı ne de kendi başına sorunlu bir uygulamadır. Asıl belirleyici olan, böyle bir adlandırmanın ne tür bir programla desteklendiğidir. Dünya uygulamalarının öğrettiği temel ilke şudur: İsim tek başına hedefe ulaştırmaz. Görünürlük ve etki; isimle birlikte kitap ve yayın seçimi, dil dengesi, etkinlik sürekliliği, hedef kitle tercihi ve genel sunumun tutarlılığı üzerinden üretilir.

Bu nedenle ben Bişkek'teki örneği doğru-yanlış ikiliğine sıkıştırarak değerlendirmeyi sağlıklı bulmuyorum. Çünkü burada kolay bir hüküm vermek yerine daha analitik bir ayırım yapmak gerekir. Aytmatov adı doğru ya da yanlış olduğu için değil, belirli bir temsil mantığını görünür kıldığı için önemlidir. Eğer bu isim, Türkiye'nin kültürel varlığını daha geniş, daha dengeli ve daha etkili biçimde sunan bir programa kapı aralıyorsa, o zaman kurumsal açıdan verimli bir tercih sayılabilir. Ama eğer isim düzeyinde güçlü olan sembolik etki, içerik düzeyinde desteklenmiyor; Türk edebiyatı, Türkçe, çağdaş Türk düşüncesi ve kültürel üretimi yeterince görünür kılınmıyorsa, o zaman temsil yapısı kendi potansiyelini tam kullanamıyor demektir.

Tam da burada şu temel ölçütü önermek gerekir: Bir kültür merkezinin başarısı yalnızca adına bakılarak değerlendirilemez; şu sorular da dikkate alınmalıdır. O merkezde hangi diller görünür durumdadır? Hangi yazarlar ve eserler öne çıkarılmaktadır? Okura yalnızca tanıdık bir sembol mü sunulmaktadır, yoksa yeni bir kültürel ufuk da açılmakta

mıdır? Etkinlikler düzenli midir, yoksa mekân yalnızca sembolik bir varlık mı sürdürmektedir? Merkezdeki kitap ve yayınlar güncellenmekte midir? Türk kültürü bu merkezde somut biçimde temsil edilmekte midir? Bu sorulara verilecek cevaplar, adlandırmadan çok daha öğretici olacaktır. Çünkü kurumsal kaliteyi belirleyen esas unsur tabela değil, yapılan kültürel çalışmaların niteliği ve sürekliliğidir.

Sonuç olarak Bişkek'teki bu örnek, adlandırmanın ne romantize edilmesi gereken masum bir jest ne de kolayca eleştirilecek basit bir tercih olduğunu göstermektedir. Aynı kütüphane binası içinde Rusya ve Kore örneklerinde doğrudan ülke adlarının, Kazakistan örneğinde ise Abay gibi kurucu değeri yüksek bir ismin öne çıkarılmış olması, Türkiye'nin tercihinin de karşılaştırmalı olarak düşünülmesini gerekli kılmaktadır. Asıl mesele, seçilen ismin nasıl bir temsil anlayışı içinde anlam kazandıdır. Eğer hedef Türkiye'nin görünürlüğüne güçlendirmek, Türk edebiyatını ve Türkçeyi daha görünür hâle getirmek ve ortak kültürel hafızayı canlı bir etkileşim alanına dönüştürmek ise, bunun yolu yalnızca güçlü bir isim seçmekten geçmez. Seçilen ismin, düzenli ve tutarlı bir kültürel çerçeveye desteklenmesi gerekir.

Aytmatov adı korunabilir; hatta korunmalıdır da. Çünkü bu ad, Kırgızistan ile Türkiye arasındaki kültürel yakınlığın ve ortak hafızanın güçlü bir sembolüdür. Bir sembolün kalıcı etkisi, içerikle desteklendiğinde ortaya çıkar. Türkiye'nin adını taşıyan bir kültür merkezinde Türk edebiyatından seçkiler, Türkçe-Kırgızca çeviri çalışmaları, düzenli okuma etkinlikleri, güncellenen kitap ve yayınlar ve okuru doğrudan karşılayan açık bilgilendirme panoları bulunmuyorsa, görünürlük istenen ölçüde somutlaşmaz. Çünkü görünürlük, yalnızca tabelada yer alan isimle değil, okurun o mekânda neyle karşılaştığıyla oluşur.

Kanaatimce burada asıl soru, hangi ismin seçildiği değil, seçilen ismin nasıl bir kültürel çerçeve ve temsil anlayışıyla desteklendiğidir. Bir okuma salonunun adı elbette önemlidir; fakat asıl belirleyici olan, o adın arkasında nasıl bir kültürel dünyanın kurulduğudur.

Büyülü Kil

VAGİF SULTANLI
AKT.: PARVANA BAYRAM*

Adam, tozlu yokuşu aşarak çayın kıyısına indi. Susuzluktan dili ağzında kurumuş, dudakları paramparça olmuştu. Çayın bulanık suyunu avuçlayıp içince biraz kendine geldi.

Gökten ateş eleniyordu.

Bir süreliğine şırl şırl akan suyun sesini dinledi. Çayın kıyısı boyunca uzanan su birikintilerinde küçük balıklar görünüyordu. Umarsız bakışlarla suda kaynaşan canlıları süzdü, balığın ne olduğunu bilmiyordu.

Yeşilliklerle kaplı çayın karşı kıyısı büyülü bir iştiyakla onu cezbediği için bakışlarını karşıdan ayıramıyordu. Lakin karşı kıyıya nasıl geçeceğini bilemediğinden çaresizce aşağı yukarı gidip gelmekteydi.

Sonra bir şeyler düşünerek suya girdi. Suyun serinliği dolayısıyla vücudunda oluşan haz duygusuyla bir anlığına nerede olduğunu unuttu. Kendine geldiğinde çayın içinde epey ilerlediğini fark etti.

Çayın ortalarına vardığında suyun kuvveti artıyor, muvazenesini korumakta zorlanıyordu. Bir taraftan da suyun gücüyle ürperiyordu. Fakat su göğsüne çıkıncaya kadar ilerledi. Çay gittikçe derin-

leştiğinden suyun onu çekip götüreceğinden korkarak durdu, yüzme bilmiyordu.

Çayın ışık saçan dalgaları gözlerini alıyor, yeryüzü baştan sona sudan ibaretmiş gibi görünüyordu. Karşı kıyıya geçemeyeceğini anlayarak suyu yara yara geri döndü.

* Prof. Dr. Parvana Bayram.

Kıyıya çıkınca iyice yorulduğunu fark etti. Sıcak tozların üstüne uzanarak biraz dinlendi; sonra ılgın fidanlarının arasından geçip yamacın tepesine çıkarak yeniden çayın öteki kıyısını seyretmeye başladı. Karşı kıyı uzaktan öylesine büyüklü görünüyordu ki karşıya geçmekten başka bir şey düşünemiyordu.

Epey düşündükten sonra öteki kıyıya geçmek için uygun bir yer bulabilmek ümidiyle çayın kaynağına doğru yürümeye başladı. Yol rahat değildi, bazen çayın kıyısını kaplayan çalılarının arasından yürümesi, bazen taşların, kayaların üstünden atlayarak geçmesi gerekiyordu.

Günlerce yürüdüktan sonra, nihayet çayın ince bir şekilde akmaya başladığı yere ulaştı. Burada çay iyice sığılaştığından suyun dibi görünüyordu. Öteki kıyıya geçmek fazla zor olmasa gerekirdi. Suyu girip karşı kıyıya geçti ve bu defa çayın aktığı yönde yürümeye başladı.

Adam, günlerdir yol gittiği için yorulup bitkin düşmüştü. Fakat buna rağmen az da olsa dinlenmeyi bırak, hiç soluklanmayı bile düşünmüyordu.

Uzun zamandır ısrarla onu kendisine doğru çeken karşı kıyı şimdi o kadar da ilginç gelmiyordu. Bu yerlerin, geçip geldiği sahilten önemli bir farkının olmadığını anladığında her şey gözünde sıradanlaşmaya başladı. Kanaatinde yanılıyor olabileceğini düşünerek çayın karşı sahili boyunca biraz daha yürüdü. Gerçekten de bir farkı yoktu; uzaktayken ona büyüklü biçimde görünen bu yerlerde sıra dışı bir şey görünmüyordu.

Ne yapacağına karar vermek için bir anlık durup bekledi.

Güneşin batmasıyla birlikte yeryüzüne yayılan katlanılmaz nemden dolayı nefes almak mümkün değildi. Bazen aniden esen ve hemen duran sıcak rüzgâr, uzaklarda bir yerlerden garip bir kokuyu çekip getirmekteydi. O, burnunu gıcıklandıran kokuyu hissetse de önemsemedi, kokunun ne olduğunu bilmiyordu.

Adam, çayın kıyısından uzaklaştı.

Karşıda, zirvesi bulutlara yaslanan sıradağlar

görünmekteydi. Ne zamandan beri uzaklardan seyrettiği bu dağların kapalı, ulaşılmaz bir dünyaya açıldığını düşünmekteydi. O, dağların arkasında her şeyin bambaşka olduğunu hayal ediyor, kalbinin derinlerinde o yerlere varmak arzusu canlanıyordu. Fakat yolun uzunluğu mu, dağın yüksekliği mi yoksa başka bir sebep mi bilinmez, onun önünü kesiyor, amacını gerçekleştirmesine fırsat vermiyordu.

Şimdi, birdenbire ne düşündüyse kesin kararını verdi ve dağın zirvesine doğru yürümeye başladı. Yol, taş kesikle doluydu, bazen derin yarların, uçurumların arasından, bazen de yalçın kayalardan geçmesi gerekiyordu. Bunlara aldırılmayarak azimle yöneldiği tarafa doğru ilerliyordu.

Sürekli zirveye doğru yürüyor, yol ise bir türlü bitmek bilmiyordu. Sanki dağa yaklaşmak yerine daha da uzaklaşıyordu.

Ara sıra durup geriye bakıyor, ne kadar yol yürüdüğünü göz kararıyla ölçmeye çalışıyor, sonra yine yoluna devam ediyordu.

Bazen asla dağın zirvesine varamayacağı düşüncesine kapılıyordu ama geri dönmeyi de hiç düşünmüyordu. Geride onu hayata bağlayan bir şey yoktu.

Günlerce süren yolculuktan sonra nihayet, dağın zirvesine ulaşmayı başardı ve bitkin bir hâlde bir taşın üstüne yığıldı.

Az sonra güneş batarken bütün dünya karanlığa gömüldü, başının üstündeki engin gökyüzü ayla, yıldızlarla süslendi.

Gecenin, karanlığın büyümesine sarılarak derin bir uykuya daldı.

Uykudan uyandığında uzun yolun yorgunluğunu atlatmış, zihni, düşünceleri berraklığına kavuşmuştu.

Dağın zirvesinden yeryüzü apaçık, avcunun içi gibi görünmekteydi.

Adam, ilk defa görüymüşçasına dünyayı seyretmeye başladı.

Güneşin doğuşuyla toprakla semanın kavuştuğu uzak ufuklar altın rengine boyanmıştı. Gökyüzüne serpilmiş gezgin bulutlar, başının üstünden süzülüp geçiyor, biraz aşağıda kartallar sessizce devriye geziyordu.

Şimdiye kadar yeryüzünü bu kadar yüksek bir yerden seyretmediği için çok şaşkıncı: sanki dağın zirvesine değil de dünyanın tepesine çıkmıştı.

Bu muhteşem hayranlık uzun sürmedi. Şimdi de göz alabildiğine uzanıp giden, yerle göğün birleştiği sırlı ufuklar onu cezbetmekteydi.

Dağın zirvesine götüren uzun yolculuğun ara verdiği, unutturduğu eski hisleri yeniden uyanmaya, ruhunu sarmaya başlamıştı. Dünyayı yüksek bir yerden seyrettikçe gözleri karşısında açılan mavi sonsuzluk onu hem hayrete düşürüyor hem de korkutuyordu. Sonsuzluğun ne olduğunu anlamadığından karşısında açılan bu sınırsız manzarayı derin bakışlarla süzüyor, süzüyordu.

Ufuklara doğru yola koyuldu.

Kumlu saharalardan, pelinli, ılgınlı çöllerden, bozkırlardan, yeşil ormanlardan geçerek günlerce yürüse de yolun sonuna varamadı. Gurubun yaklaştığı ufuklar şafağın sökmesiyle birlikte yeniden uzaklaşıyor, her şey yeniden başlıyordu. Bu bitmeyen yolculuk sırasında eriyen zamanın korkusu ruhunu ürpertiyordu.

Adamın içinde, kendisinin de adını koyamadığı garip bir duygu coşmaktaydı. Bu nasıl bir duyguysa göğsünde kendine yer ettiğinden beri, bir yerde karar kılamıyor, bütün huzurunun, dinçliğinin kaçtığını anlıyordu. Birbirinin yerine geçen geceyle gündüzün devridaiminin yeryüzündeki yeknesaklığı, onu yorup halsiz bırakıyor, düşüncelerin ağır yükü altında eziliyordu. Sanki ayaklarının altındaki toprakla başının üstündeki gök kubbesi arasında bir şey onu sıkıyor, bundan kurtulmak için ne yapması gerektiğini ise bilmiyordu.

Olup biten her şey uyku ile uyanıklık arasında gerçekleşiyor gibiydi. Ancak bunların arasındaki sınırın ne olduğunu anlamakta

zorlanıyordu. Bazen kendini, bütün varlığını, içinde çalkanan heyecanları unutup, hayatın katlanılmaz, kaçınılmaz akışına kapıldığını düşünüyordu. Karşısında derin bir uçurum gibi duran yalnızlık onu sıkıp bunaltıyor, bu sınırsız enginlikte kendine yer bulamıyordu.

Aniden bir ses duydu.

Başını kaldırıncaya karşısında kendisine benzeyen birisinin durduğunu gördü. Gayriihtiyari durdu. Yalnız karşısındakinin vücudunun kendisinden biraz farklı olduğu belli oluyordu, karşısındaki bir kadın idi.

Şaşkınlıkla bir kadına bir de kendine baktı. Şimdiye kadar kadın görmemişti, kadının ne olduğunu bilmiyordu. Adam, hiç farkında olmadan karşısındaki bu güzelliğin esiri olmuştu.

Karşıdan esen rüzgâr kadının mum renkli dağınık saçlarını sırtına doğru savuruyor, vücudundan sevgi ve şehvet yayılıyordu.

Bakışları karşılaşınca kadının yüzünde ürkek bir tebessüm dolaştı ve bir anda bütün dünya gözlerinde farklı bir renge büründü.

Adam, ayakları yere çivilenmiş gibi kıpırdamadan duruyor, gördüğü bu güzelliğin bir serap misali aniden kaybolacağından çekiniyordu.

Sonra kadının ince dudaklarından bir söz çıktı. Adam hiçbir şey anlamadı, sözün ne olduğunu bilmiyordu. Kadının ne söylediğini anlamasa da sesin zarif ahengi ruhuna işledi, aklını başından aldı.

Adam, iğnin bilinmezliğinde garip, mahrem duyguya benzer bir şeylerin yeşerip kabardığını hissediyordu.

Büyülenmiş gibiydi.

Kadının kıvılcıktan vücudu, azgın bir ihtirasla onu kendine çektikçe hayatta öğrendiği her şey değerini kaybediyor, bir kafes gibi onu sıkı tutan bu dünyanın genişliğinden sıyrılmak istiyordu.

*Taşkent-Semerkant-Bakü
10-14 Ekim 2018*

Dil, Kimlik ve Baskı Politikaları Arasında: "1926" Belgeseli Üzerine Bir İnceleme

SHAHLA IBISHOVA *

Giriş

Senaryosu Azerbaycanlı yazar ve senarist Orhan Fikretoğlu¹ tarafından kaleme alınan, yönetmenliğini Nesimi Memmedoğlu'nun üstlendiği "1926" adlı belgesel film, 26 Şubat - 6 Mart 1926 tarihleri arasında Bakü'de gerçekleştirilen I. Türkoloji Kurultayı'na merkeze alarak Türk dünyasının dil, kimlik ve tarih bilinci eksenindeki kırılma anlarından birini sinematografik bir dille yeniden yorumlamaktadır. Film, yalnızca bir tarihsel toplantının kaydını tutmakla kalmaz; aynı zamanda alfabe reformu üzerinden şekillenen bir kimlik mücadelesini ve bu mücadelenin Sovyet rejimi altında nasıl trajik bir sona sürüldüğünü gözler önüne serer.

Belgesel, Türk halklarının ortak alfabe arayışı ile millî birlik ideali arasındaki ilişkiyi merkeze alırken, bu arayışın kısa süre sonra Stalin dönemi baskı politikalarıyla bastırılmasını tarihsel bir ironi olarak sunar.

Belgeselde Azerbaycan, Türkiye, Özbekistan ve Kırgızistan'dan alanında uzman akademisyen ve araştırmacılarla yapılan röportajlar anlatının entelektüel çerçevesini güçlendirmektedir. Türkiye'den Ahmet Cavad Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Ruhi Ersoy, Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Osman Mert ve Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Bülent Aksoy; Azerbaycan'dan Atatürk Merkezi Başkanı Prof.

Dr. Nizami Cafarov, filolog Dr. Azer Turan ve Gafgaz Tarihi Merkezi Direktörü Rizvan Hüseyinov; Özbekistan'dan Prof. Dr. İnomjon Azimov ve Kırgızistan Millî Bilimler Akademisi Dilcilik Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Sırtbay Musayev'in değerlendirmeleri, belgeselin çok merkezli ve çok disiplinli bir bakış açısı sunduğunu göstermektedir.

Belgesel, 27 Şubat 2026 tarihinde Azerbaycan Millî İlimler Akademisinde, I. Türkoloji Kurultayı'nın yüzüncü yılı dolayısıyla ve kurulmanın gerçekleştirildiği aynı mekânda gösterilmiştir. Bu durum, filmin tarihsel hafıza ile kurduğu sembolik bağı güçlendiren önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir².

* Gazi Üniversitesi, Misafir Öğretim Görevlisi. sehlaibisova@mail.ru ORCID: 0000-0001-5056-1429.

1 Senarist, yönetmen ve gazeteci. Azerbaycan Cumhuriyeti Sinema Ajansı (ARKA) Genel Müdürü'nün eski danışmanı. Azerbaycan Kültür Bakanı danışmanı.

2 Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, 26, 7-24.

Bu makale, söz konusu belgeseli dil politikaları, ideoloji ve kolektif hafıza ilişkisi bağlamında eleştirel ve analitik bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, kolektif hafıza, kimlik inşası ve ideolojik iktidar ilişkileri üzerine geliştirilen kuramsal yaklaşımlardan yararlanarak filmi analiz etmektedir.

Anahtar sözcükler: 1926 belgeseli, Bakü Türkoloji Kurultayı, Alfabe reformu, Sovyet ideolojisi, Türk dünyası

Filmin Tarihsel Zemini: 1926 Bakü Türkoloji Kurultayı

1926 yılında Bakü’de gerçekleştirilen I. Türkoloji Kurultayı, Türk halklarının ortak alfabe, imla, terim birliği ve kültürel iş birliği meselelerini tartıştığı en kapsamlı bilimsel platformlardan biridir. Kurultayda öne çıkan en önemli mesele, Latin grafikasına dayalı ortak bir Türk alfabesinin kabul edilmesi ve bu alfabenin tüm Türk coğrafyasında uygulanabilirliğinin sağlanmasıdır.

Film, bu süreci yalnızca teknik bir alfabe reformu olarak ele almaz. Aksine, alfabe meselesinin bir “medeniyet tercihi” ve “kimlik inşası” aracı olduğunu vurgular. Kurultayda yapılan konuşmalarda ortak alfabenin, ortak tarih yazımının ön koşulu olduğu açık biçimde ifade edilir. Bu yaklaşım, dilin yalnızca iletişim aracı değil; kolektif hafızanın taşıyıcısı olduğu fikrine dayanır.

Belgeselde röportaj veren akademisyenler, Türk halklarının ilk kez kendi tarihlerini yazma iradesini ortaya koyduklarını belirtirler. Bu vurgu, oryantalist tarih yazımına karşı bir entelektüel başkaldırı olarak sunulur. Böylece Kurultay, yalnızca bir dil reformu girişimi değil; epistemolojik bir bağımsızlık hamlesi olarak da anlaşılmaktadır.

Dil ve Kimlik: “Ortak Elifba Müşkülü”

Filmin en güçlü tematik hattı “ortak elifba müşkülü” kavramı etrafında örülür. Açılış bölümünde Türk kimliğinin tarihsel derinliği,

3 “Müşkül” kelimesi Osmanlıca kökenli olup “zor, problemli, çözümü güç mesele” anlamına gelmektedir.

Göktürk kitabelerine yapılan göndermelerle kurulurken, birlik fikrinin metin ve alfabe üzerinden başladığı vurgulanır. “Metin milletın taleyi ve alın yazısıdır” ifadesi, filmin düşünsel omurgasını oluşturur.

Belgesel, Türk halklarının tarih boyunca farklı alfabeler kullanmış olmasını kültürel zenginlikten ziyade siyasi parçalanmışlık bağlamında yorumlar. Arap alfabesinden Latin alfabesine geçiş süreci, hem modernleşme hem de birlik arayışı olarak değerlendirilir. Ancak bu geçişin Sovyet ideolojisi tarafından stratejik bir araç olarak kullanıldığı da gösterilir.

Bu noktada film, çift katmanlı bir anlatı kurar:

1. Türk aydınlarının samimi birlik ve modernleşme arzusu
2. Sovyet merkezinin bu süreci jeopolitik kontrol aracı olarak değerlendirmesi

Bu ikili yapı, filmin dramatik gerilimini oluşturur.

Sovyet İdeolojisi, Kontrol Stratejisi ve “Kırmızı Terör”

Belgesel filmin en çarpıcı ve dramatik katmanlarından biri, 1926 Türkoloji Kurultayı’nın hemen ardından gelişen siyasal süreçlerin ele alınış biçimidir. Film, başlangıçta bilimsel ve kültürel bir platform olarak sunulan kurultayın, kısa süre içinde Sovyet ideolojik denetim mekanizmasının bir parçasına dönüştüğünü güçlü bir tarihsel anlatı ile ortaya koyar.

Kurultay sürecinde Sovyet yönetimi, görünürde “halkların kendi kaderini tayin hakkı” söylemini destekleyen bir tutum sergilemiştir. Bu yaklaşım, özellikle Çarlık Rusyası’nın baskıcı mirasından çıkmaya çalışan Türk halkları için umut verici bir siyasi atmosfer yaratmıştır. Nitekim belgeselde yer alan akademisyen görüşleri, Türk aydınlarının bu dönemde Sovyet ideolojisinin sunduğu kültürel özgürlük vaatlerine belirli ölçüde inandıklarını vurgular. Ancak bu özgürlük söyleminin kısa süre içinde yerini merkezîyetçi ve asimilasyoncu politikalara bıraktığı açık biçimde gösterilir.

Film, bu dönüşümü Sovyet iktidarının uyguladığı totaliter modernleşme stratejisinin ve

kültürel mühendislik politikalarının kaçınılmaz bir sonucu olarak yorumlamaktadır⁴. Stalin yönetimi altında Sovyet devletinin temel hedeflerinden biri, etnik ve millî kimliklerin zayıflatılması ve yerlerine "Sovyet insanı" kimliğinin inşa edilmesidir. Bu bağlamda dil, alfabe ve tarih gibi kimlik kurucu unsurlar, doğrudan siyasi denetim alanına alınmıştır. Belgeselde ifade edildiği üzere, Sovyet ideolojisi için millî kimlik, birleştirici değil; potansiyel bir tehdit unsuru olarak görülmüştür.

Bu çerçevede Türkoloji Kurultayı'nın en önemli sonucu olan Latin alfabesine geçiş kararı da ikili bir anlam taşımaktadır. Bir yandan Türk aydınları için modernleşme ve birlik ideali anlamına gelen bu reform, diğer yandan Sovyet yönetimi tarafından Türk dünyasını Osmanlı-İslam kültürel mirasından koparma aracı olarak değerlendirilmiştir. Film, bu durumu tarihsel bir paradoks olarak ele alır: Türk aydınlarının birlik amacıyla attıkları adım, kısa süre sonra aynı birlik ihtimalini ortadan kaldıracak baskı politikalarının gerekçesine dönüşmüştür.

Belgeselin en güçlü dramatik doruk noktası ise 1930'lu yıllarda yaşanan "Kırmızı Terör" sürecinin anlatımıdır. Kurultaya katılan Türk aydınlarının büyük çoğunluğunun, Stalin dönemi tasfiyeleri sırasında tutuklanması, sürgüne gönderilmesi ya da idam edilmesi, filmde arşiv görüntüleri ve tanıklıklarla aktarılır. Bu durum, alfabe reformunun kültürel bir tartışma olmaktan çıkarak doğrudan siyasi güvenlik meselesine dönüştüğünü göstermektedir.

Bu bağlamda film, oldukça çarpıcı bir kavramsallaştırma sunar: "*elifba kurbanları*." Bu ifade, tarihte benzeri pek görülmeyen bir olguyu dile getirir. Belgesel anlatımına göre, hiçbir halk yalnızca alfabe reformu nedeniyle bu ölçekte bir siyasi tasfiye ile karşı karşıya kalmamıştır. Bu vurgu, Sovyet totaliter sisteminin kültürel alan üzerindeki mutlak kontrolünü gözler önüne serer.

Böylelikle, film Sovyet ideolojisinin Türkoloji Kurultayı'na yaklaşımını üç aşamalı bir süreç olarak sunar: önce destek, ardından yönelen-

dirme ve nihayetinde tasfiye. Bu tarihsel anlatı, belgeselin yalnızca bir dil reformu hikâyesi olmadığını; aynı zamanda ideoloji, iktidar ve kimlik arasındaki karmaşık ilişkilere dair güçlü bir politik analiz sunduğunu ortaya koyar.

Aydınların Trajedisi ve Hafıza İnşası: "Elifba Kurbanları"

Belgesel filmin en sarsıcı boyutlarından biri, Türkoloji Kurultayı'nın yalnızca bilimsel bir dönüm noktası değil, aynı zamanda trajik bir tarihsel kırılmanın başlangıcı olarak sunulmasıdır. Film, kurultaya katılan aydınların büyük kısmının kısa süre sonra Sovyet siyasi tasfiyelerinin hedefi hâline gelmesini, bir kuşağın entelektüel varlığının sistematik biçimde ortadan kaldırılması olarak yorumlar.

Kurultay, Türk dünyasının farklı coğrafyalarından gelen bilim insanları, dilciler, tarihçiler ve kültür adamlarını bir araya getirmişti. Bu aydınlar, ortak alfabe aracılığıyla ortak bir kültürel alan yaratmayı hedefleyen bir entelektüel hareketin temsilcileriydi. Ancak film, bu girişimin Sovyet yönetimi tarafından potansiyel bir "millî birlik tehdidi" olarak algılandığını açık biçimde ortaya koyar.

Belgeselde vurgulandığı üzere, kurultaya katılanların neredeyse tamamı, 1930'lu yılların Stalinist tasfiye dalgası sırasında tutuklanmış, sürgüne gönderilmiş veya idam edilmiştir. Bu durum, yalnızca bireysel trajediler değil; aynı zamanda kolektif bir kültürel kopuş anlamına gelmektedir. Film, bu kaybı "bir milletin hafızasının susturulması" olarak yorumlar.

Bu noktada belgesel, tarihsel bir ironiyi de gözler önüne serer: Ortak bir alfabe ile kültürel birlik kurmayı amaçlayan aydınlar, aynı alfabe reformu nedeniyle "milliyetçilik" suçlamasıyla cezalandırılmışlardır.

Filmin anlatısında bu süreç, "elifba kurbanları" kavramı ile simgeselleştirilir. Bu kavram, yalnızca siyasi tasfiyeyi değil, kolektif hafızanın sistematik biçimde bastırılmasını ifade eder.

Bu yönüyle film, kurultayın sonuçlarını bir başarı hikâyesinden çok, kesintiye uğramış bir uygarlık projesi olarak ele alır.

4 Martin, T. (2001). *The Affirmative Action Empire*. Ithaca: Cornell University Press.

Belgesel, bu trajediyi yalnızca tarihsel belgeler üzerinden değil, aynı zamanda duygusal ve simgesel anlatım araçlarıyla da güçlendirir. Arşiv görüntüleri, anlatıcı sesi ve tanıklık niteliğindeki röportajlar, izleyicide güçlü bir tarihsel kayıp algısı oluşturur. Böylece film, yalnızca bilgi aktaran bir tarih anlatısı olmaktan çıkar; kolektif hafızanın yeniden inşasına katkı sağlayan bir hatırlama pratiğine dönüşür⁵. Bu bağlamda "1926" belgeseli, tarihsel hafızanın yeniden inşasında önemli bir işlev görür.

Film, unutulmuş ya da bilinçli olarak bastırılmış bir geçmişi görünür kılarak Türk dünyasının modern kimlik oluşum sürecine ilişkin önemli bir tarihsel boşluğu görünür kılar. Bu yönüyle belgesel, yalnızca geçmişi aktaran değil, geçmişin eleştirel biçimde yeniden değerlendirilmesini mümkün kılan bir kültürel metin olarak değerlendirilebilir.

Sinemasal Anlatım, Belgesel Estetiği ve Çok Dilli Yapı

"1926" belgeseli yalnızca içerdiği tarihsel bilgiyle değil, tercih ettiği anlatım biçimiyle de dikkat çeker. Film, klasik kronolojik belgesel anlatısının ötesine geçerek hem ideolojik hem de duygusal bir atmosfer kurar. Bu atmosfer, anlatıcı metni, arşiv görüntüleri, röportajlar ve sembolik dil kullanımı aracılığıyla inşa edilir. Anlatıcı ses tonunun dramatik ve vurgulu oluşu, filmin nesnel bir tarih belgesi olmaktan ziyade bilinç oluşturmaya hedefleyen bir anlatı stratejisi izlediğini göstermektedir.

Arşiv görüntülerinin dramatik müzik eşliğinde sunulması, tarihsel anlatının duygusal yoğunluğunu artırmakta ve izleyicide bilinçli bir empati alanı oluşturmaktadır. Belgeselin açılış sahnesi, tarihsel olaydan önce bir bilinç inşası yapar. Göktürk kitabelerine yapılan göndermeler, "metin milletin talebidir" vurgusu ve birlik düşüncesinin alfabe üzerinden temellendirilmesi, filmi sıradan bir tarih anlatısından çıkararak medeniyet eksenli bir düşünce metnine dönüştürür. Bu yaklaşım, izleyiciyi doğrudan 1926 yılına değil; daha geniş bir tarihsel süreklilik fikrine taşır. Böylece

Kurultay, ani bir siyasi hadise değil, yüzyıllara yayılan bir kimlik arayışının halkası olarak konumlandırılır.

Röportajların İşlevi

Filmde yer alan akademisyen ve araştırmacı görüşleri, anlatının analitik boyutunu güçlendirir. Röportajlar yalnızca bilgi aktarmak amacıyla kullanılmaz; aynı zamanda farklı perspektifleri görünür kılar. Bu çok seslilik, belgeselin akademik niteliğini artırırken ideolojik tek boyutluluğa düşmesini de engeller.

Özellikle alfabe reformu, Sovyet politikaları ve tarih yazımı meselesi üzerine yapılan değerlendirmeler, belgeselin entelektüel derinliğini belirler. Röportajlar sayesinde film, hem tarihsel bağlamı kurar hem de bu bağlamı günümüz düşüncesiyle ilişkilendirir.

Arşiv ve Mekân Kullanımı

Belgeselde arşiv görüntüleri ve tarihsel mekânlar güçlü sembolik anlamlar taşır. Bakü'deki kurultay binasının gösterimi, yalnızca bir mimari unsur değil; bir hafıza mekânıdır. Mekân, yaşanan trajedinin sessiz tanığı olarak sunulur. Bu tercih, görsel anlatımın tarihsel sorumluluk taşıdığını gösterir.

Arşiv belgeleri, eski fotoğraflar ve dönem görüntüleri, izleyicide gerçeklik duygusunu pekiştirirken aynı zamanda bir kayıp hissi üretir. Özellikle 1930'lu yıllardaki tasfiyelere dair anlatımda görsel malzemenin kullanımı, belgeselin dramatik yoğunluğunu artırır.

Çok Dilli Yapı ve Kültürel Çoğulluk

Filmin en dikkat çekici özelliklerinden biri, konuşmacıların kendi ana dillerinde konuşmalarıdır. Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Özbekçe, Kırgızca gibi farklı lehçelerin bilinçli biçimde korunması, belgeselin temel iddiasıyla doğrudan ilişkilidir: birlik, tekdüzelik değil; ortak zemin üzerinde çoğulluktur.

Bu tercih, ortak alfabe fikrinin paradoksal doğasını da görünür kılar. Dilsel çeşitlilik korunurken ortak yazı sistemi arayışı sürmektedir. Film, bu gerilimi estetik bir unsur hâline getirir. İzleyici, hem farklılıkları duyar hem de ortak köken hissini deneyimler.

5 Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press.

Günümüzle Kurulan Bağ: Süreklilik ve Eksiklik

Belgesel yalnızca 1926'yı anlatmaz; aynı zamanda bugüne dair bir soru sorar: *Ortak alfabe ve ortak tarih ideali neden hâlâ tamamlanamamıştır?*

Film boyunca tekrar eden "ortak tarih yazımı" ve "ortak tedarik modeli" vurgusu, izleyiciyi günümüz Türk dünyasının mevcut durumunu düşünmeye davet eder. Sovyet sonrası dönemde bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetleri arasında kültürel iş birliği artmış olsa da, 1926'da ortaya konan bütüncül birlik vizyonunun henüz tam anlamıyla gerçekleşmediği ima edilir.

Bu noktada belgesel, nostaljik bir geçmiş övgüsüne kapılmaz. Aksine, geçmişin yarım kalmış projesini bugünün sorumluluğu olarak sunar. Böylece film, tarihsel bir anlatıdan güncel bir çağrıya dönüşür.

Filmin Sonlarına Doğru: Alfabe, Hafıza ve Gelecek Tasavvuru

Belgeselin son bölümleri, anlatıyı tarihsel olayların ötesine taşıyarak daha kavramsal ve geleceğe dönük bir düşünsel çerçeveye yerleştirir. Bu kısımda film, alfabe meselesini yalnızca teknik bir yazı sistemi tartışması olarak değil, doğrudan medeniyetin kurucu unsurlarından biri olarak ele alır. Nitekim anlatıda alfabenin, insan sesini grafik sistemle kaydeden bir araç olmanın ötesinde, uygarlıkların "temeli ve başlangıcı" olduğu vurgulanır.

Bu yaklaşım, filmin temel tezlerinden birini açık biçimde ortaya koyar: yazı sistemleri yalnızca iletişim araçları değil, kolektif düşünme biçimlerinin maddi zemini. Dolayısıyla alfabe reformu, basit bir teknik değişim değil; aynı zamanda zihniyet dönüşümü anlamına gelir. Bu bağlamda belgesel, Türkoloji Kurultayı'nda ortaya çıkan temel tartışmayı da hatırlatır: harfler mi değişmelidir, yoksa eğitimin özü mü?

Filmin bu bölümünde dikkat çekilen en önemli sorunlardan biri, alfabe değişiminin kültürel süreklilik üzerindeki etkisidir. Bin

yıllık yazılı mirasın yeni nesillere aktarılması meselesi, modernleşme süreçlerinin en temel paradokslarından biri olarak sunulur. Ortak alfabe bir yandan birlik idealinin ön koşulu olarak görülürken, diğer yandan geçmişle bağın zayıflaması riskini de beraberinde taşır. Bu durum, filmde gelenek ile modernleşme arasındaki tarihsel gerilim olarak yorumlanır.

Anlatının son kısmında film, açık biçimde günümüze yönelir. Raporajlarda, Türk dünyası arasındaki en önemli iletişim sorunlarından birinin hâlâ dil ve alfabe farklılıkları olduğu vurgulanır. Ortak yazı dilinin kurulması, yalnızca kültürel yakınlaşma için değil; aynı zamanda ortak tarih yazımı ve akademik iş birliği için de zorunlu bir adım olarak değerlendirilir.

Bu bağlamda belgesel, geçmişte yarım kalmış bir medeniyet projesini günümüzün sorumluluğu olarak sunar. Eğitim sistemlerinde ortak tarih bilincinin güçlendirilmesi, genç kuşakların kültürel bağlarının yeniden kurulması ve dijital çağın imkânlarının bu amaçla kullanılması gerektiği yönündeki vurgular, filmin normatif mesajını oluşturur.

Sonuç

"1926" belgeseli, yüzeysel bir alfabe reformu tartışmasını konu edinir gibi görünse de, aslında çok daha geniş bir meseleye odaklanmaktadır: dilin kimlik kurucu rolü ve bu kimliğin siyasi iktidarla ilişkisi. Film üç temel iddiayı ortaya koymaktadır: Dil ve alfabe, kültürel bağımsızlığın temel kurucu unsurlarıdır; ideolojik iktidarlar kimlik inşası süreçlerini denetim altına alma eğilimindedir; kolektif hafıza bastırılrsa da tamamen ortadan kaldırılamaz, yeniden anlatım yoluyla yeniden üretilebilir.

Türkoloji Kurultayı'nı hem tarihsel bir zirve hem de bir kırılma noktası olarak ele alan film, Türk dünyasının modernleşme serüvenindeki en dramatik eşiklerden birini görünür kılmaktadır. Bu yönüyle alfabe meselesini yalnızca geçmişin bir tartışması olarak değil, ortak hafızanın yeniden inşası sürecinin temel anahtarlarından biri olarak konumlandırmaktadır.

Film, izleyiciyi ortak bir alfabenin yalnızca teknik bir yazı sistemi değil; aynı zamanda ortak tarih bilinci ve medeniyet tasavvurunun temel unsuru olup olmadığı sorusu üzerine düşünmeye davet etmektedir.

Sonuç olarak "1926", dil ile iktidar arasındaki ilişkiyi görünür kılan güçlü bir sinematografik metin olarak, alfabe meselesini geçmişte kalmış bir reform tartışması olmaktan çıkararak güncel bir kimlik ve hafıza meselesi olarak yeniden gündeme taşımaktadır.

Kaynakça

- Abdiyeva, R. (2017). Bağımsızlıklarını kazandıktan sonra Türk cumhuriyetlerinin dil politikaları ve Türkiye ile ortak dil ve ortak alfabe çalışmaları. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, 1(2), 104-119.
- Açık, F. (t.y.). XX. asrın başlarında Türk dünyasında yaşanan alfabe değişikliklerinin sebepleri, gelişimi ve sonuçları.
- Akbarova, E. (2023). XX. yüzyılın başlarında Azerbaycan'da alfabe tartışmaları. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, 7(2), 481-491.
- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). London, UK: Verso.
- Fikretoğlu, O. (2026). 1926 [Belgesel film]. Bakü.
- Galimjan, Ş. (1926). *K vaprosu o prinyatii dlya narodnostey latinskovo şrifta*. Kazan: Tatarskaya Sovetskaya Respublika Yayınları.
- Habibeyli, İ. (2016, 13 Kasım). Birinci Türkoloji Kurultayın dersleri ve modern çağışılar. *Azerbaycan Gazetesi*.
- Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Trans.). Chicago, IL: University of Chicago Press. (Original work published 1950)
- https://youtu.be/B5qrpfdxN4?si=eY_dQSjS-DO-_WTz8 - "1926" senedli filmi
- Hüseynova, G. (t.y.). Türk milletin tarihi ve dili. In *XV. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı* (s. 189).
- Martin, T. (2001). *The affirmative action empire: Nations and nationalism in the Soviet Union, 1923-1939*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations*, (26), 7-24.
- Şanlı, C. (2023). Türkoloji'nin gelişimi.

Doğumunun 75. Yılında Türkolojinin Bilgi Hafızası Ferhat Tamir'e Armağan

Akademik hayatını Türkoloji alanına adanmış olan Dr. Ferhat Tamir'in doğumunun 75. yılı vesilesiyle hazırlanan bu "Armağan Kitap" hem bir teşekkür hem de onun bilim dünyasına bıraktığı kalıcı izlerin bir kaydı niteliğindedir. Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un kaleme aldığı sunuş yazısıyla başlayan eser, Dr. Tamir'in mesleki birikimini, öğrencileri ve meslektaşları üzerinde bıraktığı derin etkileri ve Türkolojiye katkılarıyla şekillenen bir hatıra bütünü sunmaktadır. İlimde mesainin ve sınırın olmadığı gerçeğinden hareketle hazırlanan bu armağan, Dr. Tamir'in üretkenliğini ve bilgi hafızasını gelecek kuşaklara aktarmayı amaçlamaktadır.

Türkiye Kitaplığı

İnceleme

ISBN: 978-625-6682-81-8

16x24 cm, 528 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Aralık 2025 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

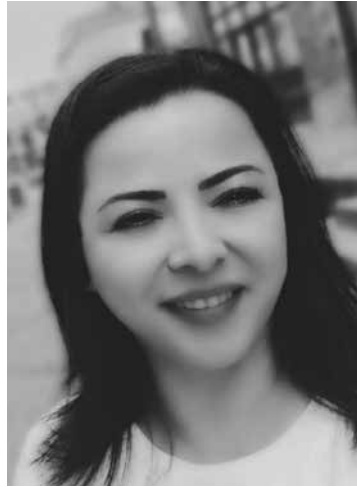
Yenigün – İğdır Örneği

HAYAT ARAS

Giriş

Farsça *nev* “yeni” ve *ruz* “gün” sözcüklerinin birleşmesinden oluşan *Nevruz*, Türkçede “yeni gün” anlamına gelmektedir. Gece ile gündüzün eşit olduğu bu gün, Türklere mevsimsel takvim geleneğinin astronomik bir olaya dayandığının göstergesidir. Türklere uzun süre kapalı kaldığı Ergenekon vadisinden, demir bir dağı eriterek dışarı çıktıkları gün olarak da yorumlanan bu gün, yine takvimsel bir veri bildirir.

2009 yılında Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan ve Türkiye’nin katılımıyla çok uluslu dosya olarak UNESCO’nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine kaydedilen “Nevruz”, 2016 yılında Afganistan, Irak, Kazakistan, Tacikistan ve Türkmenistan’ın da katılımıyla hazırlanan yeni dosya ile “Nevruz” dosyası katılımcı devlet sayısı 12’ye yükselmiştir. Ayrıca 21 Mart günü 2010 yılında Birleşmiş Milletler tarafından “Uluslararası Nevruz Günü” ilan edilmiştir.¹

Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan Cumhuriyetlerinde resmi bayram, Türkiye’de, Doğu Türkistan’da, Moğolistan’da yaşayan Türk kökenli halklar tarafından kültürel bayram olarak yaşatılmaya devam etmektedir.

Proto Türk mitolojisinin farklı coğrafyalarda evrimleşmiş versiyonlarının bugün devam eden varlıkları; çıkış noktasının aynı ya da benzer olduğu temel dünya görüşünü doğrular. 21 marta yakın günlerde, Müslüman olmayan Hakas Türklerinin kutladıkları *Çıl Pazy* “yılbaşı”nda, günün erken saatlerinde yüksek bir dağa çıkıp güneşi karşılamaları ve çeşitli ritüeller yapmaları; Altay Türklerinin *Cılgayak/Yılgayak* adını verdikleri bayramda çadının içinde ateş yakmaları, çadın ardıçla tütsüleyip anndırmaları, doğa ruhlarıyla iletişime geçmeleri, Saha Türklerinin *Olonho* destanındaki benzer anlatımda yüksek bir dağın adının *Ergene Xara Tia* olarak geçmesi, Yenigün’ün, Ergenekon’un kökeni ve eskiliği için önemlidir.

Kutlamalar bölgelere göre değişiklik gösterse de ateş yakma, üzerinden atlama, tütsüleme, geleneksel oyunlar, ziyaretler, küslerin barışması, toplumsal dayanışma, paylaşma, gibi birçok özellik ortaktır. Değişikliklerin yasa koyucusu, coğrafyanın koşullarıdır.

¹ UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONU 2018-2019 FAALİYET RAPORLARI, www.unesco.org.tr (Chrome-[extension://kdpelmjpfafjppnhbloffcjeomlnpah/https://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/Yayinlar/UNESCO%202018-2019%20Faliyet%20Raporlar%C4%B1.pdf](https://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/Yayinlar/UNESCO%202018-2019%20Faliyet%20Raporlar%C4%B1.pdf)) (Erişim: 24.03.2026)

Bu yazımızda Iğdır'da kutlanan Nevruz bayramı ele alınacaktır:

20 Mart çocukların, 21 Mart büyüklerin, 21 Mart öncesi salı ve perşembe günleri ölülerin bayramıdır. Çocuklar, kendileri için özel dikilen, işlenilen bayram torbalarıyla, çantalarıyla kapı kapı dolanarak kuruyemiş, boyanmış yumurta, para, şekerleme vb. toplar.

Iğdır ve çevresinde bugün doğan erkek çocuklarına Nevruz, kız çocuklarına Tazegül, Yeniğül adı verilebilmektedir.

Ölü Bayramı

Dünyada olanlarla dünyasını değiştirenlerin bayramının aynı olduğu bir bayram düşünün. Toprağın altındakilerle toprağın üstündekilerin ortak bayramı. Bu günde mezarlar temizlenir, sulanır; mezarlara çiçekler dikilir. Mezarlıklarda Kur'anı Kerim okunur, dualar edilir, hayırlar dağıtılır. Halk arasında *qebirüsdü* "kabirüstü" ya da *mezarüsdü* "mezarüstü" adı verilen bu günde; orta dünyada, toprağın üstünde olan yakınlarının, toprağın altındakilere: "Biz bayram yapıyoruz; senden helallik istiyor, seni de sevincimize, şenliğimize, şölenimize ortak ederek bayramını kutluyoruz." şeklindeki sözlerinin dualar eşliğinde aktarımınıdır.

O gün komşular ve akrabalar yas tutan aileyi ziyaret eder, aileye başsağlığı dileklerini yineler. Sevinçlerini, taşkınlıktan uzak, sükûnet içinde yaşarlar. Ailede yakın zamanda ölen birisi varsa ardından gelen ilk bayram, ilk Nevruz *qara bayram* "kara bayram" olarak kabul edilir.

Yumurta Boyama

Eskiden kimyasal boya olmadığından renkler doğadaki bitkilerden elde edilirdi. Soğan ka-

bukları ve samanla boyanan yumurtalardan turuncu, koyu kahverengi, kırmızı ve sarı tonlar elde edilirdi. Benzer şekilde kırmızı ton için pancar, yeşilimsi renkler için ıspanak ya da çeşitli otlar, sarı renk için zerdeçal, koyu kahverengi için ise ceviz kabuğu kullanılır. Günümüzde bu yöntemler devam etmekle birlikte maydanoz, dereotu vs dallarıyla, gıda boyalarıyla ya da çeşitli tekniklerle rengârenk desenli yumurtalar elde etmek mümkün.

Soğan kabuğunun verdiği kırmızı renk ateşi; koyu kahverengi toprağı ve bereketi; turuncu baharın sıcaklığını; samanın verdiği sarı renk güneşi ve yeni yılın enerjisini simgeler. Yumurta ise bolluğun, bereketin, doğurganlığın, çoğalmanın sembolüdür. Bu nedenle boyanan yumurtalar yalnızca ev halkı için değil; ailenin dışarıda yaşayan bireyleri için, akrabalar için, komşular için ve mendil atma gibi ritüellerde paylaşılmak için de boyanır.

Yumurta Tokuşturma

Doğanın renklerine boyanarak hayatın sürekliliğini gösteren yumurtalar hem çocuklar hem yetişkinler tarafından ikili gruplar halinde tokuşturulur. Iğdır'da *yumurta döyüşdürme* adı da verilen bu geleneğe, kırılmayan yumurta, oyunu kazanır. Kaybeden kişilerin yumurtaları, kazanana verilir. Kırılan yumur-

talar eski yılın bitişini, sağlam kalan yumurtalar gelecek yeni yılın gücünü temsil eder.

Yeddi Levin-Honça

Yeddi levin; yedi farklı çeşit kuruyemişin, şekerleme, boyanmış yumurta, çikolata, baklava ve meyvenin... ortasına semeni yerleştirilmiş geniş bir tepsideki sunumundan oluşur. Aile büyüklerinin eşliğinde hazırlanan karışım; boyanan yumurtalarda olduğu gibi sadece ev bireyleri için değil; ailenin dışarıda yaşayan bireyelerine, akrabalarına, komşularına ve mendil atmaya gelenlere de vermek içindir.

Sunumun düzeni ve estetiği; onu hazırlayan kişinin zevkine ve özgünlüğüne bağlıdır. "Yeddi levin" olarak adlandırılan bu gelenek hem lezzeti hem de görsel zenginliğiyle bayramın ruhunu yansıtır.

Semeni, Nevruz'a özgü yiyecekler (boyanmış yumurtalar, yedi çeşit kuruyemiş, çikolata, lokum, şeker, baklava...) ve çeşitli hediyelerle (altın bilezik, yüzük, küpe, kolye, şamdan, ayna, üzerlik, kırmızı eşarp, giyim...) süslenecek hazırlanan tepsi, sepet ya da özel kaplara yerleştirilen ve *Honça* adı verilen sunum; erkek ailesi ve yakınları tarafından nişanlı kıza götürülür. Kız tarafı da çeşitli hediyelerle düğürlere karşılık verir.

Kapı Dinleme

Nevruz'dan bir gün önce, özellikle akşam karanlığından sonra, evlerde güzel ve olumlu konuşmaya özen gösterilir. Çünkü, her yaşta insan, bir dilek tutarak dinlemek için seçtikleri kapının ardında duyacağı ilk anlamlı sözcüğü ya da cümleyi, dileğinin içeriğine göre yorumlayacaktır.

Qapı pusma da dediğimiz bu gelenekte yine de olumsuz konuşmalara denk gelinebilir.

Yüzük Falı-İğne Falı

Gençlerin, geleceğe dair dileklerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini öğrenmek için yapılan eğlenceli ritüellerden biri de yüzük falıdır. Genç kızlar; yüzük, küpe gibi kişisel eşyalarını, sabahın erken saatlerinde alınan temiz suyla doldurulmuş bir leğen ya da kâsenin içine atar. Bir araya gelen gençler, çeşitli maniler okuyarak suyun içindeki eşyalardan birini rastgele çeker. Çekilen eşya kime aitse, okunan maninin içeriğinin o kişinin niyetine, dileğine cevap olduğu kabul edilir.

İçi su dolu leğene veya kâseye, iki ucuna pamuk sarılmış iğneler, dilekler dilenerek atılır. İğneler suyun içinde kavuşursa dileğin gerçekleşeceğine aksi halde gerçekleşmeyeceğine yorumlanır. Bu ritüel genellikle genç kızlar tarafından yapılırsa da isteyen herkes aşk, şans, sağlık, evlilik, eğitim gibi konularda iğnelerin suyla kurduğu sembolik dansa başvurabilir.

Kosa Kosa

Nevruz gelenekleri arasında eğlence ve neşe unsurlarıyla öne çıkan, kültürel mirasın güldürü yönünü yansıtan oyunlardan biri de *kosa kosa*, *kosa gelin* oyunudur. Bu gelenekte genellikle iki erkek oyuncudan biri kadın elbiseleri ya da gelinlik giyip duvak takarak kadın rolüne bürünür; diğeri abartılı biçimde çirkinleştirilmiş karakteri canlandırır. Oyuncular, gittiği evlerin kapısında maniler okuyup komik gösteriler yaparak insanları eğlendirir:

*Ay kosa kosa gelsene
Gelip selam versene
Çömçemi doldursana
Kosanı yola salsana*

Ev sahibi, gösterinin sonunda oyunculara çeşitli hediyeler verir.

Semeni

Nevruz'un en önemli sembollerinden ve yemeklerinden biri *semeni*dir. Genellikle buğday kimi zaman mercimek, fasulye, nohut, börülce gibi tohumlarının çimlendirilmesiyle elde edilen semeninin, bulunduğu eve bolluk, bereket, sağlık getirdiğine inanılır. Se-

meni de sadece ev halkı için değil, bayram ziyareti yapılacak komşular, akrabalar için de hazırlanır.

Dualar, dilekler eşliğinde önceden ıslatılan buğday tohumları, sıg bir kap içerisinde pamuk veya ince bir bezle üstü örtülerek karanlık bir ortamda günlük nemlendirilir. Filizlenip kök salınca üzerindeki pamuk ya da bez kaldırılır ve güneş alan bir yerde nemlendirilmeye devam eder. Gür ve güçlü bir şekilde büyüyen semeni; edilen duaların, dilenen dileklerin gerçekleşeceğine yorulur. Semeni boy atıkça duaların da göğe uzandığına inanılır. Boy atan semeniler çeşitli aksesuarlarla ve kurdele ile süslenerek bayram sofrasındaki yerini alır.

Ayrıca tabandaki çim yastığı, birtakım işlemlerden geçirilerek aynı adı taşıyan *semeni* tatlısı yapımında kullanılır.

Semeninin suyu, bereketli olması için tarladaki buğdaylara serpilir.

Papaq Atma

Yaylıq atma "başörtü atma", *desmal atma*, *mendil atma* adlarını da taşıyan uygulamada; çoğunlukla çocuklar ve gençler olmak üzere

isteyen herkes komşularının kapısına, penceresine, bacasına şapka, başörtü, mendil ya da torba içinde şeker, kuruyemiş, yumurta, para vs bırakır. Paylaşmayı, bolluğu, bereketi anlatan bu ritüelde, ev sahibi kimin bıraktığını bilmediği hediyeleri, benzer şekilde hediyelerle karşılık vererek geri bırakır.

Nevruz Çarşambaları

Yeniden doğuşun ve özgürlüğün sembolü Nevruz'un gelişi; özellikle Iğdır, Azerbaycan ve İran Türklerinde bir ay önceden yapılan kutlamalarla başlar. Nevruz'dan önceki son dört salıyı, çarşambaya bağlayan akşamlara *İlaxır Çərşənbələr* "Yılsonu Çarşambaları, Son Çarşambalar" denir. Dört temel unsurla ilişkilendirilen bu günler sırasıyla *su*, *ateş*, *yel* ve *toprak* çarşambası olarak adlandırılır. Su ile temizlenir, ateş ile ısınıp güçleniriz. Yel ile uyanır, toprak ile canlanırız. Suyla başlayan diriliş, toprak ile hayat bulur. Doğanın uyanış takvimi; doğa ruhlarını uyandırma ritüellerinin, halkın belleğinde korunmuş şeklidir.

Su Çarşambası: Doğanın uyanışında, ilk canlanan unsurun su olduğu kabul edilir. Sabahın erken saatlerinde akan sulara gidilir; dilekler dilenir, el yüz yıkanır. Rüyalara, suya anlatılır. Hayvanı olanlar, getirdikleri suları hayvanlarına sürer veya içirir. Eski yılın olumsuzluklarını ve kötü enerjisini yok etmek amacıyla evlerde ev *tökmek* "ev dökmek" adı verilen yıllık, büyük temizlik başlar.

Od (ateş) Çarşambası: Ateş; güneşin gücünü, ışığını, enerjisini, arınmayı temsil eder. Bu özellikleriyle kötü ruhları uzaklaştırır, hastalıkları, uğursuzlukları yok eder. Son dört çarşambada *baça baça*, *alov alov*, *alav alav* adı verilen ateşler yakılır. Ateşin her iki yönüne üç veya yedi kez atlayanlar aşağıdaki sözlerle birlikte dileklerini, isteklerini söyler:

"*Ağırlığım, uğurluğum odda galsın.*"
"Ağırlığım, uğurluğum tökülsün,
Odda yanıp kül olsun,
Yansın alov saçılınsın,
Menim bahtım açılınsın."

Bazı yerlerde hayvanlar da ateşin üzerinden geçirilir.

Tarihi anlatılara göre; Göktürklere gelen Bizans elçileri, sınırda ateşin etrafında döndürülüp arındırıldıktan sonra hanın huzuruna çıkarılırdı. Cengiz Han zamanında ise elçiler, ateş üzerinden atlatılmadan saray alınmazdı.

Halkın hafızasında; ateşin, yerle gök arasında insanoğlunun aracısı olduğu bilgisi kayıtlıdır. Ateş geçmişi yakar, geleceğe yer açar.

Yel (hava, rüzgâr, külek) Çarşambası: Rüzgârın estiği yüksek yerlere çıkılarak dilekler dilenir, dualar edilir. Eski Türk inanışında bazen ruhların ve doğa güçlerinin hareketi olarak görülen rüzgârın; karları erittiğine ve doğayı uyandırdığına inanılır.

Toprak (yer) Çarşambası: Bu gün, toprağın kalbinin atmaya başladığına, nefes aldığına ve kışın bittiğine inanılır. Halk arasında *İlaxır çarşambadan sonra bahar çapıdadır.* "Son çarşambadan sonra bahar kapıdadır." denir. Toprak çarşambası; toprağın tamamen uyanacağı, baharın başladığı, yeni yılın müjdecisi, eski yılın son çarşambasıdır.

Sonuç

Nevruz; doğa ile insan arasındaki en eski anlaşmalardan birinin kültürel sürekliliğe ve toplumsal hafızaya yansımasıdır. Eski Türk kozmolojisinin çağdaş tanığı, Ergenekon'dan çıkışın kapısı, yeniden doğuşun eşiği, hayatta kalma iradesinin, yola çıkma stratejisinin sembolüdür. Her bir uygulama, kültürel miras olarak geleceğe taşınan aynı bir değerdir. Takvim değişir, toprak canlanır, doğa yenilenir ama gelenek, görenek aynı çizgide devam eder. İşte YENİGÜN budur.

Kırgız Destanlarında Kültürel Tespit ve Tahliller

YUSUF DEMİR

Sözlü kültürümüzün temel taşları olan destanlar, bir milletin yaşantısını, kültürel değerlerini ve tarihsel deneyimlerini nesilden nesile aktaran paha biçilmez bir mirastır. Kırgız destanları deyince hiç şüphesiz aklımıza ilk gelen Manas Destanı'dır. Ancak köklü bir sözlü kültür geleneğine sahip olan Kırgızların Manas Destanı'ndan başka da çok sayıda destanları vardır. Bu destanlar, Manas Destanı kadar hacimli olmasalar da Kırgız sözlü kültüründe önemli bir yere sahiptirler.

Kırgızistan Kitaplığı

İnceleme

ISBN: 978-625-6682-83-2

16x24 cm, 376 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Aralık 2025 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A

Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Altın Küpe

DİLYA BULGAKOVA *
AKT.: ÇULPAN ZARİPOVA ÇETİN

Köyün sağ tarafındaki yeni yapılan evde akrabalar bir arada gürültü bir kutlama yaparken şehirden geciken misafirler geldi. Onlar, yeni evlerini kutlayarak ev sahiplerine getirdikleri lezzetli yiyecek ve hediyelerin yanında küçük sepetin içinde, simsiyah pençeleri olan bembeyaz bir kedi yavrusu getirdiler. Yavru kedinin güzelliği ve sevecenliği karşısında ev halkı hayrete kapıldı ve tek ağızdan: "İşte en güzel hediye budur!" diyerek yeni gelen misafirleri alkışa tuttu.

- Buldum, buldum! Kedinin adı Altın Küpe olacak! Kulağına bakın, kulağına, diye bağırdı.

Kedi yavrusunun sağ kulağının ucu gerçekten de sapsarı idi. Böylece, kedi yavrusuna Altın Küpe adını verdiler.

Kara pabuçlu, altın küpeli bembeyaz kedi yavrusu herkesin gözdesi oldu. Komşu çocukları kedi yavrusunu yakalamak isteseler de o her defasında kaçmayı başardı. Dosdoğru eve koşarak açık

pencereden atlayıp yatağın altına pusar ve ateş topuna dönüşen gözleriyle çocukları izlerdi...

Sahipleri onu çok seviyordu. Özellikle de küçük kız Naile, kedi yavrusunun yumuşacık tüylerini tarayıp ona kırmızı kurdele bağlıyor, ılık süt içiriyor ve kıyma veriyordu. Yavru kedi onun için en kıymetli hediye oldu. Onlar her geçen gün birbirine daha sıkı bağlandı.

Altın Küpe bu evde bir yaşını tamamladığı günlerden birinde eve bebek Aliya'yı getirdiler. Altın Küpe'ye duyulan ilgi ve alaka azaldı, oyuncakları da bir yerlere atıldı. Süt kabının boş kaldığı günlerin sayısı da bir hayli arttı. Altın Küpe artık kapı önündeki paspas üzerinde uyumak zorundaydı. Günlerden bir gün "Tüylerin dökülüyor, pissin, bebeğin uyumasına da engel oluyorsun." diye azarlanıp artık kendisi de sokağa atıldı. Hayır, o fazla uzaklaşmadı. Günlerce bahçede kelebekleri kovaladı. Ama

Böyle bir kalabalığı daha önce hiç görmemiş yavru kedi, sepetin kenarına küçük patileriyle tırmanıp fal taşı gibi açılmış masum gözleriyle etrafı süzdü de her yönden kendisine uzanan elleri görünce şaşırıldı.

- Adı ne, diye sordu merakla sofradakilerden biri.

- Çok güzel, nereden buldunuz?

- Adı yok onun, daha çok küçük, dedi misafirlerden biri.

- Öyleyse hemen bir isim koyalım, diye heyecanlandı misafirler.

Herkes kendi fikrini söyledi. Birileri Pamuk, diğerleri Nazlı Can, bir başka grup misafir de Bembeyaz adını teklif etti.

Ev sahibi ansızın:

* Dilya Hamza kızı Bikmetova (Dilya Bulgakova) (1937) Başkurdistan'da yaşayan Tatar şair ve nesir ustasıdır. Derin düşünce ve duygular bildiren eserleri Tatar, Başkurt ve Rus dillerinde çeşitli gazete ve dergilerde dünya görmüştür. Yirmiyi aşkın kitap yazarı, Başkurdistan Yazarlar Birliği ve Rusya Yazarlar Birliği üyesidir.

akşam olunca kapı dibine gelip yalvararak miyavlasa da kapıyı açıp içeri alan olmadı...

Sonbahar geldi, havalar soğudu. Kelebekler de bir yerlere gidip kayboldular. Onların yerine bahçede artık sararmış yapraklar uçuşuyordu. Çok geçmeden yeryüzünü bembeyaz kar örttü. Altın Küpe acıktı, üşüdü. Artık dayanacak gücü kalmayınca bir gün kapı açılır açılmaz arsızlanıp eve geçti ve Aliya'nın yatağına girip pustu.

Şafak söker sökmez ev sahibi Altın Küpe'yi kara bir bez parçasına sarıp motosikletine koydu ve orman yakınlarında bulunan bir saman yığınının yanına bırakıp evine döndü.

Altın Küpe ne kadar ağlasa da motosikletin ardından takati bitene dek koşsa da sahibi onu duymadı, arkasına dönüp bile bakmadı...

Kedi yavrusu, sahibinin ot yığınlarının yanına bırakıp gittiği ekmek kırıntılarıyla açlığını bastırdı. Akşamüstü rüzgâr şiddetlendi, tipi çıktı. Altın Küpe üşüdü. O, yumuşak patileriyle buz tutmuş saman kütesini eşeleyerek kendisine yuva yaptı da bu yuvanın içinde kıvrılıp yattı. Soğuktan titreye titreye yarı uykulu yarı uyanık bir halde geceyi geçirdi. Tan ağarmadan gecenin sessizliğini bozarak kar gıcırdaydı: Saman yığınının yanına büyük çatal boynuzlu bir hayvan yaklaştı. Bu, geyikti.

Geyik saman yerken yavru kedi üşümekten ve korkudan titreye titreye onu seyretti. Fakat geyiğin boynuzu korkunç büyüklükte olsa da o Altın Küpe'nin sahibi kadar sert ve acımasız değildi. Geyik, Altın Küpe'ye eziyet etmedi, kovmadı. Onlar bütün geceyi saman yığını dibinde birbirine sığınıp uyuyarak geçirdi. Altın Küpe, yanında böyle cüsseli bir dostu olduğu sürece artık kimseden korkmuyordu.

Altın Küpe ile geyik birlikte yaşıyorlardı. Kedi yavrusu geceleri geyiğe sığınıp uyuyor, gündüzleri ise saman yığının etrafında sıçan avlıyordu. Geyik de Altın Küpe'yi sevdi: onu dili ile yalayıp okşuyor, yavru kedi ise mırılama mırılama rahatlıyordu.

Bir gün ikisi de bir köpek havlamasıyla irkilip uyandı. Geyik aniden sıçrayıp ayağa kalktı ve "Sen kal, ben bir bakıp geleyim" dercesine Altın Küpe'yi yalayıp okşadı ve ormana doğru koştu. Az sonra ormanın içinde şiddetli bir patlama sesi duyuldu. Altın Küpe bütün gün ümitle beklese de dostu geri dönmedi. Kedi

yavrusu yalnızlıktan korktuğu için dostunun izini ve kokusunu takip etmeye karar verdi. Uzun yoldan giderken patileri üşüdü.

Soğuk kış havası Altın Küpe'yi eski sahibinin evine getirdi. Kedi yavrusu, dostunu ahırın içinde karanlık bir köşede buldu. Fakat onu tanıyamadı. Geyiğin boynuzları bir yerde, derisi ise başka bir yerde yatıyordu. Altın Küpe, ahırın içinde yatan dostunun onu da ormana atan zalim sahibi tarafından katledildiğini henüz anlayamamıştı. Eskiden olduğu gibi sıcak bir yer arayıp geyiğin soğumuş derisine yaslandı. Fakat onun buz kesmiş vücudu artık Altın Küpe'yi ısıtamıyordu.

Soğuktan donmak üzere olan ve acıkan yavru kedi merhamet dilercesine ağlaya ağlaya kapı önüne geldi. Uzun süre miyavlayarak kapıyı açmaları için sahiplerine yalvardı. Ev içinden gelen etin leziz kokusunu alınca pencereye çıktı ve camı tırmaladı. Fakat kapıyı açıp onu eve alan olmadı. Evin etrafında uzun süre dolaştıktan sonra Altın Küpe ahır önünde yatan galoşun içine girip uykuya daldı. Uyurken, üşüyen ayaklarını bükerek altına alacak gücü bile yoktu. Yavru kedi düş gördü: sahibi ona sıcak süt içiriyor, et veriyor ve arada bir geyiği de okşamayı unutmuyordu...

Sabaha doğru Altın Küpe'nin üzerini kar örtmüş, kulak ucundaki altın küpelerini ise rüzgâr okşuyordu.

Ev sahibi kahvaltı öncesi tıraş olayım diye aynaya bakınca şişen yüzünü gördü ve ansızın irkiliverdi. O, kendisine kızarak yıldırım hızıyla kapı önünde asılı olan gocuğunu omzuna atıp avluya çıktı ve derin bir nefes aldı. Fakat belirsiz bir güç onu ahır önüne sürükledi. Tipi olmasına rağmen gözleri ahırın altında yatan galoşa takıldı. Donakaldı. Ne görsün, galoşun içinde onların Altın Küpe'si yatıyordu. "Ah yavrum! Kızım seni çok aradı, çok ağladı. Benim suçum, sadece benim... Ne olursun beni affet!" diyerek diz çöküp büyük elleriyle eski galoşun içinde ebedi uykuya dalan, yarı bedeni kara gömülü Altın Küpe'ye uzandı. Diğer eliyle küreği alıp ağır ağır adımlarla yalpalararak patates bahçesinin arkasına doğru yürüdü. Orta yaş erkek olan ev sahibi, gocuğunun omzundan kayıp düştüğünü bile fark etmedi. Tipi, dağılan saçlarına kar serpererek onu kısa zaman içinde saç baş ağarmış bir adama dönüştürdü.

Osman Çeviksoy'un "Yılların Ardından" Kitabı Üzerine

MUSA SERİN

"Yılların Ardından" Osman Çeviksoy'un Çınaraltı Yayınları arasında çıkan yeni kitabının adı. Yeni diyorum, çünkü benim elime yeni geçti ve bir solukta okuyuverdim.

Daha çok hikâyeciliğiyle tanıdığımız Osman Çeviksoy'un bu kitabında "Hatıralarını" işlemiş. Nasıl hikâyelerini nakış nakış işliyorsaydı, "hatıralarını" da nakış nakış işlemiş. Hikâyelerindeki akıcılığı "Yılların Ardından" hatıralar demetinde de kendini göstermiş. Dilin sadeliği, okuyucunun anlayabileceği duru ve akıcı bir üslûp anlatımın güzelliği yazılanların daha iyi anlaşılmasını sağlamış. Osman Çeviksoy'un akıcı üslûbu hikâyelerinde olduğu gibi (Okuduğum Bebiha romanında aynı üslûbun olduğunu belirtmeliyim) hatıralarında da göstermiş olası okuyucu açısından çok önemli.

Kitaptaki ilk hatıra Tutuklu Yürek kitabındaki Ayçiçeği hikâyesiyle ilgili (Benim de Osman Çeviksoy'un kitaplarıyla tanışmam Tutuklu Yürek kitabıyla olmuştur onu da belirtirim). Diyor ki Osman Çeviksoy: "Bazı hikâyelerimin hem yazılışına hem sonrasına dair anılarım vardır. Bunlardan ilki Tutuklu Yürek'teki Ayçiçeği'dir." (9) Benim de birkaç defa okuduğum, eşime ve çocuklarıma okuttuğum Ayçiçeği hikâyesini okurken gözlerimizin nemlendiği, bazen de açladığımızı hatırlıyorum. "Yarıya kadar yazdım, ikinci yarıya yazmaya bir türlü elim varmadı. Tamamlayamadım. Hikâyede evlat yolu bekleyen anne babadan biri ölecekti. Yazmaya başlamadan önce yaptığım planda baba ölecekti. Yarıya kadar yazınca

annenin ölümünün daha etkileyici olacağını düşünmeye başladım. Yazamadım, öylece kaldı. Anne mi, baba mı? İkisine de kıyamıyordum. Günler süren kararsızlığımın asıl sebebi hikâyenin iki kahramanından Fadime Kadın'a kendi annemin, kişisel özelliklerini, eşine de babamın kişisel özelliklerini giydirmiştim. Biriyle annemmiş gibi diğeriyle babamış gibi yakınlık kurmuştu. Hangisine kıyabilirdim ki... (9) Elbette kıyamazsın ve kıyılmaz da.

Birisi annen seni dokuz ay karnında taşımış, beslemiş büyütmüş, birisi de senin için cebindeki üç kuruşu harcayan, yerine göre sana harçlık olarak veren baban... Sen kıyamazsın, yazdığın hikâyelerde dahi ölümüne razı olamazsın ama bir gün "Baban öldü, acele gel... (9)" haberiyle "yüreğine ateşin düştüğünü" fark edersin.

Osman Çeviksoy aynı hatıranın ilerleyen kısımlarında hikâyeyi nasıl tamamladığını, okuyuculardan hikâyeye ilgili aldığı mektuplarda mektubu yazanlardan ve davet edildiği okullardan kendisine sunulan gösterinin (Ayçiçeği hikâyesinin tiyatro haline getirilişi (11)) kendisi ve izleyicilerde bıraktığı intibai gözleriyle görmesi apayrı bir güzelliştir. Bir yazar için de en güzel hatıra, en güzel anı, en güzel sermayedir bence. Tiyatro gösterisi sırasında "sahnenin göz yaşlarıyla ıslanması (11)" hiç unutulmayacak apayrı bir hatıradır ve Osman Çeviksoy bu hatıra ile ilgili hikâye yazacağından da eminim.

Osman Çeviksoy, kitaptaki ikinci makalesinde (13) ise Kahramanmaraş'ta başından

geçen ilginç bir hatıra yer vermiş. Günümüzde sözüm ona "entel" geçinen yazarların "sınırsız hürriyet" söylemleriyle akıllarından geçenlerin doğru olduğunu düşünen, bu milletin değerleriyle çatışan her şeyi şuursuzca söylemelerinin sonucunda doğan veya doğabilecek hadiselerin meydana getirdiği veya getirebileceği olaylar üzerine ibretlik bir hatıra, ibretlik bir anı. Özellikle kendisine konuşması için söz verilen şahısların dikkat etmesi gerektiğini hatırlatması bakımından çok çok önemli. "Haddi aşmamak için", haddi aşmaya çalışanlar açısından da önemli buluyorum... Aslında bu sadece mikrofona eline aldığında değil, yapılan her konuşmada dikkat edilmesi gereken bir husus olması gerekir.

Hatıralar demetinde insana ders veren hatıralar içinde üçüncü makalede geçen : "Sıradan, sürüden(17) birisi olmak istemiyorsanız mutlaka okuma alışkanlığı kazanmalı, kitap okumalısınız. Okumazsanız kalabalıklar içinde herhangi bir insan olarak, etken değil edilgen bir insan olarak yaşar gidersiziz. Sürüden ayrılmak, sıra dışına çıkmak kaliteli edebi eserleri okumakla mümkündür."(19) Kitap okumanın, kaliteli bir insan olmanın yolu bundan güzel anlatılabilir mi? Bence anlatılamaz diye düşünüyorum.

Osman Çeviksoy'u hiç görmedim ve tanımıyorum da. Ama velev ki herhangi bir kitap fuarında karşılaşacak olsam ben de üçüncü makaledeki hatıralar gibi hareket eder kitapları alır imzalatmaya giderim. Çünkü bende hemen hemen bütün kitapları mevcut ve hepsini de okudum. Hikâye okumak isteyenlere de hararetle kitapları tavsiye ediyorum. "Doğmamış çocuğa kitap imzalamak(21)" gibi bir tatlı hatırayı da ilk defa duydum ve tebessüm ederek okudum. İşin en güzel yanı da; yıllar sonra adına kitap imzaladığın "doğmamış çocukla" karşılaşmak daha da güzel bir hatıra.

Beşinci makaledeki hatıra benzer şeyleri lise yıllarında yaşadık. Adana Karşıyaka Lisesi'nde okurken Selim Boğa adında bir arkadaşımız vardı. Müthiş bir ezberleme yeteneğine sahipti Selim Boğa. Özellikle sözel derslerini anlatırken noktası virgülüne varıncaya kadar ezberlerdi. Anlatırken muzip bir arkadaşımız noktaya gelindiğinde hemen "nokta" dediği

zaman Selim ne diyeceğini şaşırır, anlatmaya baştan başlardı.

Yedinci Seçenek(31) makalesinde geçen şu hatıra ne demeli. Okurken ben kendi kendime gülümsedim. Eminim ki diğer okuyucularda gülümseyeceklerdir. Hatıra şöyle:

("Bir tane alabilir miyim?" diye sordu.

"Elbette alabilirsin." dedim.

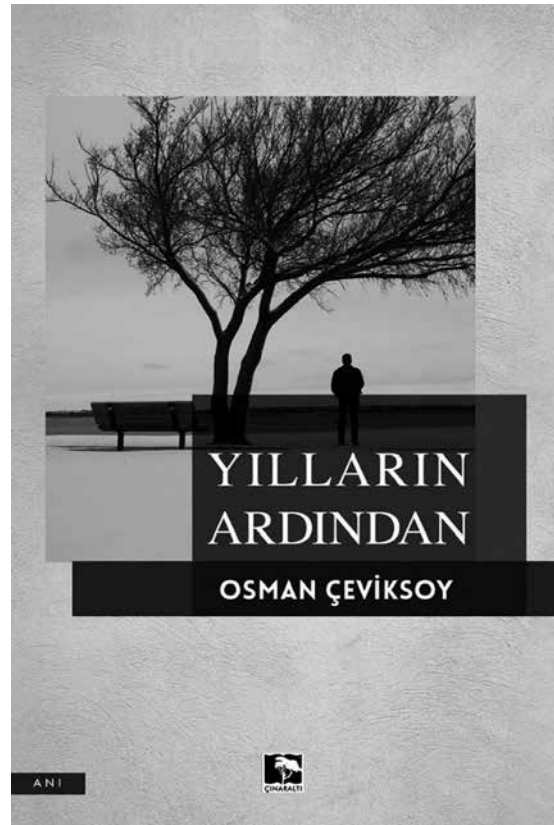
Bunca incelemeden sonra bir tane az değil miydi?

Merak ettim, heyecanlandım. Bakalım hangi kitabımı alacaktı.

Genç adam, bir eliyle tezgâha dayanıp diğer eliyle kitaplarım üzerinden iyice uzandı, önümdeki kuru pasta tabağından bir tane çikolatalı pasta aldı, teşekkür etti. Sonra pastayı ağzına attı, gitti.

Ben ardından bakakaldım.

İmza gününün sonuna kadar bekledim, bir daha gelmedi(32).

İmza gününde "bir tane alabilir miyim" dediği zaman elbette hemen akla kitap alma isteği gelecektir ama öyle değilmiş.

Bir başka ilginç hatıra da "Ağlamak Yasak" kitabındaki "Sokakların Çağrısı"(33) hikâyesi ile yarışmaya katılan ve birinci gelen yarışmacının bunu ballandıra ballandıra anlatması, hem de el âlemin içinde... Ne diyelim "Allah encamımızı hayır eder inşallah" derken "edep yahu" demekten kendimi alamıyorum.

Kitaptaki bazı hatıraları Bebiha romanında okumuştum.(37,41) Özellikle Kiremit Ocakları'nda anlatılanları hepimiz yaşadık. Belki Kiremit Ocakları'nda değil ama inşaat işçiliği yaparak, tarlalara pamuk çapalamaya giderek (bizde buna Irgat denir.) yaşadık.

"Okulumuz Artık Okul Değil"(45) yazısında dile getirilenler çok önemli. Eğitimin yönünü belirleyenler bu ve buna benzer hatıraları okumalı veya kendisini ispat etmiş şahısların yazdıklarına-söylediklerine kulak vermelidirler. Eğitim nasıl daha iyi kaliteli hale getirilir sadece masa başında üç-beş bürokratin alabileceği kararlar olmadığını bilmelidirler. Zaman zaman da okumamış veya okutulmamış "Çarıklı Diplomatlardan" da görüş alınmalıdır.

"Köyde kar çoktu, kar tatili yoktu"(53) cümlesinden ben günümüz insanına, idarecisinden öğretmenine, velisine kadar herkese indirilen bir şamar olduğunu düşünüyorum. Yıllardır şehri imar etme, ufak bir kar yağdığı zaman "felaket" diyerek okulları tatil et. Şehir adam gibi imar edilseydi, yollar, sokaklar, caddeler geleceğe göre hazırlansaydı ne trafik "sorunu" olur ne de okullar tatil edilirdi.

"Öğretmen okulunda kafalarımızı, gönüllerimizi öğretmenlik aşkıyla öyle bir doldurdular ki öğretmenlik yaparken başka bir iş yapamadığımız gibi emekliye ayrıldıktan sonra da yapamadık, yapılmıyor(84)". Bizim buralarda "haklı söze hacı emmin ne desin" derler. Ben de söylenecek bir söz bulamıyorum. Sakın bunu öğretmen yetiştirirken "beceriksiz insan yetiştiriyorlar" diye düşünmeyiniz. Dün; "Öğretmen okullarının öğretmen okulu olduğu zamanlarda" çocuğu daha iyi nasıl yetiştiririm çabası vardı. Sözün burasında bir hatıra-

mı dillendireyim isterseniz. Kayseri Develi'de görev yaparken sevgili Hasan Özbek ağabey: "Ben evde aynanın karşısına geçer saatlerce ders anlatırdım. Beğenmediğim hareketlerimi değiştirir, çocuklara daha iyi nasıl faydalı olurum diye çabalırdım" diye anlatmıştı.

"Nöbetçi olduğu geceler, hepimiz yattıktan ve çoğumuz uyuduktan sonra ses çıkarmayan ayakkabılarıyla yatakhaneye bir gölge gibi girer, karşı pencereye kadar yürür, üstü açılan varsa örter, bir gölge kadar sessiz çıkar giderdi. Işık yakmaz, konuşmaz, öksürmez, adeta nefes bile almazdı(87)." Cümlelerini okurken kendi kendime mukayese yaptım. "Nerede kaldı o öğretmenler" diye de hayıflandım.

Şimdi anlıyorum ki, ülkemizin içinde bulunduğu buhranı aşmanın tek ve en önemli yolu eğitimden geçiyor. Eğitim sistemimiz siyasetlerin oylarıyla, seçmene mesaj vermek için yapılan sözüm ona icraatlar bir an önce bırakılıp iyi insan yetiştirmenin yolu bulunmalıdır. Bulmak kolaydır da. "Eski medeniyetimizin üzerindeki tozlar silinmeli, paslanan, kırılan, dökülen yerler varsa tamir edilmeli, günün şartlarına göre düzenlenmeli" diye geçiyor aklımdan. Mehmet Akif'in dediği gibi "Asrın idrakine söyletmelidir." Başka yol var mı bilemiyorum. Bilen varsa söylesin. Eteğindeki biriken taşları döksünler.

...

Osman Çeviksoy'un kitaplarını okurken her okuyucu mutlaka kendisinden bir parça bulabilir. Kendisi olmasa bile bir yakınının başından geçtiğini duymuş veya biliyordur. Hangimizin anası pencerenin camına başını dayayıp yolunuzu gözlemedi. Hangimizin babası cebindeki üç kuruşu harcamayıp oğluna kızına harçlık olarak vermedi. İşte Osman Çeviksoy halkın içinden geçen veya geçebilecek hadiseleri hikâye ve romanlarında işlemiş. Elimdeki "Yılların Ardından" hatıra demeti de bizzat yaşanmış hadiselerden oluşuyor. Mutlaka okunmalı. Ben bütün makalelerdeki hatıralardan bahsetmedim ki onları da okuyunca tadına varabilmesi için mutlaka ama mutlaka okunmalıdır.

Teşekkürler Osman Çeviksoy. 07.03.2026

Türkçemle Bir Bağ Var Bende

İDİL HAMDİ*

Irmak okulunda hep başarılı biriydi. Hep çok çalışır, derslerini aksatmazdı. Hep hayallerinin peşinden koşar, insanlar yardım ederdi. Irmak hep bir başhekim olmak istiyordu. Fakat bir gün annesinin kanser hastası olduğunu öğrendi ve hayalleri başına yıkılmıştı. Çünkü annesine o bakmazsa kim bakacaktı. Bakacak ondan başka kimse yoktu. Abisi Almanya’da kendine iyi bir iş kurmuş işinde de başarılı bir insandı. Her ay onlara para gönderiyordu ama Irmak annesini bir bakıcıya emanet edemezdi.

Irmak’sa abisiyle birlikte iki gün geçirdikten sonra Türkiye’ye gitti. Cerrah Paşa Tıp Fakültesine zaten kabul almıştı. Ve bu sayede okula zaten kolayca giriş yapmıştı. Irmak’ın okulu iyi gidiyordu. Hocaları ilk tanıştıklarında Irmağa nereli olduğunu sorunca Irmak, “Ben Kuzey Makedonya’nın Kalkandelen şehrindenim.” deyince ırmağın pek ciddiye almamışlardı çünkü ırmak Türkçeyi o kadar iyi konuşuyordu ki diğerleri gibi yanlışlar yapmıyordu.

Ve Irmak altı yılın sonunda okulunu derece ile bitirip Almanya’ya gittiğinde annesinin durumunun daha iyiye doğru gittiğini görünce annesinin tedavisini devir aldı ve annesi de daha çabuk toparladı. Annesinin tedavisi bittiğinde Irmak’ın o hastaneye başhekim olarak getirmek istediler fakat Irmak kendi memleketine gidip orada başhekimliğini yapmak istedi.

Irmak abisine annelerinin kanser hastası olduğunu söylediğinde abisi şöyle demiş: “Evet annem hasta ama senin başhekim olma hayalin ne olacak sen hep başarılı oldun, ben senin hayallerinin yıkılmasına razı gelemem. Annemizi çok seviyoruz ama senin hayallerinde gerçekleşecek. Annemizle beraber iki güne Almanya’ya gelin. Annem burada tedavi olacak bende anneme bakacağım. Sen de buradan Türkiye’ye gidip okulunu okuyacaksın.” Irmak abisinin teklifini kabul etmiş. Çünkü abisinin annelerine en iyi şekilde bakacağından emindi. Annesinin ve kendisinin bavulunu hazırlayıp uçağın VIP bölümünden iki bilet almışlar. Dört saat sonra Duesseldorf’a gelmişler. Abisi annesini ve kız kardeşini kapıda karşıladı. Annesini şehrin en iyi hastanesine yatırdı.

Irmağın hayali gerçek olmuştu. Kalkandelen’de hastanede başhekimlik yaptıktan sonra İstanbul Cerrah Paşa Tıp Fakültesine başhekim olarak kabul almıştı. Annesi ve abisi bu haberi duyunca öyle çok sevindiler ki annesi sevinçten ağlamaya abisi gururdan az daha patlayacaktı neredeyse. Irmak hayalini tamamladı. Ama asla hayallerinden onu vazgeçirmeyen bir abisi de vardı yanında. O hep Türkçeyle yaşadı ve başardı.

* 21 Şubat Uluslararası Ana Dil Günü vesilesiyle Bahçe Dergisi tarafından düzenlenen “Türkçem Geniş Bir Aile Biz Onun Çocukları” Yarışmasında hikâye dalında üçüncülüğü “Türkçemle Bir Bağ Var Bende” adlı hikâyesiyle Bala Balkan Yazarlığı Hazırlık Atölyesi katılımcımız İdil HAMDİ kazandı. İdil Hamdi Kuzey Makedonya – Kalkandelen - İstikbal ilköğretim okulu 7.sınıf öğrencisidir.

Buhara Mucizeleri: Ünü Dünyaya Yayılan Bir İnci

ŞODMAN SULEYMAN*
AKT.: ABDÜLAZİZ RAHİM

Buhara'daki her eski tarihi eseri bir inciye benzetmek mümkündür. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmış olan "Büyük Mescid" ya da "Mescid-i Büyük" adıyla bilinen mimari eser de büyük bir tarihe sahip yapılardan biridir. Bu eser, XVI. yüzyılın ikinci yarısında Buhara Hanı Abdullahon II'nin yakınlarından biri, yani saray arkadaşı olan ve Kulbobo adıyla tanınan bir vezir tarafından inşa ettirilmiştir.

Abdullahon II Buhara tahtına çıktıktan sonra Kulbobo Kökaldos sarayda nüfuzlu bir görev olan Kökaldosluk makamını üstlenmiş, divan-ı müşrifliğe başkanlık etmiş ve hanın birçok askerî seferinde hükümdarın yanında bulunmuştur.

Hafız Tanış Buhari, "Abdullaname" adlı eserinde Kulbobo Kökaldos'u "umdat ul-mülk" ("devletin dayanağı"), "nizâm-ı saltanat" ve "Emir Nizameddin" gibi ifadelerle

Tarihin tanıklık ettiğine göre, Buhara Hanlığı'nın en gelişmiş ve en parlak dönemlerinden biri Abdullahon II'nin hüküm sürdüğü zamana rastlar. Buhara Ark'ının bugünkü görünümü, birçok kapalı çarşı kubbesi, medrese ve daha onlarca mimari eserin inşa edilmesi doğrudan onun adıyla bağlantılıdır.

Dikkat çekici olan ise, hanın çevresindeki ileri gelenlerin de onun izinden giderek Buhara'yı en güzel şehirlerden birine dönüştürmek gibi hayırlı bir işe katkıda bulunmalarıdır. Kulbobo da bu konuda bir istisna değildir.

Hafız Tanış Buhari kendi eseri olan "Abdullaname"de, bilgili alim Börıboy Ahmedov ise "Balh Tarihi" adlı kitabında Kulbobo Kökaldos hakkında bilgiler bırakmışlardır. Kaynaklara göre Emir Kulbobo Muhibbiy (yaklaşık 1534-1598), bir devlet adamı ve komutandı.

över.

Kulbobo Kökaldos kendi döneminin okumuş ve kültürlü kişilerden biriydi. Şairleri, âlimleri ve sanatkarları çok takdir eder, onlara himaye sağlardı. Kendisi de "Muhibbiy" mahlasıyla şiirler yazmıştır. Kendi şahsi imkânlarıyla 1551-1575 yılları arasında Buhara, Balh, Semerkant ve Taşkent şehirlerinde medreseler inşa ettirmiştir.

Halk arasında Kökaldos ile ilgili çeşitli rivayetler de bulunmaktadır. Bunlardan birine göre Kulbobo Kökaldos, hac ibadetini yerine getirmek için Abdullahon II'den izin ister. Ancak han bazı sebeplerden dolayı buna izin vermez. Bunun üzerine Kulbobo Kökaldos, Kabe'ye benzeyen bir cami yaptırmaya niyet eder.

Bunun ardından hanlığın ünlü mimarı Mir-

* Özbekistan Yazarlar Birliği Buhara Bölgesi Şubesi Başkanı.

döstim başkanlığındaki ustalar hac yolculuğuna gönderilir. Onlara Kâbe'nin toprağın-
dan ve taşından getirmeleri emredilir. Ustalar
bu görevi yerine getirir ve o dönemdeki ölçü-
lerini de kaydederler. Daha sonra Buhara'ya
dönerek Kabe'nin bir benzeri şeklinde tasar-
lanan caminin projesini vezir Kulbobo Kökal-
doş'a sunarlar.

Buhara hanı, İslam âlimleri ve saray ileri ge-
lenlerinin katıldığı proje sunumunda çeşitli
tartışmalar ortaya çıkar. Ancak Kulbobo Kö-
kaldos, usta Mirdöstim ile birlikte kararlı bir
tutum sergiler. Asıl mesele şuydu ki, projede
yapılacak caminin içinde hiçbir sütun kul-
lanılmaması öngörülmüştü. Sadece çatının
sağlamlığını sağlamak için özel zincirlerden
yararlanılması planlanmıştı. Bu ise o dönem
için tamamen yeni bir mühendislik yöntemiy-
di. Buna rağmen diğer mimar ve ustalar, ca-
minin bu şekilde inşa edilmesinin mümkün ol-
madığını söyleyerek projeye itiraz etmişlerdi.

Abdullahon II'nin izni ve fermanıyla Kökaldos
Kulbobo caminin inşasına öncülük eder. Tem-
eline ise Kabe'den getirilen taş ve toprak da
katılır. Projeye göre usta Mirdöstim, caminin
dış avlusunda bütün ustalığını göstererek beş
sütun yerleştirir. Bu da her Müslümanın İslam'ın
beş farzını yerine getirme gayretinde
olması gerektiğini simgeler.

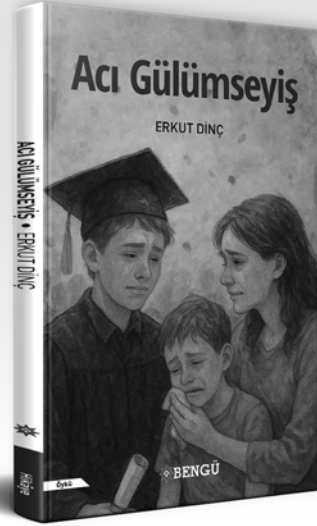
Abdullahon II yapının görkemini görünce
ona "Mescid-i Büyük" adını verir. Rivayete
göre Kökaldos Kulbobo hac ibadetini de bu
caminin inşasından sonra yerine getirmiştir.

"Mescid-i Büyük" camiinin imam-hatibi Mir-
şod Saidov'un belirttiğine göre, yapının ge-
nişliği gerçekten 11 metre, uzunluğu 13
metre ve yüksekliği 15 metredir. Caminin bir
başka dikkat çekici özelliği ise içinde hiç sü-
tun bulunmamasıdır. Çatı kısmında yapının
sağlamlığını ve depreme dayanıklılığını sağ-
layan zincirler bulunmaktadır. Altın yaldızla
yapılmış süslemeleri ise ayrı bir güzellik katar.

Buhara'ya gelen her turist, "Mescid-i Bü-
yük"ü görmeden geri dönmez. Görkemli ve
kendine özgü bir üslupla inşa edilen bu eser,
atalarımızın akıl ve zekâsının eşsiz bir simge-
si olarak halk arasında büyük saygı görmeye
devam etmektedir.

Acı Gülümseyiş

ERKUT DİNÇ

Sonunda mezuniyet vakti gelmişti. Öğrenciler,
veliler, öğretmenler... Herkesin heyecanı,
mutluluğu yüzünden okunuyordu. Tören
başlamak üzereydi. Diplomalarımızı almak
üzere yerimizi alırken kalabalığın içinde
tandık bir yüz garip bir gülümsemeye beni
izliyordu. Bir zamanlar okuldaki en iyi
arkadaşım olan Sabri'ydi bu. Aynı sıraları
paylaştığımız, beraber gülmüş beraber
dertlendiğimiz ama bir süredir
görüşmediğimiz, görüşemediğimiz,
telefonlarımıza bile bakma zahmetine
katlanmayan, bir zamanlar sırdaşım olan
Sabri... Önce okulu sonra arkadaşlığımızı terk
etmişti. Şimdi, burada, en mutlu günümde,
neden gelmişti diploma törenine? Ona kızgın
olduğumu biliyor olmalıydı. Peki neydi bu
kalabalığın içinden bana gülümseyerek
bakması?

Türkiye Kitaplığı

Öykü

ISBN: 978-625-6682-74-0

13.5x21.5 cm, 84 Sayfa

Enso Creamy, Karton Kapak

1. Basım - Kasım 2025 - Ankara

 BENGÜ
YAYINCILIK

Hacettepe Mah. Göztepe Sk. No: 5/A

Altındağ/ANKARA

Tel: +90(312) 311 70 52

aybbenguyayinlari@gmail.com

www.benguyayinlari.com

Azerbaycan Halk Şairi Sabir Rüstemhanlı'nın 80. Yaş Günü TÜRKSOY'da Kutlandı

TÜRKSOY, Azerbaycan'ın Halk Şairi, düşünce insanı ve devlet adamı Sabir Rüstemhanlı'nın 80. doğum yıl dönümü dolayısıyla Ankara'daki genel sekreterlik binasında bir tören düzenledi. Azerbaycan'ın Ankara Büyükelçiliği ve Azerbaycan Kültür Merkezi iş birliğiyle gerçekleşen etkinliğe Türkiye ve Azerbaycan'dan milletvekilleri, büyükelçiler, akademisyenler, yazarlar ve sanatseverler katıldı.

Program, TÜRKSOY tanıtım filmi ve Sabir Rüstemhanlı belgeselinin gösterimiyle başladı. TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Sayıt Yusuf, yaptığı açılış konuşmasında Rüstemhanlı'yı "Türk Dünyası'nın ortak hafızasında derin izler bırakmış, şiirleriyle millî kimliği ve Türk birliğini dile getirmiş bir idol" olarak nitelendirdi.

Ardından protokol konuşmaları yapıldı. Ankara Büyükelçisi Dr. Reşad Memmedov ise Rüstemhanlı'nın Azerbaycan edebiyatındaki önemine değindi. Azerbaycan Milletvekili Günay Efendiyeva, şairle çocukluk anılarını

paylaşarak "Ömür kitabınız uzun yazılsın" dedi. Azerbaycan Kültür Bakanı Danışmanı Orhan Fikretoğlu, Rüstemhanlı'yı "Türk dünyası için önemli bir edebiyat adamı" olarak tanımladı. Türkiye'den milletvekilleri Şamil Ayrım ve Prof. Dr. Kürşad Zorlu ile Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa Destici de şairin cesaretini ve Turan idealini vurguladı.

Konuşmaların ardından Sabir Rüstemhanlı ve şairin eşi Tenzile Rüstemhanlı'ya madalya, çiçek ve hediyeler takdim edildi. Kürsüye gelen 80 yaşındaki şair, iki sistem arasında yaşadığını, Sovyetlerin dağılışı, Hocalı soykırımı gibi zor günlerin acı hatıralarını anımsatarak "Türk devletleri birleşmezse yarı başkalarının yemi oluruz. Edebiyat milletin hâkimidir!" dedi ve "Bitmez Yolculuk" adlı şiirini okudu.

Programın ikinci bölümünde, şairin edebî kişiliği ve Türk Dünyası'ndaki yeri üzerine akademik bir panel düzenlendi.

Etkinlik, hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi.

Mustafa Çokay'ın "Sovyetler Birliği'nin Türk Dünyası Politikası" Adlı Kitabının Tanıtım Bışkek'te Gerçekleştirildi

Kırgızistan'da anlamlı bir kültürel etkinlik düzenlendi. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ev sahipliğinde, TÜRKSOY iş birliğiyle Türkistan aydını Mustafa Çokay'ın "Sovyetler Birliği'nin Türk Dünyası Politikası" adlı kitabının tanıtım programı gerçekleştirildi.

Programa, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Alparslan Ceylan başta olmak üzere, Kazakistan Büyükelçiliği temsilcileri, TİKA Bışkek Koordinatörlüğü, Yunus Emre Enstitüsü Bışkek yetkilileri, Türkiye Maarif Vakfı okul müdürü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Sayit Yusuf, akademisyenler ve çok sayıda öğrenci katıldı.

Etkinlik, sergi açılışı ile başlarken, açılış konuşmalarında Mustafa Çokay'ın hayatı, fikir dünyası ve kaleme aldığı makaleler kapsamlı şekilde ele alındı. Konuşmalarda ayrıca Çokay'ın Türkistan'ın toprak bütünlüğü ve gele-

ceğine dair görüşlerine dikkat çekildi.

Katılımcılar, program boyunca hem tarihi hem de entelektüel açıdan önemli bilgiler edinme fırsatı bulurken, etkinlik günün anısına çekilen toplu fotoğraf ile sona erdi.

Sultan Raev, Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Raşid Meredov'u Ziyaret Etti

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev, 30 Nisan 2026 tarihinde Aşkabat'ta Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Raşid Meredov'u ziyaret etti. Ziyarete, Türkmenistan ile TÜRKSOY arasındaki ilişkilerin güncel durumu ile önümüzdeki döneme ilişkin ortak çalışma başlıkları ele alındı.

Taraflar, kültür alanında yürütülen temasların halklar arasındaki dostluk ve karşılıklı anlayışın güçlenmesine önemli katkı sunduğunu belirtti. Bu çerçevede, Türkmenistan'ın Türk Dünyası içindeki kültürel birikiminin ortak projeler aracılığıyla daha görünür hâle getirilmesinin önemi vurgulandı.

Görüşmede, 2027 yılı faaliyet takvimi kapsamında Türkmenistanlı şair, yazar ve düşünce insanlarının yıl dönümlerine ithaf edilecek anma programları ile uluslararası etkinliklerin düzenlenmesi konusu değerlendirildi. Eğitim,

gençlik ve kültürel diplomasi alanlarında geliştirilebilecek yeni iş birliği imkânları üzerinde de duruldu.

Ziyarete ayrıca, Türkmen edebiyatı ve düşünce mirasının farklı dillere kazandırılmasına yönelik yayın projeleri ile genç araştırmacıları bir araya getirecek uluslararası platformların oluşturulmasına ilişkin öneriler ele alındı.

Aşkabat'ta Türk Dünyası Genç Ressamlar Yarışması Ödül Töreni Düzenlendi

Türk Dünyası Geleneksel Çocuk Oyunları" temasıyla hayata geçirilen Türk Dünyası Genç Ressamlar Yarışması'nın Türkmenistan ayağında dereceye giren isimler için 1 Mayıs tarihinde ödül töreni gerçekleştirildi. Aşkabat'taki Türkmenistan Güzel Sanatlar Müzesinde düzenlenen törende, genç katılımcıların çalışmalarını sanatseverlerin beğenisine sunuldu.

TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev, törende yaptığı konuşmada genç sanatçıların eserlerinin Türk dünyasının ortak hafızasını ve kültürel birikimini yansıttığını belirtti. Sanatın gençler arasındaki bağları kuvvetlendirdiğini ifade eden Raev, dereceye giren öğrencilere ödülleri takdim ederek başarı dileklerini ilettiler.

Türkmenistan Güzel Sanatlar Müzesi Müdürü İsmail Orazov, yarışmaya katılım sağlayan öğrencileri tebrik ederek bu tür organizasyon-

ların gençlerin gelişimi için sunduğu katkıya değindi. Orazov, sergilenen eserlerdeki sanatsal duyarlılığın önemini vurguladı.

Geleneksel oyunların görsel sanatlar aracılığıyla işlendiği sergi, Türk halklarının ortak kültürel değerlerini bir araya getirdi.

Taziye

Kazakistan'ın tanınmış şairi, kıymetli üyemiz ve yazarımız

Muhtar Şahanov

vefat etmiştir.

*Merhuma Allah'tan rahmet; ailesine, sevenlerine
ve edebiyat dünyasına başsağlığı diliyoruz.*

Mekânı cennet olsun. Türk dünyasının başı sağ olsun.

Avrasya Yazarlar Birliği

ANDIJON

ANDIJON

TÜRKSOY

ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

2026

TÜRK DÜNYASI
KÜLTÜR BAŞKENTİ

ANDİCAN • ÖZBEKİSTAN

TÜRK DÜNYASININ TEK ORTAK EDEBİ YARIŞMASI

VIII. ULUSLARARASI KAŞGARLI MAHMUT HİKÂYE YARIŞMASI

Konu
“Serbest”

Eserlerin Son Teslim Tarihi
01 Eylül 2026

Dereceye Girenlerin Açıklanması
20 Ekim 2026

Uluslararası Ödül Töreni
08 Aralık 2026

ULUSLARARASI ÖDÜLLER

Birinciye : 45.000 TL
İkinciye : 25.000 TL
Üçüncüye : 15.000 TL
Teşvik : 10.000 TL

*Uluslararası ödül töreni
dönemin şartlarına göre çevrimiçi
veya yüz yüze yapılacaktır.*

Eserlerin Gönderileceği Adres:

Yarışmaya katılacak eserler
kmahmut2026@gmail.com
adresine e-posta yolu ile
teslim edilecektir.

Azerbaycan
Balkanlar
Batı Trakya
Bulgaristan
Kosova
KKTC
Makedonya
Romanya
Başkurtistan
Uygur
Gagauz Yeri
Irak
İran
Kazakistan
Kırım
Kumuk
Nogay
Karaçay-Malkar
Kırgızistan
Özbekistan
Tataristan
Türkiye
Türkmenistan
Çuvaşistan
Sibirya
Hakasya
Yakutistan
Altay
Tuva

**Avrasya Yazarlar Birliği'nin Kuruluşunun 20. Yılı
ve Dr. Yakup Ömeroğlu'nun Doğumunun 60. Yılı Anısına**